

OSOBITNÉ ČÍSLO
ROČNÍK XXX

◀ ÚČTOVNÍCTVO ◀ AUDÍTORSTVO ◀ DAŇOVNÍCTVO

ÚAD

OSOBITNÉ ČÍSLO 2022

ISSN 1335-2024

9 771335 202117

SKCÚ

SKAU
SLOVENSKÁ KOMORA AUDÍTOROV

SKDP
Slovenská komora
daňových poradcov

Think Ahead

v spolupráci
s Ministerstvom financií SR
a Najvyšším kontrolným
úradom SR

Zodpovedná redaktorka: Ing. Tatjana Karešová

Redakčná rada: Dr. h. c. prof. Ing. Július Alexy, CSc. (predseda), Ing. Ondrej Baláž, Ing. Mária Brániková, Ing. Richard Farkaš, CSc., Ing. Mária Horváthová, Ing. Eva Hupková, FCCA, prof. Ing. Janka Hvoždárová, CSc., Ing. Jozef Hýbl, FCCA, CA, DipIIFR, Ing. Petra Krišková, PhD., doc. Ing. Lenka Krupová, PhD., Ing. Viera Laszová, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD., Ing. Janka Matayová, Ing. Ján Artur Oberhauser, CSc., Ing. Ivan Paule, FCCA, PhD., Ing. Jozef Škultéty, PhD., prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD., Ing. Ján Užík, PhD., Ing. Dagmar Válová, ACCA

Účtovníctvo • Audítorstvo • Daňovníctvo *v teórii a praxi*, osobitné číslo, ročník XXX.

Vydáva:

Slovenská komora certifikovaných účtovníkov v spolupráci so *Slovenskou komorou audítorov, Slovenskou komorou daňových poradcov, Ekonomickou univerzitou v Bratislave, Ministerstvom financií SR, Najvyšším kontrolným úradom SR a ACCA.*

Adresa redakcie: Záhradnícka 95, 821 08 Bratislava

Adresa administrácie:

Záhradnícka 95, 821 08 Bratislava
Telefón: 0903 478 592, fax: 02/ 534 12 954
IČO: 173 140 20
DIČ: 2020708778
IČ DPH: SK2020708778
Bankové spojenie: SLSP, a. s., Bratislava
IBAN: SK33 0900 0000 0000 1148 2463

Design obálky: Vladimír Kriško

Tlač: Blumi., www.blumi.sk

Evidencia: MK SR EV 3794/09: Vedecko-odborný časopis. Professional Magazine of Science.

Objednávky prijíma administrácia. Za obsah inzercie zodpovedá inzerent.
Jednotlivé články vyjadrujú názor autora, redakcia nezodpovedá za ich obsah.
Na viaceré problémy môžu existovať odlišné názory.
Neprešlo jazykovou úpravou. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

Zadané do tlače: 12. 12. 2022

OBSAH

Vplyv pandémie COVID-19 na automobilový priemysel na Slovensku a využitie kryptosietí (Ballová, M.)	2
Kvalita štatutárneho auditu na Slovensku (Domaracká, D.)	9
Analýza zdaňovania kryptomien v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie a posúdenie vplyvu výšky zdanenia na správanie vlastníkov kryptomien (Krišková, P.)	16
Účtovníctvo na Slovensku od Luca Pacioliho až po Blockchain (Kubaščíková, Z.)	22
Porovnanie budúcich vykazovacích povinností prevádzkovateľov platforiem a prevádzkovateľov kryptosietí (Marci, A.)	28
Kryptomeny ako súčasť digitálnych aktív v Slovenskej republike (Parajka, B.)	33
Delegovanie povinností na iný subjekt v kontexte hrozby ekonomickej kriminality (Sigetová, K.)	37
Elektronizácia účtovníctva ako nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality v kontexte legislatívnych zmien v roku 2022 (Stanley, R.)	44
Virtuálne meny – analýza slovenskej účtovnej a daňovej legislatívy (Užík, J.)	51
Komunikácia štatutárneho audítora konsolidovaného celku s audítorami komponentov v praxi ako efektívny nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality (Užíková, L.)	57

CONTENTS

The impact of the COVID-19 pandemic on the automotive industry in Slovakia and the use of virtual cryptochains (Ballová, M.)	2
Quality of Statutory Audit in Slovakia (Domaracká, D.)	9
Analysis of taxation of cryptocurrencies in the Slovak Republic and in selected countries of the European Union and assessment of the impact of the amount of taxation on the behavior of cryptocurrencies owners (Krišková, P.)	16
Accounting in Slovakia from Luca Pacioliho to Blockchain (Kubaščíková, Z.)	22
Comparison of future reporting obligations of platform operators and crypto network operators (Marci, A.)	28
Cryptocurrencies as a Part of Digital Assets in the Slovak Republic (Parajka, B.)	33
Delegation of Obligations to another Entity in the Context of the Threat of Economic Crime (Sigetová, K.)	37
Electronization of accounting as a tool for eliminating economic crime in the concept of legislative changes in 2022 (Stanley, R.)	44
Virtual currencies – analysis of Slovak accounting and tax legislation (Užík, J.)	51
Communication of the statutory auditor of the consolidated unit with the auditors of the components in practice as an effective tool for the elimination of economic crime (Užíková, L.)	57

Vplyv pandémie COVID-19 na automobilový priemysel na Slovensku a využitie virtuálnych kryptosietí

The impact of the COVID-19 pandemic on the automotive industry in Slovakia and the use of virtual cryptochains

Martina Ballova¹

Abstract

This article provides focus on impact of coronavirus on automotive industry in Slovak Republic which represents 50 % of industrial production. Paper provides analysis of financial statements four eminent car manufacturers, which are Volkswagen, Stellantis, KIA, Jaguar Land Rover. Changes in this industry create significant changes on economy of country and it is important to watch closely overall. The analysis of financial statements does provide exceptional results of decisions which car manufactures did during coronavirus. The subject for analysis from financial statements are revenues from operating activities, operating costs, stocks, labor costs, pretax profit, and profit after tax. In July 2022 Volvo announced to build new car production factory in Slovakia, which will be the fifth main car producer in the country.

Key words

financial statements, automotive industry, COVID-19, revenue, crisis

JEL classification

M41, M20, H12

Úvod

Tento článok poskytuje analýzu automobilového priemyslu pred a po šírení vírusu COVID-19, ktorý spôsobil pandémiu a ovplyvnil ľudí ako zamestnancov v automobilkách. Keďže automobilový priemysel predstavuje 50 % priemyselnej produkcie Slovenska, je nevyhnutným prvkom ekonomiky krajiny. Je dôležité sledovať nárasty a poklesy výkonnosti tejto časti priemyslu v dôsledku vplyvu na celú ekonomiku (Pelle, Tabajdi, 2021), (Lovciová, 2018), (Pakšiová, Lovciová, 2018). Slovensko má 4 hlavných výrobcov automobilov, ktorými sú Volkswagen, Stellantis, KIA a Jaguar Land Rover. V júli 2022 Volvo oznámilo, že bude piatym najväčším výrobcom automobilov na Slovensku a postaví novú továreň. Keďže všetci výrobcovia majú sídlo mimo Slovenska, vykazujú účtovné závierky podľa IFRS (Tumpach, Juhászová, Kubaščíková, Krišková, 2021), (Tumpach, Surovičová, Juhászová, Marci Kubaščíková, 2020). Aj susedná Česká republika má veľkú produkciu áut a akademici zabezpečujú výskum a sledovanie výkonnosti tejto produkcie (Toušek, Malinská, Prokop, Procházka, 2021). Monitoring automobilového priemyslu v krajinách mimo Európy, napríklad v Austrálii, poskytuje významné informácie o predikcii budúcich procesov (Conley, 2022). Cieľom tohto článku je zistiť, či všetci hlavní výrobcovia majú pokles výnosov z prevádzkových výnosov, prevádzkových nákladov, mzdových nákladov, zásob, zisku pred zdanením a zisku po zdanení.

¹ Ing. Martina Ballová, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, martina.ballova@euba.sk.

Metodológia a údaje

Pre účely tohto článku bol vykonaný empirický výskum na základe vlastnej databázy najväčších výrobcov automobilov na Slovensku - Volkswagen, Stellantis, KIA, Jaguar Land Rover. Účtovná závierka z roku pred krízou vytvorenou svetovou pandémiou vírusu COVID-19 (2019) a počas pandémie (2020). Celosvetová pandémia sa deje raz za storočie a schopnosť prispôbiť sa ľudstvu je dôležitá pre budúce predpovede. Aplikovanou výskumnou metódou bola v podstate kvantitatívna deskriptívna analýza kódovanej databázy kvalitatívnych vstupov. Účtovné závierky týchto spoločností sú zverejnené na www.registeruz.sk, čo je Register účtovných závierok.

Výsledky a diskusia

Výsledok výskumu bol zhrnutý do šiestich tabuliek – Tabuľka 1 Výnosy z prevádzkovej činnosti, Tabuľka 2 Prevádzkové náklady, Tabuľka 3 Zásoby, Tabuľka 4 Mzdové náklady, Tabuľka 5 Zisk pred zdanením, Tabuľka 6 Zisk po zdanení. Každá tabuľka sa zameriava na konkrétnu časť účtovnej závierky výrobcov automobilov.

Výnosy z prevádzkovej činnosti

Výnosy z prevádzkovej činnosti nám poskytujú informácie o výnosoch pred krízou COVID-19 a počas nej. Tržby nám ukazujú nominálnu hodnotu tržieb. Počas pandémie bola všeobecná výluka a mnohí zamestnanci boli chorí a nemohli ísť do práce. Postihnutá bola aj doprava a továrne nemohli vyrábať bez komponentov, čo malo vplyv na počet vyrobených áut a neskôršie predaje áut. Výnosy z prevádzkovej činnosti v roku 2019 boli vo Volkswagene 10 396 766 000 Eur, Stellantis 3 228 401 000 Eur, KIA 5 647 860 000 Eur, Jaguar Land Rover 282 012 131 Eur. Výnosy z prevádzkovej činnosti v roku 2020 boli vo Volkswagene 9 785 290 000 Eur, Stellantis 3 459 932 000 Eur, KIA 4 589 391 000 Eur, Jaguar Land Rover 280 662 005 Eur. Rozdiel vo výnosoch z prevádzkovej činnosti medzi rokmi 2019 a 2020 bol vo Volkswagene - 611 476 000 Eur, čo je -5,88%, Stellantis + 231 531 000 Eur, čo je +7,17%, KIA -1 058 469 000 Eur, čo je -18,74 % a Jaguar Land Rover -1 350 126 Eur, čo je -0,48 %.

Tab. 1 Výnosy z prevádzkovej činnosti

Výnosy z prevádzkovej činnosti	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	9 785 290 000	3 459 932 000	4 589 391 000	280 662 005
2019	10 396 766 000	3 228 401 000	5 647 860 000	282 012 131
Diferencia	- 611 476 000	231 531 000	-1 058 469 000	-1 350 126
%	-5,88	7,17	-18,74	-0,48

Zdroj: Register účtovných závierok

Prevádzkové náklady

Informácie o prevádzkových nákladoch nám poskytujú prehľad o výške nákladov, ktoré boli použité pri výrobe automobilov a môžeme vidieť nárast alebo pokles nákladov. V prípade zastavenia výroby je logické, že dochádza aj k poklesu nákladov. Prevádzkové náklady v roku 2019 boli vo Volkswagene 10 075 717 000 Eur, Stellantis 3 170 017 000 Eur, KIA 5 245 000 000 Eur, Jaguar Land Rover 263 411 317

Eur. Prevádzkové náklady v roku 2020 boli vo Volkswagene 9 492 843 000 Eur, Stellantis 3 405 913 000 Eur, KIA 4 433 938 000 Eur, Jaguar Land Rover 263 582 451 Eur. Rozdiel medzi rokom 2019 a 2020 bol vo Volkswagene -582 874 000 Eur, čo je -5,78%, Stellantis + 235 896 000 Eur, čo je +7,44%, KIA - 811 062 000 Eur, čo je -15,46 %, Jaguar Land Rover + 171 134 Eur, čo je + 0,06 %.

Tab. 2: Prevádzkové náklady

Prevádzkové náklady	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	9 492 843 000	3 405 913 000	4 433 938 000	263 582 451
2019	10 075 717 000	3 170 017 000	5 245 000 000	263 411 317
Diferencia	-582 874 000	235 896 000	- 811 062 000	171 134
%	-5,78	7,44	-15,46	0.06

Zdroj: Register účtovných závierok

Zásoby

Zásoby vo finančných výkazoch popisujú informácie o počte zásob, ktoré sú na sklade. Môže sa zvýšiť z dôvodu nedokončených áut alebo znížiť z dôvodu výstavnej prepravy autodiélov. Zásoby v roku 2019 boli vo Volkswagene 301 832 000 Eur, Stellantis 62 150 000 Eur, KIA 476 429 000 Eur, Jaguar Land Rover 10 283 340 Eur. Zásoby v roku 2020 boli vo Volkswagene 268 968 000 Eur, Stellantis 27 218 000 Eur, KIA 375 922 000 Eur, Jaguar Land Rover 10 945 087 Eur. Rozdiel medzi rokom 2019 a 2020 bol vo Volkswagene -32 864 000 Eur, čo je -10,89%, Stellantis -34 932 000 Eur, čo je -56,21%, KIA -100 507 000 Eur, čo je -21,10 % a Jaguar Land Rover +661 747 Eur, čo je +6,44 %.

Tab. 3: Zásoby

Zásoby	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	268 968 000	27 218 000	375 922 000	10 945 087
2019	301 832 000	62 150 000	476 429 000	10 283 340
Difference	-32 864 000	-34 932 000	-100 507 000	661 747
%	-10,89	-56,21	-21,10	6,44

Zdroj: Register účtovných závierok

Mzdové náklady

Mzdové náklady predstavujú, ako boli tieto náklady ovplyvnené počtom pracujúcich zamestnancov počas pandémie vírusu COVID-19. Pretože je svetová pandémia, samozrejme, ovplyvňuje ľudí, zamestnancov, ktorí nemôžu pracovať, ak sú chorí alebo majú pozitívny test. Vlády pomáhali platiť zamestnancom, ktorí nemohli pracovať, pretože továrne boli zatvorené napríklad pre nedostatok komponentov. Mzdové náklady v roku 2019 boli vo Volkswagene 282 012 131 Eur, Stellantis 111 107 000 Eur, KIA 125 016 000 Eur, Jaguar Land Rover 78 505 045 Eur. Mzdové náklady boli v roku 2020 vo Volkswagene 280 662 005 Eur, Stellantis 107 205 000 Eur, KIA 106 672 000 Eur, Jaguar Land Rover 90

607 358 Eur. Rozdiel v nákladoch práce medzi rokmi 2019 a 2020 bol vo Volkswagene -57 420 000 Eur, čo je -11,23%, Stellantis -3 902 000 Eur, čo je -3,51%, KIA -18 344 000 Eur, čo je -14,67 % a Jaguar Land Rover +12 102 313 Eur, čo je +15,42 %.

Tab. 4: Mzdové náklady

Labor costs	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	280 662 005	107 205 000	106 672 000	90 607 358
2019	282 012 131	111 107 000	125 016 000	78 505 045
Diferencia	-57 420 000	-3 902 000	-18 344 000	12 102 313
%	-11,23	-3,51	-14,67	15,42

Zdroj: Register účtovných záznamov

Zisk pred zdanením

Zisk pred zdanením je dôležitým ukazovateľom finančnej situácie podniku. V súvislosti s riadením výroby počas celosvetovej pandémie je dôležité ukázať tento ukazovateľ. Môžeme vidieť, či spoločnosť dokázala zostať v zisku alebo sa dostala do straty. Zisk pred zdanením v roku 2019 vo Volkswagene bol 319 672 000 Eur, Stellantis 59 462 000 Eur, KIA 403 815 000 Eur, Jaguar Land Rover 14 742 085 Eur. Zisk pred zdanením v roku 2020 bol vo Volkswagene 277 842 000 Eur, Stellantis 53 294 000 Eur, KIA 134 352 000 Eur, Jaguar Land Rover 13 537 966 Eur. Rozdiel medzi rokom 2019 a 2020 bol vo Volkswagene -41 830 000 Eur, čo je -13,09%, Stellantis -6 168 000 Eur, čo je -10,37%, KIA -269 463 000 Eur, čo je -66,73 % a Jaguar Land Rover -1 204 119, čo je -8,17 %.

Tab. 5: Zisk pred zdanením

Zisk pred zdanením	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	277 842 000	53 294 000	134 352 000	13 537 966
2019	319 672 000	59 462 000	403 815 000	14 742 085
Diferencia	-41 830 000	-6 168 000	-269 463 000	-1 204 119
%	-13,09	-10,37	-66,73	-8,17

Zdroj: Register účtovných záznamov

Zisk po zdanení

Zisk po zdanení vyjadruje finančnú výkonnosť spoločnosti po zaplatení daní. Každá spoločnosť môže mať iné daňové podmienky, pretože niektorí výrobcovia áut dostávajú od vládnych daňových prázdnin. Zisk po zdanení v roku 2019 vo Volkswagene bol 447 572 000 Eur, Stellantis 65 331 000 Eur, KIA 318

613 000 Eur, Jaguar Land Rover 13 400 687 Eur. Zisk po zdanení v roku 2020 vo Volkswagene bol 206 684 000 Eur, Stellantis 41 424 000 Eur, KIA 105 894 000 Eur a Jaguar Land Rover 11 544 709 Eur. Rozdiel v zisku po zdanení medzi rokmi 2019 a 2020 bol vo Volkswagene -240 888 000 Eur, čo je -53,82%, Stellantis -23 907 000 Eur, čo je -36,59%, KIA -212 719 000 Eur, čo je -66,76 % a Jaguar Land Rover -1 855 978 %, čo je -13,85 %.

Tab. 6: Zisk po zdanení

Zisk po zdanení	Volkswagen	Stellantis	KIA	Jaguar Land Rover
2020	206 684 000	41 424 000	105 894 000	11 544 709
2019	447 572 000	65 331 000	318 613 000	13 400 687
Diferencia	-240 888 000	-23 907 000	-212 719 000	-1 855 978
%	-53,82	-36,59	-66,76	- 13,85

Zdroj: Register účtovných záznamov

Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality v automobilovom priemysle

Výrobcovia automobilov sa dokázali prispôbiť najnovším trendom na finančných trhoch a využívaní finančných nástrojov ako virtuálne kryptosiete. Najpoužívanejším virtuálnym kryptomenou je bitcoin. Ak by výrobcovia automobilov používali ako alternatívu k menám nové bitcoiny v eurách alebo dolároch, mohli by sa zbaviť kurzových rozdielov, ktoré by mohli spôsobiť kurzové straty. Keďže je ťažké skopírovať bitcoiny, je to skvelá alternatíva k bežne známym menám ako euro alebo dolár. Tieto bežné meny majú problém s falšovaním. Virtuálne kryptosiete však majú presne známy pôvod a je ťažké ich skopírovať. Čo je veľkou výhodou pre finančných riaditeľov spoločností automobilového priemyslu.

Záver

Tento článok bol schopný nájsť záver pre cieľ, ktorý bol stanovený na začiatku. Výskum v 6 tabuľkách ukázal, či došlo v rokoch 2019 až 2020 k poklesu alebo nárastu položiek účtovných záznamov výrobcov automobilov na Slovensku. Tržby z prevádzkovej činnosti mali pokles 3 výrobcov okrem Stellantis, ktorý v roku pandémie vzrástol o +7,17 %. Prevádzkové náklady klesli u 2 výrobcov okrem Stellantis a Jaguar Land Rover. Zásoby klesli všetkým výrobcom okrem Jaguar Land Rover, ktorý ich zvýšil o +6,14 %. Mzdové náklady klesli všetkým výrobcom okrem Jaguar Land Rover, ktorý ich zvýšil o +15,42. Môže to byť spôsobené tým, že Jaguar Land Rover je stále vo fáze rozširovania závodu, keďže ide o najnovšiu automobilku na Slovensku. Zisk pred zdanením a zisk po zdanení mali všetci výrobcovia v poklese. Najvyšší pokles mala KIA -66,76% a Volkswagen -53,82%. Tento záver nám hovorí, ako negatívne ovplyvnila pandémia automobilový priemysel na Slovensku, ktorý tvorí 50 % priemyselnej výroby v krajine. Vzhľadom na masívny vplyv na priemyselnú výrobu Slovenska je dôležité sledovať výsledky finančnej situácie.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Agostino, M., Nifo, A, Ruberto, S., Scalera, D., Trivieri, F. (2022) Productivity changes in the automotive industry of three European countries. An application of the Malmquist index decomposition analysis. *STRUCTURAL CHANGE AND ECONOMIC DYNAMICS*, Volume 61, pp.216-226.
2. Conley, T. (2022). The decline and fall of the Australian automotive industry. *ECONOMIC AND LABOUR RELATIONS REVIEW*. Volume 33 Issue 2 Page 415-433.
3. ĎURANA, Pavol - GINEVICIUS, Romualdas - URBANSKI, Mariusz - PODHORSKÁ, Ivana - TUMPACH, Miloš. Parallels and Differences in Earnings Management of the Visegrad Four and the Baltics. - Registrovaný: Scopus. In *Journal of Competitiveness: Scientific Journal from the Field of Management and Economics*. - Zlín: Fakulta managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, 2021. ISSN 1804-1728, 2021, no. 3, s. 39-55. APVV-17-0546.
4. Krabec, T., Cizinska, R.(2021) Financial Performance of the Automotive Industry in Selected EU Countries, *INTERNATIONAL ADVANCES IN ECONOMIC RESEARCH*, Volume 27, Issue 4, Page 325-327.
5. LOVCIOVÁ, Kornélia. Corporate Social Responsibility for Better Business Performance. In Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace. Mezinárodní vědecká konference. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace : sborník z mezinárodní vědecké konference, Janské Lázně, 4.-6. září 2018, Česko*. - Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2018.
6. LOVCIOVÁ, Kornélia. Consolidated Annual Report as an Instrument for Sustainable Development. - Registrovaný: Web of Science. In EDAMBA @ EUBA 2018. International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars. *EDAMBA @ EUBA 2018 : Capacity and Resources for Sustainable Development: The Role of Economics, Business, Management and Related Disciplines*. - Bratislava : Publishing House EKONOM, 2018. ISBN 978-80-225-4571-6, pp. 290-297 online.
7. Pelle, A., Tabajdi, G. (2021) Covid-19 and transformational megatrends in the European automotive industry: Evidence from business decisions with a Central and Eastern European focus. *ENTREPRENEURIAL BUSINESS AND ECONOMICS REVIEW*, Volume 9, Issue 4, Page 19-33.
8. PAKŠIOVÁ, Renáta - LOVCIOVÁ, Kornélia. European Integration and Reporting Requirements of Companies in the Slovak Republic. - Registrovaný: Web of Science. In International Conference on European Integration 2018. International Conference. *International Conference on European Integration 2018 : Proceedings of the 4th International Conference on European Integration 2018 : May 17 – 18, 2018 Ostrava, Czech Republic*. - Ostrava : VŠB - Technical University of Ostrava, 2018.
9. Register účtovných závierok (2022). Register účtovných závierok. www.registeruz.sk
10. Tousek, Z., Malinska, B., Prokop, M., Prochazka, D. (2021) THE EFFECT OF FINANCIAL LEVERAGE ON OPERATING PERFORMANCE: EVIDENCE FROM THE CZECH REPUBLIC. *PRAGUE ECONOMIC PAPER*. Volume 30, Issue 4, Page 381-401.
11. TUMPACH, Miloš - JUHÁSZOVÁ, Zuzana - KUBAŠČÍKOVÁ, Zuzana - KRIŠKOVÁ, Petra. Datasets of Impact of the First-Time Adoption of IFRS 16 in the Financial Statements of Slovak Compulsory IFRS Adopters. - Registrovaný: Web of Science, Registrovaný: Scopus. In *Data in Brief*. - Amsterdam

12. TUMPACH, Miloš - SUROVIČOVÁ, Adriana - JUHÁSZOVÁ, Zuzana - MARCI, Anton - KUBAŠČÍKOVÁ, Zuzana. Prediction of the Bankruptcy of Slovak Companies Using Neural Networks with SMOTE. - *Ekonomický časopis : časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie = journal for economic theory, economic policy, social and economic forecasting*. - Bratislava : Ekonomický ústav SAV : Prognostický ústav SAV, 2020.

Kvalita štatutárneho auditu na Slovensku

Quality of Statutory Audit in Slovakia

Denisa Domaracká²

Abstract

The economic situation of the accounting entity presented in the financial statements is not always shown faithfully and truthfully. There are several factors involved in the existence of such errors or distortions, but due to their intention, we could talk about unintentional and intentional errors, often even committing economic crime. Statutory audits contribute to the credibility of the financial statements, the quality of which must be constantly improved. Regular inspections are suitable means of achieving long-term high quality of statutory audits. Controls of statutory auditors and audit companies carried out in an organized manner and at the same time independently from the audited entities are referred to statutory audit quality checks, which are the main topic of this paper. The topic of the paper was chosen due to the contribution to the improvement of the statutory audit quality.

Key words

Audit Inspections, Audit Quality, Quality Control

JEL classification

M42

Úvod

V súčasnosti sú previerky zabezpečenia kvality štatutárneho auditu (ďalej aj „previerky“) upravované v rámci nadnárodnej legislatívy Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES zo 17. mája 2006 o štatutárnom audite ročných účtovných závierok a konsolidovaných účtovných závierok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES“) a Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 537/2014 zo 16. apríla 2014 o osobitných požiadavkách týkajúcich sa štatutárneho auditu subjektov verejného záujmu (ďalej aj „nariadenie 537/2014“). Z uvedených právnych predpisov následne vychádzajú aj národné právne predpisy jednotlivých členských štátov Európskej únie. Autor Raffeegeau (1996) uvádza, že v zahraničí sa spôsoby vykonávania kontrol štatutárnych audítorov či audítorských spoločností líšia v závislosti od podmienok stanovených konkrétnou národnou legislatívou.

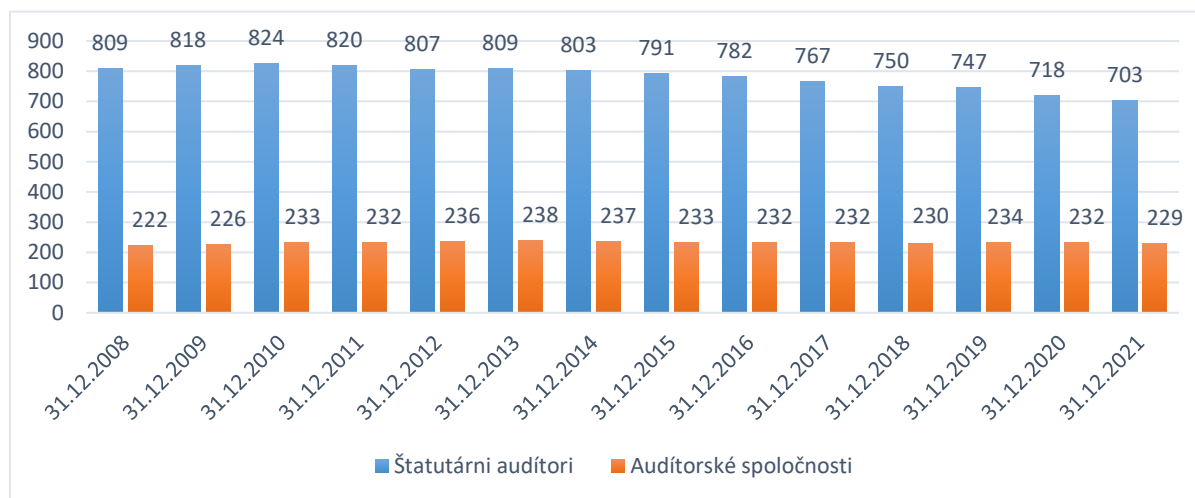
V roku 2006 bola prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES, ktorá podstatným spôsobom rozšírila viacero oblastí auditu. Slovenská republika transponovala uvedenú smernicu do národnej legislatívy v roku 2007, a to prijatím zákona č. 540/2007 Z. z. o audítoroch, audite a dohľade nad výkonom auditu (ďalej aj „zákon č. 540/2007 Z. z.“), ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2008. Jednou z hlavných požiadaviek spomínanej smernice bolo, aby všetci štatutárni audítori a audítorské spoločnosti podliehali systému zabezpečenia kvality, ktorý musí podliehať verejnému dohľadu.

² Ing. Denisa Domaracká, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, denisa.domaracka@euba.sk.

(smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES, čl. 29, ods. 1) K 31.12.2021 na slovenskom audítorskom trhu pôsobilo:

- 703 štatutárnych audítorov s aktívnou licenciou; a
- 229 audítorských spoločností s aktívnou licenciou (viď Graf 1).

Graf 1: Štatutárni audítori a audítorské spoločnosti pôsobiaci na Slovensku

Zdroj: www.udva.sk

Pokiaľ ide o zriadenie verejného dohľadu nad štatutárnymi audítormi a audítorskými spoločnosťami, ten sa na Slovensku podarilo splniť už v roku 2008, kedy vznikol Úrad pre dohľad nad výkonom auditu (ďalej aj „Úrad“). Systémy zabezpečenia kvality vyplývajúce zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES sa však nevzťahujú na všetky štatutárne audity. Výnimkou je štatutárny audit ročných a konsolidovaných účtovných závierok subjektov verejného záujmu.

Čo zapríčinilo, aby sa subjektom verejného záujmu venovala individuálna pozornosť? Zelená kniha s názvom Audítorská politika: Poučenie z krízy, zverejnená Komisiou dňa 13. októbra 2010, započala verejnú konzultáciu o úlohe, rozsahu auditu a o možnostiach zlepšenia funkcie auditu. Táto verejná konzultácia dospela k presvedčeniu, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES v súvislosti s výkonom štatutárneho auditu účtovných závierok subjektov verejného záujmu nie je dostatočná. V ods. 23 spomínanej smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES, je vyjadrené, že keďže „subjekty verejného záujmu sú viditeľnejšie a významnejšie z hospodárskeho hľadiska, mali by sa na štatutárny audit ich ročnej účtovnej závierky alebo konsolidovanej účtovnej závierky vzťahovať prísnejšie požiadavky“. Vzhľadom na verejný záujem subjektov verejného záujmu, vyplývajúci z rozsahu a zložitosti ich činnosti, ako aj z povahy ich činnosti a záujmu dosiahnutia spoločného regulačného rámca štatutárneho auditu subjektov verejného záujmu bolo prijaté nariadenie 537/2014.

Európsky parlament v roku 2014 schválil smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/56/EÚ, ktorou bola novelizovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES. Vzhľadom na rozsiahlejšiu novelu smernice a z nej vyplývajúce množstvo zmien bolo prijaté riešenie predložiť nový zákon o štatutárnom audite. Prijatím nového zákona č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite (ďalej aj „zákon č. 423/2015 Z. z.“), ktorým bol zrušený zákon č. 540/2007 Z. z., boli do národnej legislatívy transponované ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/56/EÚ. Uvedený zákon nadobudol účinnosť 1.1.2016, okrem článkov I a čl. II bodov 3 a 4, 6 až 10 a § 390 v bode 11, ktoré nadobudli účinnosť 17.6.2016. Od uvedeného dátumu sa

začalo v Slovenskej republike a ostatných členských štátoch EÚ zároveň uplatňovať aj nariadenie 537/2014.

Inštitucionálne zabezpečenie previerok kvality štatutárneho auditu na Slovensku

Výkon previerok v Slovenskej republike je realizovaný prostredníctvom orgánov vymedzených v par. 35 ods. 1 zákona č. 423/2015 Z. z., a to Úradom pre dohľad nad výkonom auditu a Slovenskou komorou audítorov (ďalej aj „Komora“). Carson a kol. (2013) upozorňujú na skutočnosť, že v priebehu rokov sa čoraz viac nezávislých národných regulačných orgánov rozhodlo spojiť v rámci jednej organizácie, zameranej predovšetkým na podporu kvality auditu.

Úrad na Slovensku vykonáva verejný dohľad nad štatutárnymi audítormi a audítorskými spoločnosťami. V zákone č. 423/2015 Z. z. boli kompetencie Úradu rozšírené o oblasť zabezpečenia a výkonu previerok u štatutárnych audítorov a audítorských spoločností, ktorí vykonávajú štatutárny audit subjektov verejného záujmu (a tiež obchodných spoločností podľa par. 2 ods. 15 písm. f) zákona č. 423/2015 Z. z.), ako aj o dohľad nad subjektmi verejného záujmu v súvislosti s výkonom štatutárneho auditu.

Vzhľadom na skutočnosť, že subjekty verejného záujmu majú prispieť k zlepšeniu dôvery verejnosti v účtovné informácie v účtovných závierkach týchto subjektov, cieľom previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu vykonávaných Úradom je, okrem iného, preverenie kvality činnosti štatutárnych audítorov a audítorských spoločností na základe posúdenia súladu výkonu štatutárneho auditu a organizácie audítorskej činnosti so zákonom č. 423/2015 Z. z., nariadením 537/2014, medzinárodnými audítorskými štandardmi ISA, Etickým kódexom audítora, vnútornými predpismi Úradu a Komory, či systémom vnútornej kontroly kvality audítorskej činnosti.

Hlavnou činnosťou Komory v súvislosti s výkonom previerok je realizovať systém zabezpečenia kvality štatutárneho auditu, ktorému budú podliehať štatutárni audítori a audítorské spoločnosti, okrem tých, ktorí vykonávajú štatutárny audit subjektov verejného záujmu alebo veľkých obchodných spoločností. Uvedený systém previerok vykonávaných Komorou podlieha dohľadu vykonávaného Úradom podľa par. 36 zákona č. 423/2015 Z. z. Je potrebné tiež poznamenať, že Úrad môže vykonať previerky zabezpečenia kvality štatutárneho auditu aj u štatutárnych audítorov a v audítorských spoločnostiach, ktorí vykonávajú štatutárny audit v subjektoch, ktoré nie sú subjektmi verejného záujmu alebo veľkými obchodnými spoločnosťami.

Činnosti Úradu a Komory pre oblasť výkonu previerok nie sú vzájomne porovnateľné, nakoľko ako sme už spomenuli, systém previerok vykonávaných Komorou podlieha dohľadu Úradu. Napriek tomu je možné nájsť v rámci výkonu previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu viaceré odlišnosti. Rozdiely, ktoré považujeme v tomto smere za kľúčové sme zhrnuli v nasledovnej časti príspevku prostredníctvom Tabuľky 1.

Tabuľka 2: Kľúčové rozdiely vo výkone previerok Úradom a Komorou

Kľúčová oblasť	Úrad	Komora
začiatok výkonu previerok	rok 2017	rok 2008
charakter subjektu, ktorej štatutárny audítor/audítorská spoločnosť podlieha previerke	subjekt verejného záujmu	ostatné subjekty
	obchodná spoločnosť podľa par. 2 ods. 15 písm. f) zákona č. 423/2015 Z. z.	
	ostatné subjekty	

pravidelnosť uskutočňovania previerok	raz za tri roky	raz za šesť rokov
osobitné pravidlá výkonu previerok	Práva a povinnosti preverovaných subjektov pri výkone previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu	Zásady previerky zabezpečenia kvality štatutárneho auditu v podmienkach Slovenskej komory audítorov
prijatá metodika výkonu previerok	Spoločná európska metodika <i>Common Audit Inspection Methodology</i>	Vlastná Metodika zabezpečenia previerky kvality štatutárneho auditu

Zdroj: vlastné spracovanie

Výsledky z uskutočnených previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu

Ako už bolo uvedené, previerky zabezpečenia kvality štatutárneho auditu sú v rámci Slovenskej republiky uskutočňované v súlade s platnými právnymi predpismi prostredníctvom Úradu pre dohľad nad výkonom auditu a Slovenskej komory audítorov. Oba orgány výsledky z vykonaných previerok zverejňujú, pričom tieto zverejnenia slúžili k zobrazeniu jednotlivých zistení z vykonaných previerok v rámci porovnateľného obdobia. Porovnateľným obdobím boli roky 2017 až 2020, nakoľko išlo o prienik období, počas ktorých previerky vykonávali oba orgány súčasne.

V podobnej súvislosti autor Jošt (2015) analyzuje kvalitu auditorských služieb v krajinách V4, pričom sa zameriava na fungovanie systému kontroly kvality v jednotlivých štátoch V4. Hodnotí tiež úroveň služieb poskytovaných štatutárnymi audítormi a kritériá využívané orgánmi dohľadu pre meranie kvality.

Tabuľka 2 obsahuje hlavné zistenia Úradu identifikované u preverovaných subjektov – štatutárnych audítorov a auditorských spoločností v rámci realizovaných previerok v rokoch 2017 až 2020.

Tabuľka 2: Hlavné zistenia z previerok identifikované Úradom za roky 2017 až 2020

P. č.	Hlavné zistenia Úradu	2017	2018	2019	2020
1.	Nedostatočne vypracovaná metodika pre overovanie všeobecných a aplikačných IT kontrol	x	x	x	x
2.	Nedostatočné plnenie oznamovacích povinností voči Úradu	x	x	x	x
3.	Nedostatky v správe o transparentnosti	x	x	x	x
4.	Nedostatočne vypracovaná metodika vrátane vybranej vzorovej dokumentácie	x	x	x	x
5.	Nedostatočná komunikácia s výborom pre audit, nepredložená dodatočná správa výboru pre audit	x	x	x	-
6.	Nedostatočne vypracované/ dodržané pravidlá a postupy podľa ISQC 1 ³	x	x	x	-
7.	Nevypracované primerané vnútorné postupy pre odstúpenie zo zákazky alebo odstúpenie zo vzťahu s klientom	x	x	-	-
8.	Nedodržané postupy pri akceptácii zákazky	x	x	-	-
9.	Nedodržaná doba archivácie auditorskej dokumentácie	x	x	-	-
10.	Nedodržané nastavené postupy v oblasti kontroly kvality zákazky	x	x	-	-
11.	Nevypracovaná ročná správa o prijatých opatreniach	-	-	x	x
12.	Nedostatky v správe nezávislého audítora	-	-	x	x

³ Medzinárodný štandard pre kontrolu kvality 1 (z angl. International Standard on Quality Control 1)

SPOLU	10	10	8	6
--------------	-----------	-----------	----------	----------

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Prehľadu o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu Úradu pre dohľad nad výkonom auditu za rok 2017, 2018, 2019, 2020

Na základe hlavných zistení z previerok realizovaných Úradom uvedených v Tabuľke 2 možno konštatovať, že previerky vykonávané Úradom sú vo vysokej miere zamerané na posúdenie primeranosti nastavenia systému preverovaného subjektu, ktorý spočíva predovšetkým v kvalite organizácie činnosti štatutárnych audítov a auditorských spoločností, kvalite a množstve vynaložených zdrojov na výkon štatutárneho auditu, ako aj systéme vnútornej kontroly kvality auditorskej činnosti. Dôvodom môže byť tzv. prvý 3-ročný cyklus výkonu previerok Úradu, ktorý môže byť predpokladom budúceho zamerania opakovaných previerok.

Tabuľka 3 obsahuje hlavné zistenia Komory identifikované u preverovaných subjektov – štatutárnych audítov a auditorských spoločností v rámci realizovaných previerok v rokoch 2017 až 2020.

Tabuľka 3: Hlavné nedostatky z previerok identifikované Komorou za roky 2017 až 2020

P. č.	Hlavné nedostatky Komory	2017	2018	2019	2020
1.	Nestanovená / nesprávne stanovená hladina významnosti pri plánovaní a vykonávaní auditu	x	x	x	x
2.	Nedostatočné zdokumentované posúdenie vnútorného kontrolného systému, poznanie účtovnej jednotky, právnych predpisov vzťahujúcich sa na činnosť auditovaného subjektu	x	x	x	x
3.	Absentujúci spôsob reakcie audítora na vyhodnotenú riziká	x	x	x	x
4.	Absentujúca dokumentácia metód výberu vzorky, rozsah vzorky a nadväznosti na stanovené riziko, vyhodnotenie výsledkov vzorky a zhodnotenie, či poskytujú primeraný základ pre záver o súbore, ktorý bol testovaný	x	x	x	x
5.	Absentujúca dokumentácia k posúdeniu auditorského rizika, rizika podvodu, komunikácie s klientom	x	x	x	x
6.	Absentujúca / nedostatočná dokumentácia dôkazov potvrdzujúcich závery štatutárneho audítora k overeniu jednotlivých oblastí výkonu auditu	x	x	x	x
7.	Nedostatky v plánovaní auditu, nedôsledné sledovanie doby trvania auditu a nadväzne stanovenie výšky honorárov	x	x	x	x
8.	Nepreverená / nezdokumentovaná skutočnosť, či sa auditovaný subjekt nenachádza v kríze či úpadku alebo mu úpadok nehrozí	x	x	x	x
9.	Absentujúce písomné vyhlásenia manažmentu	x	x	x	x
10.	Nejasný priebeh činnosti o výkone auditu, uplatnených postupoch, vplyve zistených nesprávností a zdôvodneniach záverov na základe auditorskej dokumentácie	x	x	-	x
11.	Nedostatky pri zdokumentovaní overenia vybraných oblastí rozpočtového hospodárenia subjektov verejnej správy	x	x	-	x
12.	Nedostatky v záverečných memorandách, zverejneniach účtovnej závierky / správy audítora / výročnej správy, Dodatku k správe audítora o overení súladu výročnej správy a účtovnej závierky, dokumente o schválení účtovnej závierky	x	x	-	x
13.	Nevypracované / nedostatočne vypracované smernice na kontrolu kvality vlastnej činnosti podľa ISQC 1 a ich nedostatočné uplatňovanie v činnosti	x	x	-	-

14.	Absencia náležitostí Zmluvy o štatutárnom audite	-	×	-	×
15.	Absentujúce / neaktualizované smernice pre vlastnú metodiku výkonu auditu	-	-	×	×
16.	Nedodržanie formálnej a obsahovej stránky správy audítora a dodatku k správe audítora o overení súladu výročnej správy a účtovnej závierky	×	-	-	-
17.	Neuskutočnená previerka udalostí, ktoré nastali od dátumu zostavenia účtovnej závierky do dátumu vydania správy audítora	×	-	-	-
18.	Nedostatky pri audite subjektov samosprávy	-	-	×	-
19.	Neúčast' audítora na fyzickej inventúre / absentujúci pracovný list potvrdzujúci jeho účasť	-	-	×	-
20.	Nedostatočne pripravené a predložené podklady pre overenie správnosti výpočtu pohyblivého členského príspevku	-	-	-	×
21.	Nedostatočné vyhodnotenie / nevyhodnotenie záverov v správe z monitoringu, nedodržanie lehoty na vykonanie monitoringu	-	-	-	×
SPOLU		15	14	12	16

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Prehľadu o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu Slovenskej komory audítora za rok 2017, 2018, 2019, 2020

Na základe údajov z Tabuľky 3 o hlavných nedostatkoch z previerok realizovaných Komorou vyplýva, že previerky Komory sú metodologicky zamerané na výkon štatutárneho auditu a súvisiacu audítorskú dokumentáciu. Ide teda o posúdenie súladu výkonu štatutárneho auditu a organizácie audítorskej činnosti s medzinárodnými audítorských štandardmi ISA, etickými normami, štandardmi vnútornej kontroly kvality a tiež s požiadavkami na sústavné vzdelávanie štatutárnych audítora.

Uvedené zameranie je v súlade s jednou z hlavných úloh Komory – dbať na riadny výkon štatutárneho auditu a vysokú profesionálnu úroveň štatutárnych audítora.

Záver

Štatutárni audítori a audítorské spoločnosti na Slovensku podliehajú systému zabezpečenia kvality, za ktorý sú zodpovedné príslušné orgány predovšetkým z dôvodu, aby sa zabezpečila objektivita a nezávislosť od audítorskej profesie. Hlavným prínosom predkladaného príspevku je zvýšenie informovanosti o problematike previerok zabezpečenia kvality štatutárnych auditov, vysvetlenie súvisiacej právnej úpravy a dôvodu jej prijatia, ale aj oboznámenie o výsledkoch z reálne uskutočnených previerok realizovaných Úradom a Komorou.

V rámci uskutočnenej analýzy sme zistili, že rozsah zistení je vo všetkých analyzovaných rokoch pomerne vysoký a štatutárni audítori a audítorské spoločnosti preto musia aj naďalej vyvíjať úsilie na elimináciu identifikovaných zistení a nezrovnalostí pri previerkach. Opätovný výskyt rovnakých zistení v jednotlivých rokoch naznačuje potrebu ďalšieho zlepšovania výkonu štatutárneho auditu. Z dostupných zdrojov vyplýva, že Úrad pre dohľad nad výkonom auditu, ako aj Slovenská komora audítora využívajú zistenia z vykonaných previerok s cieľom efektívnejšieho nastavenia výkonu previerok pre budúce obdobia.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Carson, E. – Simnett, R. – Vanstraelen, A. (2013). Auditing the Auditors: An International Analysis of the Effectiveness of National Inspection Regimes on Audit Quality. Retrieved July 15, 2022 from: <http://www.hec.unil.ch/documents/seminars/dcc/1237.pdf>.
2. Jošť, M. (2015). Kvalita auditorských služieb v zemích Visegrádu. Retrieved July 15, 2022. doi:[10.18267/j.cfuc.453](https://doi.org/10.18267/j.cfuc.453).
3. Mozolák, M. – Štelbacký, J. (2018). Prehľad o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu za rok 2017. Retrieved July 15, 2022 from: <https://www.udva.sk/sk/dohlady-a-previerky/previerky>.
4. Mozolák, M. (2019). Prehľad o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu za rok 2018. Retrieved July 15, 2022 from: <https://www.udva.sk/sk/dohlady-a-previerky/previerky>.
5. Mozolák, M. – Štelbacký, J. (2020). Prehľad o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu za rok 2019. Retrieved July 15, 2022 from: <https://www.udva.sk/sk/dohlady-a-previerky/previerky>.
6. Mozolák, M. – Rybárová, E. (2021). Prehľad o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu za rok 2020. Retrieved July 15, 2022 from: <https://www.udva.sk/sk/dohlady-a-previerky/previerky>.
7. Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 537/2014 zo 16. apríla 2014 o osobitných požiadavkách týkajúcich sa štatutárneho auditu subjektov verejného záujmu a zrušení rozhodnutia Komisie 2005/909/ES.
8. Raffeegeau, J. et al. (1996). Finanční audit. Praha: HZ Praha, spol. s r. o. 120 s. ISBN 80-86009-02-5.
9. Smernica Európskeho parlamentu a rady 2006/43/ES zo 17. mája 2006 o štatutárnom audite ročných účtovných závierok a konsolidovaných účtovných závierok, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS a ktorou sa zrušuje smernica Rady 84/253/EHS v znení neskorších predpisov.
10. Úrad pre dohľad nad výkonom auditu. Prehľad o celkových výsledkoch previerok zabezpečenia kvality štatutárneho auditu vykonaných Úradom pre dohľad nad výkonom auditu za rok 2017, 2018, 2019, 2020. Retrieved July 15, 2022 from: <https://www.udva.sk/sk/dohlady-a-previerky/previerky>.
11. Zákon č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
12. Zákon č. 540/2007 Z. z. o audítoroch, audite a dohľade nad výkonom auditu a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Analýza zdaňovania kryptomien v Slovenskej republike a vo vybraných krajinách Európskej únie a posúdenie vplyvu výšky zdanenia na správanie vlastníkov kryptomien

Analysis of taxation of cryptocurrencies in the Slovak Republic and in selected countries of the European Union and assessment of the impact of the amount of taxation on the behavior of cryptocurrencies owners

Petra Krišková⁴

Abstract

Cryptocurrency is no longer an unknown concept. Since 2008, it has gradually established itself, and nowadays many people trade with it regularly. The contribution in question is devoted to the approach of the Slovak Republic and other countries of the European Union to the taxation of cryptocurrency trading. The approach of individual countries is not uniform and different levels of taxation are applied. Currently, the European Union is preparing a centralized approach to cryptocurrencies, the aim of which is to unify this market.

Key words

cryptocurrency, taxation, crypto assets, income tax

JEL classification

M21

Úvod

Pojem kryptomena už nie je pojem neznámy. Už z názvu kryptomena vyplýva, že ide o určitú „tajnosť,šifrovanie“ – crypto. Kryptomena je súčasťou digitálneho priestoru, je nehmateľná, úplne decentralizovaná a neovplyvniteľná. Postupom času sa kryptomeny adaptovali a v mnohých krajinách sa už bežne používajú na platenie. V súčasnosti sa používa už približne 7 800 kryptomien. Prvá a dodnes určite najznámejšia a najrozšírenejšia kryptomena je Bitcoin. Táto bola vytvorená ako internetová open-source mena v roku 2008 človekom alebo skupinou ľudí prezentujúcich sa pod pseudonymom Satoshi Nakamoto. Bitcoin je deflačná mena. Všeobecne sa o kryptomenách výstižne vyjadril americký člen senátu Tom Carper výrokom „Virtuálne meny, predovšetkým bitcoin, zachytili predstavivosť niektorých, vystrašili ostatných a zmietli všetkých“. Cieľom kryptomeny je vytvorenie decentralizovaného digitálneho platobného systému bez kontroly ústredných, štátnych orgánov alebo bankových inštitúcií. (García Corral, F.J., Cordero-García, J.A.,Pablo-Valenciano, J., Uribe-Toril, J., 2022) Ku kryptomenám pristupujú krajiny rozdielne, kým v niektorých je povolené ich používanie ako platidla, iné naopak ich používanie zakazujú. Najviac pertraktovanou otázkou je zdaňovanie kryptomien. K tejto otázke neexistuje jednotný prístup a neustále sa vedú polemiky o tom, či vôbec kryptomeny zdaňovať a akým spôsobom. Spoločné riešenie zatiaľ neprijala ani Európska únia a ani svetové spoločenstvá. Nepatrné spoločné regulácie týkajúce sa digitálnych mien síce existujú niekoľko rokov, avšak tieto nepojednávajú o spoločných pravidlách. Z tohto dôvodu jednotlivé krajiny pristupujú

⁴ Ing. Petra Krišková, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 851 01 Bratislava, petra.kriskova@euba.sk

k definícii kryptomien odlišne a uplatňuje sa i rozdielny prístup k zdaneniu v závislosti od konkrétnej krajiny a legislatívy.

Prístup Slovenskej republiky k zdaneniu kryptomien

Slovenská republika sa s pojmom kryptomena nevedela dlhšie vysporiadať. Právna regulácia a potreba zdaňovania kryptomien bola prijatá až v roku 2018 a je predmetom častej kritiky zo strany odborníkov. Títo sa odvolávajú na neprehľadnosť a nejednotnosť pojmov, ktoré je možné vyložiť v odlišných rovinách. Rovnako sa negatívne vníma aj výška daňového zaťaženia, ktorá je v porovnaní s inými štátmi vysoká a spôsobuje odliv kapitálu do zahraničia. Národná banka Slovenska v roku 2018 upozornila, že nemá kontrolu a dohľad nad trhom s kryptomenami a neodporúčala investície do týchto mien. Za účelom prehľadnosti je potrebné uviesť, ako definuje slovenská legislatíva kryptomenu. Podľa Usmernenia Ministerstva financií SR sa „*virtuálnou menou rozumie digitálny nositeľ hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, ani nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, nemá právny status meny alebo peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými alebo právnickými osobami ako platobný prostriedok a ktorý možno prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať.*“ V zmysle tohto usmernenia sa príjem, ktorý daňovník získa z predaja virtuálnej meny, stáva predmetom dane, ktorý nie je od dane oslobodený. Preto sa v zmysle zákona o daní z príjmov považuje za zdaniteľný príjem Zákon o daní z príjmov určuje v časti venujúcej sa základným pojmom, že predajom virtuálnej meny výmena virtuálnej meny za majetok, výmena virtuálnej meny za inú virtuálnu menu, výmena virtuálnej meny za poskytnutie služby alebo odplatiný prevod virtuálnej meny. (Marcí, A., 2021) Začiatkom roka 2020 vstúpila do účinnosti piata AML smernica (AML - Anti Money Laundering). Piata smernica AML reagovala na rôzne riziká vyplývajúce z praxe v spojitosti s obchodovaním s kryptomenami. Práve pomocou týchto virtuálnych mien dochádza v posledných rokoch k praniu špinavých peňazí a kryptomeny boli použité aj na financovanie teroristických útokov v Európe. V nadväznosti na piatu AML smernicu, Národná rada Slovenskej republiky schválila návrh novely zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu (tzv. „zákon o AML“). Zákon o AML definuje tzv. virtuálne meny a ukladá povinnosti poskytovateľom služieb peňaženky kryptomien (custodian wallet providers) a poskytovateľom zmenárenských služieb kryptoaktív (exchange services providers). Uvedení poskytovatelia sú zaradení ku povinným osobám podľa zákona o AML, tak ako napríklad daňoví poradcovia, audítori, účtovníci, finanční poradcovia a pod. Znamená to, že sa na nich vzťahujú povinnosti ako identifikácia klienta, identifikácia konečného užívateľa výhod, identifikácia politicky exponovanej osoby, získavanie informácie o účele a plánovanej povahe obchodného vzťahu, povinnosť vypracovať internú smernicu, tzv. program vlastnej činnosti, vykonať predbežné monitorovanie obchodného vzťahu a preskúmať, či sú konkrétne obchody v súlade s poznatkami podnikateľa o klientovi a nahlasovať neobvyklé obchodné transakcie. V nadväznosti na vyššie uvedené vymedzenie predaja virtuálnej meny, v Slovenskej republike dochádza k zdaňovaniu pri predaji kryptomien, a to iba v prípade, že pri predaji vznikol výnos. Zjednodušene povedané, ak výsledkom transakcie s kryptomenou vznikol zisk, tento podlieha zdaneniu. K povinnosti zdaňovať kryptomenu nedochádza, ak je držaná vlastníkom na účte, a to ani v prípade, ak jej hodnota narastá. Spôsob a výška zdanenia sa líši v závislosti, či ide o fyzickú alebo právnickú osobu. Nasledujúca tabuľka poskytuje pohľad na zdanenie kryptomien v Slovenskej republike.

Tab. 1: Zdanenie pri predaji kryptomien v Slovenskej republike

Daňovník	Výška príjmu		Zdravotné odvody
	Ročný príjem do 37 981,94 eur	Ročný príjem nad 37 981,94 eur	
Fyzická osoba - nepodnikateľ	19 %	25 %	14 %
	Ročný príjem do 49 790 eur	Ročný príjem nad 49 790 eur	Zdravotné odvody
Fyzická osoba – podnikateľ / Právnická osoba	15 %	21 %	neplatí sa

Zdroj: vlastné spracovanie

S odvolaním sa na tab. 1 možno konštatovať, že obchodovať s kryptomenami je výhodnejšie v prípade právnickej osoby (resp. fyzickej osoby podnikateľa), kde daňové zaťaženie je nižšie a nefiguruje povinnosť platiť zdravotné odvody z takéhoto obchodu. Ak by mal vlastník kryptomeny ročný príjem na nižšej úrovni (t. j. do 37 981,94 eur) a predajom kryptomeny by vytvoril zisk, tak daňové zaťaženie je na úrovni až 33 % (19 % daň z príjmov + 14 % zdravotné odvody). Pri ročnom príjme nad 37 981,94 eur je takéto zaťaženie až 39 %.

Uvedením týchto skutočností možno potvrdiť vyššie uvedené konštatovanie, že mnohí odborníci sa zhodujú na tom, že daňové zaťaženie obchodovania s kryptomenami je v Slovenskej republike neúmerne vysoké a môže byť motiváciou k obchádzaniu legislatívy alebo odchodu do zahraničia, kde je daňové zaťaženie nižšie. Odborná prax sa zhoduje aj na tom, že vysoké zdanenie kryptomien nie je správny nástroj na reguláciu pre trh s digitálnymi menami. Svedčia o tom aj skúsenosti z iných krajín, kde majitelia kryptomien volia radšej na obchodovanie decentralizované trhy, pre ktoré neexistuje jednotné usmernenie v otázke zdanenia.

Daňové zaťaženie kryptomien vo vybraných krajinách Európskej únie

Európska únia predstavila návrh Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937 (ďalej ako „**Nariadenie o trhoch s kryptoaktívami**“). Má ísť o zatiaľ najzásadnejšiu ucelenú reguláciu kryptomien. Cieľom predmetného nariadenia je umožniť vznik trhov s kryptoaktívami, ako aj tokenizáciu finančných aktív a širšie využitie kryptoaktív vo finančných službách. Prijatím tohto nariadenia sa má dosiahnuť právna istota spočívajúca v regulácii jednotlivých vzťahov v súvislosti s kryptoaktívami, nastavenie pravidiel spravodlivej hospodárskej súťaže či ochrana spotrebiteľov. Pôsobnosť nariadenia je nastavená pomerne široko aj vzhľadom na definíciu kryptoaktíva, ktoré nariadenie o trhoch s kryptoaktívami zavádza: „*Kryptoaktívum je digitálne vyjadrenie hodnoty alebo práv, ktoré možno prenášať a elektronicky uchovávať s použitím technológie distribuovanej databázy transakcií alebo podobnej technológie*“. Uvedená definícia predstavuje pomerne široký diapazón kryptoaktív, ktoré budú spadať pod regulačný rámec nariadenia o trhoch s kryptoaktívami (napr. bitcoin, ethereum, dogecoin). Súčasne však Nariadenie o trhoch s kryptoaktívami zo svojej pôsobnosti vylučuje kryptoaktíva, ktoré spadajú pod MiFID II - finančné nástroje. (European Commission, 2020). Nariadenie o trhu s kryptoaktívami zavádza tzv. biely doklad (white paper). Biely doklad má naplniť ciele plánovej regulácie, a to transparentnosť zverejňovania informácií. Zároveň je cieľom zabezpečiť ochranu spotrebiteľov, aby každý záujemca bol dostatočne informovaný o vlastnostiach, funkciách a rizikách kryptoaktív. Povinnosť oznámiť alebo zverejniť biely doklad sa vzťahuje na každú právnickú osobu, ktorá verejne

ponúka kryptoaktíva. Každý biely doklad o kryptoaktívach musí súčasne obsahovať aj vyhlásenie riadiaceho orgánu emitenta kryptoaktív o tom, že podľa najlepšieho vedomia riadiaceho orgánu sú informácie uvedené v bielom doklade o kryptoaktívach správne a že nedošlo k žiadnym významným opomenutiam. (European Council, 2022)

Účinnosť Nariadenia o trhoch s kryptoaktívami sa plánuje na rok 2024. Kým však dôjde k spoločnej regulácii, každá krajina pristupuje ku kryptomenám rozdielne a uplatňuje odlišnú výšku zdanenia.

Česká republika

V prípade Českej republiky sú kryptomeny považované za nehmotný obežný majetok. Z pohľadu Českej národnej banky nie je kryptomena považovaná za virtuálne peniaze, cudziu menu a ani obdobu cenného papiera. Príjem z kryptomien (resp. zisk) je považovaný za ostatný príjem. Výška daňového zaťaženia závisí od toho, či ide o fyzickú osobu alebo právnickú osobu. Pri zdanení fyzických osôb sa uplatňuje sadzba vo výške 15 %. V prípade právnických osôb sa uplatňuje vyššia sadzba dane, a to 19 %. Odvody zdravotného poistenia alebo sociálneho poistenia sa v oboch prípadoch neplatia.

Nemecko

Hlavné mesto Nemecka, Berlín, sa považuje za hlavné mesto kryptomeny v Európe. V Nemecku sa kryptomeny v súčasnosti považujú za „súkromné aktívum“. Na zdanenie v tomto prípade má veľký vplyv doba držby kryptomeny. Ak je držba kryptomeny dlhšia ako 1 rok, zisky z predaja kryptomeny sú úplne oslobodené od dane. Okrem toho, zisky z predaja kryptomeny do 600 eur za kalendárny rok sú taktiež oslobodené od dane. V prípade predaja, resp. držby kryptomeny do 1 roka (ak dôjde k zisku), podlieha príjem zdaneniu v závislosti od ročného príjmu v rozmedzí od 14 – 45 %.

Poľsko

V prípade Poľska sa zisk z obchodovania s kryptomenami zdaňuje sadzbou 19 %. V prípade, ak zisk presiahne ročne 1 mil. PLN, tak vzniká povinnosť platiť ďalšie 4 % do fondu solidarity. Zdaneniu nepodlieha výmena kryptomeny za kryptomenu.

Maďarsko

V záujme naštartovania ekonomiky po pandémie pristúpilo Maďarsko k výraznému zníženiu daňového zaťaženia v prípade kryptomien. Sadzba dane v prípade obchodovania s kryptomenami sa znížila od roku 2022 z 30,5% na 15%. Cieľom tohto zníženia je urobiť z **Maďarska konkurencieschopnejšiu jurisdikciu**, pokiaľ ide o dane z kapitálových výnosov založených na kryptomenách. Regulácie kryptomien v Maďarsku nie sú považované za najrozvinutejšie, avšak obchodovanie s kryptomenami zaznamenalo v tomto roku značný vzostup. Ministerstvo financií verí, že tento krok **prispeje k lepšiemu výberu daní v tomto sektore** a krajina tak v konečnom dôsledku získa miliardy ročne.

Rakúsko

Rakúsko schválilo v roku 2021 nové zdaňovanie kryptomien. Na všetky kryptomeny nadobudnuté po 28.2.2021 bude platiť daňové zaťaženie vo výške 27,5 %. Kryptomeny nadobudnuté pred týmto termínom a držané dlhšie ako 1 rok nebudú podliehať zdaneniu.

Portugalsko

Portugalsko je dlhodobo považované za „krypto daňový raj“, keďže daňové zaťaženie v prípade kryptomien je vo výške 0%. Takéto nulové daňové zaťaženie je lákavé pre obchodníkov s kryptomenami, čo potvrdzuje aj posledné sčítanie obyvateľstva v Portugalsku, ktoré potvrdilo, že počet cudzincov sa v tejto krajine za posledné roky zvýšil o 40 %. Motiváciou bolo práve nulové daňové zaťaženie obchodovania s kryptomenami. Kryptomeny sú považované za formu platby a nie za investíciu. Je potrebné však upozorniť, že Portugalsko už skloňuje zmenu svojho prístupu a je pravdepodobné, že v dohľadnej dobe dôjde k zavedeniu dane z príjmov týkajúcej sa obchodovania s kryptomenami.

Daňové raje

Medzi krajiny, ktoré sú vnímané ako „krypto daňový raj“ možno okrem vyššie spomenutého Portugalska začleniť aj Švajčiarsko, Maltu, Cyprus, Slovinsko, Bielorusko. Aj v týchto krajinách sa daňové zaťaženie kryptomien pohybuje na úrovni 0%. V princípe možno daňovým rajom nazvať aj Nemecko, pokiaľ sú splnené kritéria, ktoré boli uvedené vo vyššie spomenutom texte.

Záver

Pre každého vlastníka kryptomeny je dôležité, aká je výška zdanenia v prípade obchodovania s kryptomenou. Je možné konštatovať, že práve tento faktor má významný vplyv na jeho správanie a rozhodovanie o tom, ako a kde bude nakladať s kryptomenou. Jednotlivé krajiny Európskej únie nepristupujú ku kryptomenám rovnako. Odlišný prístup možno pozorovať už len pri definícii samotnej kryptomeny, jej posudzovaní ako platidla, investície, kapitálového majetku a pod., čo spôsobuje následne aj rozdielnosť pri zdaňovaní. Nesystematický prístup krajín spôsobuje, že vlastníci kryptomien častokrát postupujú špekulatívne s cieľom vyhnúť sa vysokému zdaneniu a presúvajú svoje aktivity do krajín s nízkym, prípadne nulovým daňovým zaťažením. Celosvetovo pretrváva obava, že nesprávny prístup k zdaneniu kryptomien povedie k presunu investorov a vlastníkov kryptomien do offshore, t. j. daňových rajov za účelom vyhnúť sa daňovému zaťaženiu kryptomien. (Crawford, C., Crawford, C. L., & Vallah, G. C., 2022). Európska únia by mala prijať jednotné a systematické pravidlá pre kryptomeny v záujme ochrany vlastníkov kryptomien a zjednotenia prístupu a pohľadu na kryptomeny a ich zdanenie. V Slovenskej republike samotná Národná banka Slovenka dlhší čas deklaruje, aby boli prijaté systémové a jasné pravidlá pre kryptomeny a „krypto trh“ sa stal regulovaným.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Crawford, C., Crawford, C. L., & Vallach, G. C. (2022). The Confusing World of Cryptocurrency and Tax Compliance Issues. *Journal of Economics and Behavioral Studies*, 14(1(J)), 1-5. From: [https://doi.org/10.22610/jebis.v14i1\(J\).3292](https://doi.org/10.22610/jebis.v14i1(J).3292)
2. European Commision (2020): Directive/Regulation establishing a European Framework for markets in crypto assets. from https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12089-Financial-services-EU-regulatory-framework-for-crypto-assets_en
3. European Council (2022): from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/>
4. García Corral, F.J., Cordero-García, J.A.,Pablo-Valenciano, J., Uribe-Toril, J. (2022, January 1). Financial Innovation. 2022, from <https://jfin-swufe.springeropen.com/track/pdf/10.1186/s40854-021-00306-5.pdf>
5. Marci, A. (2021): Účtovanie a zdaňovanie virtuálnych mien v Slovenskej republike. In *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. - Bratislava : Slovenská komora certifikovaných účtovníkov, 2021. ISSN 1335-2024, 2021, roč. 29, č. Osobitné číslo, s. 28-34 online.

Účtovníctvo na Slovensku od Luca Pacioliho až po Blockchain

Accounting in Slovakia from Luca Pacioli to Blockchain

Zuzana Kubaščíková⁵

Abstract

Although the world of technology has provided computers, the Internet and advanced analytical methods to speed up and reduce the cost of data processing, the essence of accounting - the main principles of double-entry bookkeeping were established in the Middle Ages, remain valid today and the use of technology is limited. Although the double accounting system is a separate control system, it does not provide a sufficient guarantee: - symmetry of the accounting record (e.g. transaction - purchase by the buyer and sale by the seller; in fact, it could be considered as a sale by the seller, but also as a loan by the buyer), - authenticity of accounting entries. After several years of successful use with bitcoin, blockchains have become recognized as an alternative to ownership ledgers based on classical double-entry bookkeeping in Slovakia.

Key words

History of accounting in Slovakia, Double-entry accounting in Slovakia, Blockchain

JEL classification

M40

Úvod

Účtovníctvo ako také existuje vo svojej menej formalizovanej podobe už od čias starých Sumerov a Egypťanov. Záznamy účtovného charakteru, ktoré zobrazovali hospodárske operácie, sa robili rôznymi spôsobmi, napr. na hlinené a drevené tabuľky, pergamen, kôru stromov a pod. Veľmi rozšíreným spôsobom bol záznam na drevenú paličku pomocou zárezov. Zárezy predstavovali množstvo, respektíve cenu dodaného tovaru alebo služby. Po skončení hospodárskej operácie sa palica pozdĺžne rozpolila na dve časti - jednu pre dlžníka a druhú pre veriteľa, aby po ich predložení bolo možné ich skontrolovať. Plochý koniec paličky znamenal zaplatenie dlhu. Táto metóda sa používala až do 19. storočia. Momentom, od ktorého sa účtovníctvo začalo považovať za samostatný vedný odbor, je obdobie, kedy prestalo mať podobu nesystematických a nepravidelných poznámok podľa vlastného uváženia autora. Prvý ucelený dokument popisujúci vedenie podvojného účtovníctva bol publikovaný v roku 1494 v Benátkach. V tomto dokumente je spomenutý prvý účtovný formulár, takzvaný starý taliansky formulár. Táto forma sa postupne rozšírila do celej Európy a stala sa základom pre ďalšie účtovné formy.

Sústavu jednoduchého účtovníctva nahradilo podvojný účtovníctvo v druhej polovici 18. storočia a začiatkom 19. storočia. Prvú vysokoškolskú učebnicu všeobecného a štátneho účtovníctva na celom území Rakúsko-Uhorska (ktorého súčasťou bolo aj Slovensko) napísal v nemčine Johann Christian Ammann v roku 1845. Začiatkom 19. storočia vznikla teória dvojriadkových účtov. Josef

⁵ doc. Ing. Zuzana Kubaščíková, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska 1, 852 35 Bratislava, zuzana.kubascikova@euba.sk.

Pazourek je považovaný za otca účtovníctva na Slovensku. Prvú slovenskú učebnicu teórie účtovníctva napísal v roku 1948 Vladimír Králiček - "Náčrt prednášok z podnikového účtovníctva Účtovníctvo I. Základy teórie účtovnej techniky".

Vývoj účtovníctva po roku 1945 na Slovensku:

Rok	Charakteristiky obdobia
1946 – 1951	Obdobie jednotného vedenia podnikového účtovníctva
1952 – 1965	Obdobie národohospodárskych záznamov
1966 – 1991	Obdobie jednotného systému sociálno-ekonomických informácií
1992 – 2002	Obdobie uplatňovania nového účtovného systému prispôsobené požiadavkám trhovej ekonomiky
2003 – 2010	Obdobie harmonizácie a implementácie európskych právnych noriem do úpravy účtovníctva Slovenskej republiky
2010 –	Obdobie intenzívnej automatizácie účtovníctva

2 Vývoj účtovníctva na Slovensku

Prvé obdobie je charakteristické jednotným vedením podnikového účtovníctva - v roku 1946 bolo zavedené schválenie rámcového zákona o jednotnom vedení podnikového účtovníctva. Bol to začiatok novej éry vo vývoji účtovníctva. Došlo k zjednoteniu účtovníctva, a to v základných princípoch z celoštátneho hľadiska, vybudovanie logicky uzavretej a neprotirečivej odbornej terminológie. V tomto období bola zavedená aj všeobecná povinnosť viesť podvojnú účtovníctvo - organizácia účtovníctva bola založená na princípe podvojnej evidencie. Došlo aj k modernizácii účtovníctva (viazané knihy boli nahradené voľnými listami) - začala sa používať dvojokruhovú teóriu účtov (súvahové účty a výsledkové účty).

Druhé obdobie národohospodárskej evidencie - sústava národohospodárskej evidencie pozostávala z účtovnej evidencie a výslednej kalkulácie spolu s prevádzkovo-technickou evidenciou a štatistikou. Obsah účtovnej evidencie sa oproti účtovníctvu z obdobia podnikového účtovníctva rozšíril a výsledná kalkulácia bola doplnená do účtovnej evidencie. Usporiadanie účtov v účtovej osnove vychádzalo z fáz kolobehu ekonomických zdrojov a uplatňovala sa jednookruhovú evidenciu. Súčasťou účtovnej evidencie sa stal aj riadny a súhrnný účtovný výkaz a využívala sa jednookruhovú teóriu účtov (súvahové účty).

Tretia etapa - obdobie jednotného systému sociálno-ekonomických informácií bolo charakteristické vydávaním noriem súvisiacich s oblasťou sociálno-ekonomických informácií. Systém účtovnej evidencie bol nahradený účtovníctvom a zavedením desiatkovej sústavy, klasifikácie účtov a jednotnej účtovej osnovy. Účtovné rámce všetkých odvetví boli zjednotené – bola použitá

dvojokruhovú teóriu účtov (súvahové účty a výsledkové účty). Bol prijatý zákon o jednotnom systéme sociálno-ekonomických informácií (JSSEI) a nadväzujúce právne normy upravujúce účtovníctvo.

Štvrté obdobie je obdobím aplikácie nového účtovného systému prispôbeného požiadavkám trhovej ekonomiky – v trhovej ekonomike má účtovníctvo nezastupiteľnú úlohu, musí poskytovať pravdivé, prehľadné a úplné údaje o majetkovej, finančnej a príjmovej situácii danej spoločnosti a poskytnúť údaje pre finančnú analýzu. V roku 1991 bol prijatý zákon č. 563/1991 Zb. o účtovníctve, ktorým sa zaviedol nový účtovný systém vychádzajúci z francúzskeho účtovného systému.

Piate obdobie harmonizácie (porovnateľnosti) účtovných výkazov nielen v rámci európskych požiadaviek (vrátane slovenského účtovníctva po vstupe Slovenska do EÚ), ale aj medzinárodných požiadaviek (krajiny mimo EÚ) vyústilo do prijatia zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v roku 2002. V rámci harmonizácie účtovníctva právna úprava vychádzala zo smerníc Rady EÚ, konkrétne zo:

- štvrtej smernice o účtovných závierkach spoločností určitých právnych foriem,
- siedmej smernice o konsolidovanej účtovnej závierke,
- Medzinárodných účtovných štandardov,
- Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva.

3 Automatizácia účtovníctva na Slovensku

V dôsledku zavádzania moderných prostriedkov na spracovanie údajov sa s rastúcim významom a vplyvom na účtovníctvo začala okrem určovania účtovnej techniky a účtovnej formy ovplyvňovať aj metodika a obsah účtovníctva. Táto etapa mechanizovaného účtovníctva bola iniciovaná používaním strojov s diernymi štítkami, čo viedlo k automatizácii cez počítače až po vedenie účtovníctva vo forme výkazov. Snahy preniesť časť práce súvisiacej s účtovníctvom na technické prostriedky vyplývajú z toho, že väčšina týchto prác sa dá algoritmizovať a v podstate pozostávajú zo základných aritmetických operácií a triedenia. Tieto jednoduché účtovné operácie sa však opakujú a vyžadujú si presnosť, rýchlosť a efektívnosť.

V ručnom účtovníctve sa používali rôzne pomôcky ako kalkulačky a neskôr počítačové stroje. Použitie týchto pomôcok zásadne neovplyvnilo účtovníctvo. Použitie prostriedkov strednej mechanizácie predstavovalo využitie účtovných a fakturačných strojov. Podstatou týchto strojov bola kombinácia písacieho stroja a sčítacieho stroja. Automatizované operácie zahŕňali presun na ďalšiu pozíciu pomocou tabulátora, tlač súčtu a podobne. Vzhľadom na to, že na používanie týchto strojov bolo potrebné prispôbiť používané tlačivá, zmeniť obeh dokladov a vykonať ďalšie organizačné zmeny, môžeme tvrdiť, že táto technika už ovplyvňuje používanie existujúcej formy účtovníctva.

Stroje na dierne etikety predstavovali celý súbor strojov zabezpečujúcich jednotlivé operácie. Prvýkrát boli tieto stroje použité pri spracovaní účtovníctva medzi 1. a 2. svetovou vojnou. U nás sa používali po druhej svetovej vojne. Využitie týchto strojov znamenalo zásadný zásah do organizácie účtovníctva ako aj do organizačnej štruktúry útvarov zabezpečujúcich vedenie účtovníctva a vyťaženosť ich zamestnancov.

Podstatou použitia automatických počítačov v účtovníctve bolo automatizované spracovanie vstupných údajov týmto počítačom, nakoľko jeho obsah a časová postupnosť, štruktúra, obsah a forma produkovaných výstupov bola daná programom. Účtovné jednotky sa v posledných desaťročiach začali zaujímať o výhody a efektívnosť automatizácie účtovných procesov. Táto forma účtovníctva je výhodná

najmä pre väčšie účtovné jednotky s vysokým rozsahom účtovných dokladov, ako sú prijaté a vystavené faktúry, bankové výpisy. Účtovné jednotky sa snažia vďaka rôznym účtovným a ekonomickým softvérom využívať možnosti predchádzania chybám, zefektívnenia účtovníctva, znižovania nákladov na spracovanie informácií.

V súčasnosti veľké množstvo účtovných jednotiek archivuje účtovné doklady len v elektronickej podobe. Výhodou tejto formy je možnosť priameho importu účtovných dokladov do účtovného systému. Účtovné doklady je možné uchovávať v technickej forme aj v písomnej forme. Samozrejmosťou je archivácia týchto dokumentov po celú zákonom ustanovenú dobu. Medzi hlavné kritériá pri rozhodovaní, či bude účtovná jednotka archivovať účtovné doklady v písomnej alebo technickej forme, patria náklady vynaložené na archiváciu. V súčasnosti je preferované skenovanie dokumentov, pretože znižuje nielen náklady na skladovanie veľkého množstva papierových dokumentov.

Automatizované spracovanie účtovných dokladov môže prebiehať pomocou skenov. Tento technický nástroj zníži zadávanie údajov účtovníkom, čo im umožní zamerať sa na činnosti s vyššou pridanou hodnotou. Skenovacie systémy používané pri skenovaní dokážu rozpoznať údaje na faktúre ako IČO, DIČ, sumu, výšku DPH. Zo zistených údajov systém automaticky priradí faktúru ku konkrétnemu dodávateľovi, podľa IČO. Takýto systém dokáže naskenovať a automaticky zaúčtovať niekoľko stoviek faktúr denne. Použitím takéhoto systému predídeme rôznym chybám, ktorých by sa mohla účtovníčka dopustiť pri manuálnom účtovaní a pri takom množstve faktúr. Skenovací systém takéto údaje získava priamo z faktúry a pri správnom nastavení sú faktúry zaúčtované bezchybne, efektívnejšie a s nižšími nákladmi.

Skenovacie systémy používané pri skenovaní na automatické rozpoznávanie znakov zahŕňajú:

- OCR (Optical Character Recognition) alebo optické rozpoznávanie znakov je technológia určená na extrahovanie textu z obrázka a jeho konverziu na jasné dáta. Používa sa na rozpoznanie vytlačeného písma. (How OCR IS..., 2016)

- ICR (Intelligent character recognition) alebo inteligentné rozpoznávanie znakov slúži aj ako optické rozpoznávanie znakov na získavanie informácií z dokumentov a ich následnú konverziu do elektronického systému. Vďaka inteligentnému rozpoznávaniu znakov rozširujeme možnosť extrahovania informácií aj z rukou písaného textu. (Intelligentné...)

- QR kódy (Quick Response) sú špecifické dvojrozmerné grafické kódy. Kód môže obsahovať informácie od 10 do 4 300 znakov. V účtovníctve sa na faktúrach najčastejšie používajú QR kódy. Takýto kód na faktúre môže obsahovať informácie pre platbu, pre účtovanie alebo obidva varianty súčasne. Účtovné systémy, ktoré podporujú formát QR kódu, u nás najrozšírenejší formát podľa štvorca, dokážu z tohto kódu načítať údaje faktúry a na základe týchto získaných informácií ju automaticky zaúčtovať.

Medzi citlivé údaje v podnikoch určite patria aj bankové údaje dodávateľov, ktoré sa využívajú pri automatizovanom generovaní platobných príkazov. Práve kvôli hrozbe zneužitia týchto údajov musia firmy chrániť a zabezpečiť svoje účtovné systémy a databázy. Kým malé účtovné jednotky využívajú na jednotlivé platby jednoduché online systémy a internetbanking, pre väčšie podniky sú automatizované platby nevyhnutnosťou kvôli stovkám platieb denne. Automatizovaným spracovaním bankových výpisov rozumieme automatizované priradovanie platieb v banke k pohľadávkam a záväzkom a automatizované dopĺňanie príslušných účtov pre tieto platby. V súčasnosti väčšina účtovných softvérov podporuje elektronickú komunikáciu s bankami prostredníctvom rôznych formátov elektronických súborov používaných väčšinou domácich bánk, ako napríklad SEPA XML.

Blockchain sa v posledných rokoch stal na Slovensku uznávanou alternatívou k automatizácii účtovníctva založenom na klasickom podvojnóm účtovníctve. Účtovníctvo s využitím blockchainu znižuje manipuláciu s vykazovanými príjmami. Nemenné transakcie s časovou pečiatkou zaistujú, že zmluvy nemožno stornovať a antidatovať. Účtovníctvo s podporou blockchainu by mohlo umožniť okamžitú detekciu podozrivých prevodov a identifikovať ďalšie transakcie, ktoré naznačujú konflikt záujmov v reálnom čase. Transparentnosť účtovníctva založeného na blockchaine poskytuje menej príležitostí na fiktívne prevody v spoločnosti a umožňuje dohľad nad podvodnými praktikami spoločností v reálnom čase.

4 Záver

Aktuálny stav vývoja účtovníctva na Slovensku je poznačený intenzívnou automatizáciou. Adopcia blockchainu v účtovníctve na Slovensku je však v porovnaní s inými odvetvami ešte len v plienkach. Nedá sa ale spochybniť, že technológia blockchain prináša revolúciu v dodávateľských reťazcoch, platbách a peňažných tokoch spôsobom, ktorý dokumentuje a harmonizuje zložité a rôznorodé informácie z viacerých zdrojov. Potenciál technológie blockchain spočíva v jej schopnosti zhromažďovať a zaznamenávať transakcie, takže všetci účastníci majú identickú kópiu, ktorú je možné získať a prezerať v reálnom čase. Technológia blockchain je decentralizovaná databázová technológia, ktorá zhromažďuje transakcie a zabezpečuje ich trvalosť prostredníctvom šifrovania. To znamená, že každá transakcia je overená a zdieľaná medzi dôveryhodnými stranami, čo poskytuje väčšiu transparentnosť, dôveru a efektivitu. Technológia v reálnom čase nepretržite poskytuje manažmentu správy a poskytuje prístup ku kvalitným údajom, ktoré súčasné systémy zatiaľ nedokážu poskytnúť.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Juhászová, Z., Užík, J. (2015) Účtovníctvo ako súčasť ekonomických vied. In: Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave. - Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, pp. 382-387.
2. Krišková, P., Užík, J. (2020) Metodické aspekty implementácie auditorských štandardov ako súčasti ekonomicko-právneho prostredia Slovenskej republiky. Recenzenti: Alena Andrejovská, Miroslav Džupinka. 1. vydanie. Praha : Wolters Kluwer ČR, pp. 115.
3. Krišková, P., Užík, J. (2016). Management of audit risk and its impact on the audit of financial statements. In Financial management of firms and financial institutions. International scientific conference., Ostrava: VŠB - Technical university of Ostrava.
4. Kurnaz N., Dalkilic N., Zeytinoglu E. (2010). Assessment of Financial Structures of Insurance Companies in Crisis Environment. 5 th International Symposium Restructuring the Economy After the Global Crisis, pp. 653-662.
5. Lamport, L.; Shostak, R.; Pease, M. (1982). "The Byzantine Generals Problem". ACM Transactions on Programming Languages and Systems. pp. 382–401.
6. Lomax, S. (2008). 'Backdating stock options: the latest corporate storm', Business & Economic Review, January/March, pp. 15–18.
7. Lowes, P. An introduction to robotic process automation. In. The Wall Street journal. [online] Marec 2016. [cit. 25.10.2022]. Dostupné na: <http://deloitte.wsj.com/cio/2016/03/13/an-introduction-to-robotic-process-automation/>

8. Marci, A., Juhászová, Z. (2016). Analysis of the relationship between adopting and using XBRL as a reporting language for small and medium sized entities and the development status of the country and the existence of XBRL jurisdiction. European financial systems 2016. International scientific conference. European financial systems 2016 : proceedings of the 13th international scientific conference : June 27-28, 2016 Brno, Czech Republic, p. 451-458. Bartošovič, I. (2016). Some aspects of health status of the Gypsy population in Slovakia. Bratislava Medical Journal - Bratislavské lekárske listy, 117(1), 26-30. doi:10.4149/BLL__2016_006.
9. Mejzlík, L. (2006) Účetní informační systémy. 1. vyd. Oeconomica, pp. 173.
10. Mullerová, L., Mejzlík, L. (1988) *Automatizace účetnictví v podnicích vnitřního obchodu*. Praha: VŠE - Fakulta řízení, pp. 66.
11. Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. Available at: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
12. New York Times. 2018. New York Times Historical Price to Book Value Data . Available at: Source: https://ycharts.com/companies/NYT/price_to_book_value
13. Ondrušová, L. (2011) Management decisions leading to ownership transactions. In: Strategic management: international journal of strategic management and decision support systems in strategic management. - Subotica: University of Novi Sad, Faculty of Economics Subotica. Vol. 16, no. 3, pp. 18-22.
14. Ondrušová, L. (2016) Company in crisis form the point of view of accounting. In Journal of East European Science and Research : scientific peer-reviewed journal. - Bratislava: European Institute for Development and Education, vol. 8, no. 1, pp. 338-345.
15. Pakšiová, R., Janhuba, M. (2012) *Teória účtovníctva v kontexte svetového vývoja*. Bratislava: Iura Edition.
16. Parajka, B. (2015) Are information needs of financial entities served by financial statements in the Slovak Republic. Financial management of firms and financial institutions, pp. 950-957.
17. Pakšiová, R. (2014). *Majetková podstata podniku*. 1th ed. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm.
18. Pilkington, M. (2016). *Blockchain Technology: Principles and Applications*. Research Handbook on Digital Transformations, Edward Elgar.
19. Procházka, J. (2017). Umelá inteligencia zmení náš svet. In: Techbox N [online] [cit. 17.10.2022]. Dostupné na: <https://techbox.dennikn.sk/umela-inteligencia-zmeni-nas-svet/>
20. Rouse, M. (2010) AI (Artificial Intelligence) [online]. In: SearchCIO. [15.10.2022]. Dostupné na: <http://searchcio.techtarget.com/definition/AI>
21. Stanková A., Marci, A. (2016) Limitations of classical statistical models in the process of usage and possibilities of using neural networks in the field of predicting financial situation of the business. Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace. Mezinárodní vědecká konference. Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace : sborník z [16.] mezinárodní vědecké konference : Vranov nad Dyjí, Česko, 13. - 15. září 2016. - Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, pp. 177-181.
22. Šlosár, R. (2008) *Dejiny účtovníctva na Slovensku*. Vyd. KPMG, pp. 234.
23. Troshani, I., Locke, J., Rowbottom, N. (2019) Transformation of accounting through digital standardisation: Tracing the construction of the IFRS Taxonomy. Accounting, Auditing and Accountability Journal, vol. 32(1), pp. 133-162.
24. Tumpach, M., Juhászová, Z., Meluchová, J. (2013). Is there any relevance of business-related financial reporting in Slovakia. 9th International Scientific Conference on Financial Management of Firms and Financial Institutions Location: VSB TU Ostrava, Fac Econ, Finance Dept, Ostrava, SEP 09-10, 2013. 9TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE PROCEEDINGS, PTS I-III Book Series: Financial Management of Firms and Financial Institutions-Ostrava, pp. 987-994.

Porovnanie budúcich vykazovacích povinností prevádzkovateľov platforiem a prevádzkovateľov kryptosietí

Comparison of future reporting obligations of platform operators and crypto network operators

Anton Marci⁶

Abstract

Recent developments in the field of sharing economy and crypto assets pinpoint the growing relevance of this field of economy as a growing part of the whole economy of any given country or worldwide. Common reporting standard developed in response due to request of G20 and approved by the more than 100 tax jurisdictions since its adoption in 2014 is focused on automatic exchange of information between tax jurisdictions. Common reporting standard aims to establish the rules for collecting the data from financial institutions (i.e., central banks, stock exchanges etc.) and fell short of obtaining the information from online platform operators and from crypto network operators. Therefore, the legislation in recent years is aimed at solving the problem of tax transparency and tax evasion in the field of sharing economy and crypto assets by introducing new law. We compare the requirements of the legislation for operators.

Key words

Tax regulation, crypto assets, online platforms,

JEL classification

M40, M41, M48

Úvod

Nedávny vývoj v oblasti zdieľanej ekonomiky a krypto-aktív poukazuje na rastúci význam tejto oblasti ekonomiky ako rastúcej súčasti celej ekonomiky ktorejkoľvek danej krajiny alebo celého sveta. Spoločný štandard výkazníctva vyvinutý v reakcii na požiadavku G20 a schválený viac ako 100 daňovými jurisdikciami od jeho prijatia v roku 2014 sa zameriava na automatickú výmenu informácií medzi daňovými jurisdikciami. Spoločný vykazovací štandard má za cieľ stanoviť pravidlá pre zber údajov od finančných inštitúcií (t. j. centrálnych bánk, búrz a pod.) a zaostáva pri získavaní informácií od prevádzkovateľov online platforiem a prevádzkovateľov kryptosietí. Legislatíva posledných rokov je preto zameraná na riešenie problému daňovej transparentnosti a daňových únikov v oblasti zdieľanej ekonomiky a krypto-aktív zavedením novej legislatívy. Porovnávame požiadavky legislatívy na prevádzkovateľov na základe dvoch legislatívnych aktov, pričom jeden je účinný od 01.01.2023 a druhý je zatiaľ v štádiu verejných konzultácií a teda stále formovateľný.

Výskum v danej oblasti poukazuje na skutočnosť, že napriek rozličným aktérom, na ktorých sú kladené požiadavky v oblasti vykazovania informácií na daňové účely, dané požiadavky slúžia rovnakému účely a sú teda nevyhnutne podobné a teda aj porovnateľné (Plüme, K., 2022). Napriek tomu je možné vidieť rôzne rozdiely, ktoré vychádzajú najmä z pôvodu a účelu vzniku rozličných podnikateľských modelov a ich vnímania zo strany verejnosti. Napríklad zdieľaná ekonomika bola od začiatku vnímaná pozitívne ako otvárajúca ekonomický potenciál pre masy. Kryptosiete na strane druhej boli vnímané odbornou verejnosťou skôr negatívne ako nástroj na páchanie nelegálnej aktivity

⁶ Ing. Anton Marci, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, anton.marci@euba.sk

mimo regulácie (Plūme, K., 2022). Spoločný vykazovací štandard (ďalej „CRS“) prijatý v roku 2014 už na získanie potrebných informácií nepostačuje a objem ekonomickej aktivity v oblasti zdieľanej ekonomiky výrazne rastie, tak ako na to upozorňuje aj dôvodová správa novelizácie Smernice o administratívnej spolupráci z roku 2021 (Smernica Rady (EÚ) 2021/514 z 22. marca 2021, ktorou sa mení smernica 2011/16/EÚ o administratívnej spolupráci v oblasti daní (Ú. v. EÚ L 104, 25. 3. 2021, ďalej „Smernica“ alebo „DAC7“). Z toho dôvodu prišlo aj k novelizácii DAC7 a jej následnej transpozícií do legislatívy jednotlivých členských štátov. DAC7 sa zaoberá vykazovacími povinnosťami pre prevádzkovateľov platforiem, ktoré sa zaoberajú výhradne „sprostredkovaním“ prenájmu nehnuteľného a hnutel'ného majetku, osobných služieb a predaja tovaru. Z vyššie uvedeného nevyplýva, že krypto-aktíva by mali byť v pôsobnosti DAC7 explicitne, pokiaľ ich nepovažujeme za tovar. Prevádzkovatelia kryptosietí, ktorí nesprostredkovávajú prenájom majetku, osobné služby alebo predaj tovaru sa môžu regulácii súvisiacej s vykazovaním údajov o užívateľoch kryptosietí vyhnúť, ak už nespádajú pod CRS. Táto skutočnosť sa v blízkej budúcnosti zrejme zmení, nakoľko Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (ďalej „OECD“) už začala verejné konzultácie svojho draftu pripravovaného rámca pre tvorbu legislatívy nazvaného Rámec pre vykazovanie krypto-aktív, ktorého obsahom je regulácia požiadaviek na prevádzkovateľov kryptosietí v oblasti medzinárodnej výmeny informácií medzi daňovými autoritami, pričom vykazovacia záťaž bude na pleciach prevádzkovateľov kryptosietí. Práve porovnaním v súčasnosti platnej DAC7 a návrhu OECD môžeme dospieť k záverom týkajúcim sa podobnosti alebo rozdielnosti daných aktov a k možným odporúčaniam na úpravu pripravovaného návrhu OECD na základe skutočne aplikovaných legislatívnych požiadaviek v DAC7.

Oba skúmané legislatívne akty majú pre prevádzkovateľov online platforiem ako aj pre prevádzkovateľov kryptosietí určité výhody a nevýhody. Medzi hlavné výhody pre obe skupiny prevádzkovateľov môže patriť skutočnosť, že v rámci Európskej únie budú plniť vykazovacie povinnosti len v tom členskom štáte, kde sú rezidentmi, pričom pri neexistencii spoločnej úpravy museli postupovať podľa rôznych legislatívnych aktov platných v iných časoch a s inými podmienkami v rôznych členských krajinách, kde vykonávali podnikateľskú činnosť, pričom pri platformách jedného alebo druhého typu sa jedná obvykle o také, ktoré majú užívateľov z viacerých krajín. Medzi hlavné nevýhody pre obe skupiny prevádzkovateľov môže patriť skutočnosť, že im rastie administratívna záťaž v porovnaní s obdobím, v ktorom nemali žiadne podobné vykazovacie povinnosti, alebo vzhľadom na to, že požiadavky na vykazovanie mohli byť v jednotlivých členských štátoch, kde podnikali miernejšie a menej administratívne zaťažujúce ako požiadavky v minimálnom rozsahu kladené DAC7 (Herd, P., & Moynihan, D. P., 2019). Ďalšou nevýhodou je nutnosť zisťovania informácií od užívateľov platforiem alebo kryptosietí, ktoré prevádzkovatelia doteraz nezisťovali a s tým súvisiace nevyhnutné úpravy softvéru tak, aby bol v súlade s požiadavkami legislatívy.

Zdôvodnenie prijímaných aktov je v určitých dimenziách podobné, čo zakladá predpoklad na to, že aj implementačná prax a text legislatívy by mohol byť podobný. Napríklad DAC7 má v zdôvodneniach svojho prijatia uvedené aj nasledovné: „Digitalizácia ekonomiky v posledných rokoch rýchlo rastie. To viedlo k rastúcemu počtu zložitých situácií spojených s daňovými podvodmi, daňovými únikmi a vyhýbaním sa plateniu daní. Cezhraničný rozmer služieb ponúkaných prostredníctvom operátorov platforiem vytvoril zložené prostredie, v ktorom môže byť náročné presadzovať daňové pravidlá a zabezpečiť dodržiavanie daňových predpisov. Nedodržiavanie daňových povinností a hodnota nevýkázaných príjmov je významná. Daňové správy členských štátov nemajú dostatok informácií na správne posúdenie a kontrolu hrubého príjmu získaného v ich krajine z komerčných činností vykonávaných prostredníctvom digitálnych platforiem. Toto je obzvlášť problematické, ak príjem alebo zdaniteľná čiastka plynie cez digitálne platformy zriadené v inej jurisdikcii.“ Návrh OECD je zdôvodnenú potrebu prijatia aj nasledovne: „Trh s krypto-aktívami (vrátane kryptomien, ako aj tokenov založených na kryptografii) rýchlo rastie. To má vplyv aj na daňové správy, ktoré sa musia prispôbiť rastúcej úlohe krypto-aktív. Najmä niekoľko charakteristík krypto-aktív bude pravdepodobne predstavovať nové výzvy v snahách daňových správ zabezpečiť dodržiavanie daňových predpisov. Trh krypto-aktív, vrátane ponúkaných krypto-aktív, ako aj zainteresovaných sprostredkovateľov, predstavuje značné riziko, že nedávne zisky v globálnej daňovej transparentnosti budú postupne narušené. Najmä trh s virtuálnymi menami sa vyznačuje odklonom od tradičných

finančných sprostredkovateľov, typických poskytovateľov informácií v režimoch podávania daňových správ tretím stranám, ako je napríklad spoločný štandard vykazovania (CRS), k novej skupine sprostredkovateľov, ktorí len nedávno sa stali predmetom finančnej regulácie a často nepodliehajú požiadavkám na daňové vykazovanie vo vzťahu k svojim klientom. Okrem toho možnosť jednotlivcov držať virtuálne meny v peňaženkách, ktoré nie sú pridružené k žiadnemu poskytovateľovi služieb, a prevádzať takéto krypto-aktíva medzi jurisdikciami, predstavuje riziko, že krypto-aktíva budú použité na nezákonné aktivity alebo na obchádzanie daňových povinností. Charakteristiky sektora krypto-aktív celkovo znížili poznanie daňových správ o daňovo relevantných činnostiach vykonávaných v rámci sektora, čím sa zväčšila obtiažnosť overovania, či sú súvisiace daňové záväzky náležite vykazované a posudzované.“

Z oboch vyššie uvedených zdôvodnení vyplýva, že dané legislatívne akty sú vnímané ako nástroj na elimináciu rizík v daňovej oblasti, z čoho logicky vyplýva požiadavka na získavanie informácií o daňových subjektoch, pričom tieto budú vyjadrené tak, aby bolo možné identifikovať daňový subjekt aj príjmy daňového subjektu v peňažných jednotkách. Podobné požiadavky by teda mali znamenať aj podobné znenie povinností upravených v legislatíve. Porovnanie základných požiadaviek aktov DAC7 a návrhu OECD (ďalej CARF) uvádzame v 2 časti.

Porovnanie DAC7 a CARF

Porovnanie DAC7 a CARF sme vykonali v prvom kroku s použitím voľne dostupného softvéru LIWC (Linguistic Inquiry and Word Count), ktorý analyzuje jazyk použitý v určenom texte z viacerých hľadísk uvedených v tabuľke 1 a tabuľke 2 nižšie. Tradičné rozmery LIWC odrážajú percento z celkového počtu slov v texte, ktorý bol analyzovaný. Súhrnné premenné sú kompozity odvodené z vedeckého výskumu, ktoré boli prevedené na 100-bodové škály, kde 0 = „veľmi nízka“ hodnota dimenzie a 100 = „veľmi vysoká“ hodnota dimenzie. Ďalej rozlišuje dva faktory a to, či ide o text analytický, resp. formálny alebo text autentický, resp. neformálny. Analytické sa týka analytického alebo formálneho myslenia. Autentickosť je vlastnosť jazyka, ktorá odráža, keď niekto hovorí nefiltrovaným spôsobom.

Tab. 2: Slovník použitý v DAC7

Tradičná LIWC dimenzia	DAC7	Priemer pre formálny jazyk
Ja-slová	0.00	0.67
Pozitívny tón	1.47	2.33
Nedatívny tón	1.7	1.38
Sociálne slová	1.88	6.54
Kognitívny proces	10.99	7.95
Motivačné slová	1.61	3.58
Moralizačné slová	0.54	0.30
Sumárne premenné		
Analytický text	98.02	87.63
Autentický text	15.24	28.90

Zdroj: Linguistic Inquiry and Word Count - <https://www.liwc.app/>

Tab. 2: Slovník použitý v CARF

Tradičná LIWC dimenzia	DAC7	Priemer pre formálny jazyk
Ja-slová	0.50	0.67
Pozitívny tón	1.99	2.33
Nedatívny tón	0.99	1.38
Sociálne slová	2.23	6.54
Kognitívny proces	9.43	7.95

Motivačné slová	1.49	3.58
Moralizačné slová	0.00	0.30
Sumárne premenné		
Analytický text	95.95	87.63
Autentický text	23.53	28.90

Zdroj: *Linguistic Inquiry and Word Count* - <https://www.liwc.app/>

Z vyššie uvedenej analýzy prostredníctvom LIWC vyplýva, že oba texty používajú približne podobný slovník, resp. jazykovú formu, nakoľko sú formulované ako právne texty, pričom prevalencia citovo podfarbených slov je nižšia ako pri priemernom formálnom analytickom texte a vzájomne majú k sebe bližšie ako k priemernému formálnemu textu. Podstatnejšie ako analýza slovníku je zhodnotenie obsahovej náplne a podobností požiadaviek kladených na prevádzkovateľov platforiem a kryptosietí. Metodicky porovnávame nižšie štruktúru DAC7 a CARF a následne jednotlivé požiadavky na informácie potrebné pre plnenie vykazovacích povinností v tabuľkách nižšie.

Tab. 3: Porovnanie častí DAC7 a CARF

Časti DAC7	Časti CARF	Podobnosť
Zdôvodnenie	Úvod	Áno
Relevantnosť	Relevantnosť	Áno
Spoločné kontroly	Úvod	Áno
Ochrana údajov		Nie
Sankcie		Nie
Vymedzenie pojmov	Vymedzenie pojmov	Áno
Požiadavky na oznamovanie	Požiadavky na oznamovanie	Áno
Účinnosť		Nie

Zdroj: *Vlastné spracovanie*

Tabuľku 3 je možné interpretovať tak, že v podstatných náležitostiach sa obe akty podobajú, ale CARF ako návrh nemôže byť ešte účinný ani udávať sankcie, keďže tieto návrhy zrejme nie sú v gescii OECD ani ako odporúčania. Nižšie je uvedené porovnanie informácií, ktoré v DAC7 aj v CARF môžeme nájsť v požiadavkách na oznamovanie. Tieto primárne slúžia na identifikáciu užívateľa platformy alebo kryptosiete a jeho zdaniteľného príjmu pre účely daňovej autority príslušnej na zber týchto informácií vo vybranej členskej krajine.

Tab. 4: Porovnanie požiadaviek pre fyzické osoby

Požiadavky DAC7	Požiadavky CARF
Meno a priezvisko	Meno a priezvisko
Adresa trvalého pobytu	Adresa trvalého pobytu
Daňová rezidencia	Daňová rezidencia
Daňové identifikačné číslo	Daňové identifikačné číslo
Dátum narodenia	Dátum narodenia
Vyplatená suma	Vyplatená suma
Identifikačné číslo pre DPH	

Zdroj: *Vlastné spracovanie*

Tab. 5: Porovnanie požiadaviek pre právnické osoby

Požiadavky DAC7	Požiadavky CARF
Meno a priezvisko	Meno a priezvisko
Adresa trvalého pobytu	Adresa trvalého pobytu
Daňová rezidencia	Daňová rezidencia
Daňové identifikačné číslo	Daňové identifikačné číslo

Dátum narodenia	Dátum narodenia
Vyplatená suma	Vyplatená suma
Identifikačné číslo pre DPH	
Registračné číslo	

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z vyššie uvedeného v tabuľke 4 a tabuľke 5 vyplýva, že požiadavky na informácie sprostredkované zo strany prevádzkovateľov platforiem a zo strany prevádzkovateľov kryptosietí sa významne nelíšia medzi dvoma skúmanými legislatívnymi aktami (návrhmi), ale DAC7 platný v Európskej únii a účinný od 01.01.2023 bude vyžadovať viac údajov ako navrhovaný CARF od OECD, pričom zdôvodnením môže byť špecifickosť administratívnych postupov používaných v rámci Európskej únie.

Záver

Platná aj navrhovaná právna úprava v sektore zdieľanej ekonomiky ako aj kryptosietí vychádza z rovnakých východísk a je možné konštatovať, že sa signifikantne podobá. Záverom je možné odporučiť pre prípravu CARF doplnenie požiadaviek podľa DAC7 o tie, ktoré v návrhu CARF zatiaľ absentujú, pričom by sa výsledná legislatíva na návrh viac podobala a bola teda ľahšie uchopiteľná pre prípravu na novú reguláciu zo strany prevádzkovateľov kryptosietí. Zároveň je možné obsahovo v daných dokumentoch zistiť, že DAC7 napríklad určuje výnimku z vykazovania o tých daňových subjektoch, ktorých počet operácií na danej platforme nedosiahne 30 a vyplatená suma nedosiahne hodnotu 2000,-- EUR. V návrhu CARF takéto odbremenenie o vykazovanie informácií o užívateľoch s nízkym vyplateným príjmom nie je možné nájsť, aj keď určité výnimky tiež prináša. Vychádzajúc z predpokladu o podobnosti požadovaných informácií je teda možné odporučiť zavedenie limitov pre vykazovanie aj v prípade CARF návrhu vypracovanom zo strany OECD.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Beretta, G. (2021). The New Rules for Reporting by Sharing and Gig Economy Platforms Under the OECD and EU Initiatives. EC Tax Review, 30(1).
2. Council Directive (EU) 2021/514 of 22 March 2021 amending Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation
3. Herd, P., & Moynihan, D. P. (2019). Administrative burden: Policymaking by other means. Russell Sage Foundation.
4. Plüme, K. (2022). Insufficiencies in European Union law and member state national law regarding cryptocurrency regulations and its illicit use.
5. Plüme, K. (2022). Insufficiencies in European Union law and member state national law regarding cryptocurrency regulations and its illicit use.
6. Public consultation document Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard 22 March29 April 2022, OECD

Kryptomeny ako súčasť digitálnych aktív v Slovenskej republike

Cryptocurrencies as a Part of Digital Assets in the Slovak Republic

Branislav Parajka⁷

Abstract

This article deals with new type of assets based on digitalization – Digital Assets. Crypto assets are probably the most well-known subgroup of digital assets thanks to block-chain technology introduced by the Bitcoin cryptocurrency, which started the creation of a whole range of new types of assets that represent value and could be publically traded. Current state of recognition, valuation and reporting of crypto currencies in the Slovak republic is discussed in this article.

Key words

Cryptocurrency, digital assets, accounting, reporting

JEL classification

G10, M40, M41, M48

Úvod

Proces elektronizácie a digitalizácie postupne dospel k vytvoreniu nových statkov, ktoré od svojho vzniku po svoj zánik nemajú fyzickú podobu, ale reprezentujú alebo budú reprezentovať nejakú hodnotu. V súčasnosti neexistuje jednotná terminológia, ako takéto statky označovať – jednou z možností je použiť pojem „digitálne aktíva“. Cieľom tohto článku je identifikovať súčasný stav vykazovania kryptomeny ako súčasti digitálnych aktív v Slovenskej republike analýzou literatúry, súčasného právneho systému. Na účely tohto článku sa pojmy kryptomena a virtuálna mena považujú za synonymá. Označenie aktív ako elektronické alebo digitálne nie je v odbornej literatúre jednotné a v súčasnosti neexistuje jednotná definícia či zaužívaná prax, v tomto článku ich považujeme za synonymá.

Najčastejšie autori (Kharitonova, 2021; Yu, 2019) využívajú právnu definíciu digitálnych aktív na základe kalifornského Dedičského zákonníka, časť 20. Revidovaný zákon o jednotnom správcovskom prístupe k digitálnym aktívam [870-884] (Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act – RUFADAA), pretože ide o prvý a pravdepodobne jediný právny predpis definujúci digitálne aktíva. Podľa bodu (h) časti 871 tohto zákona „digitálne aktíva“ predstavujú elektronický záznam, na ktorý má fyzická osoba právo alebo záujem. Pojem „digitálne aktívum“ nezahŕňa podkladové aktívum alebo pasívum, pokiaľ samotné aktívum alebo pasívum nie je elektronický záznam. „Záznam“ predstavuje informáciu, ktorá je zapísaná na hmotnom médiu alebo ktorá je uložená na elektronickom alebo inom médiu a je dostupná vo vnímateľnej forme. RUFADAA sa síce uplatňuje len pri smrti fyzickej osoby v americkom štáte Kalifornia, ale ide vôbec o prvé známe vymedzenie digitálnych aktív. Nie všetky „záznamy“ však môžu byť uznané ako aktíva z účtovného hľadiska, čo je aj predmetom skúmania v tomto článku.

⁷ Ing. Branislav Parajka, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, branislav.parajka@euba.sk

Digitálne aktíva a krypto aktíva

Podľa Kaal & Howe (2021) môžu digitálne aktíva vzniknúť na základe fyzického aktíva alebo nemusia mať žiadnu spojitosť s reálnym fyzickým aktívom. Napríklad bitcoin je len uchovávateľ hodnoty, ktorý nie je spojený so žiadnym skutočným fyzickým aktívom. Iné digitálne aktíva môžu byť reprezentáciou základného fyzického aktíva, napríklad umelecké dielo prevedené do digitálnej podoby, čo spôsobí vznik nového digitálneho diela, ktoré považujeme za digitálne aktívum, ale zároveň nezmení, resp. nezruší fyzickú existenciu pôvodného diela. Existujú názory, ktoré považujú digitálny majetok podľa jeho povahy resp. účelu obstarania za finančný majetok, finančný nástroj, hotovosť, peňažné ekvivalenty, zásoby alebo nehmotný majetok. Na základe odbornej literatúry a vlastného pozorovania môžeme identifikovať nové statky, ktoré budeme označovať ako digitálne aktíva:

- a) krypto aktíva,
- b) predmety z virtuálnych hier,
- c) názvy domén,
- d) Big data,
- e) účty na sociálnych sieťach,
- f) vernostné programy.

V súčasnosti neexistuje všeobecne akceptovaná definícia krypto aktív, väčšina autorov a autorít akceptuje tieto ich spoločné základy: krypto aktíva vznikajú pomocou technológie kryptografie a distribuovanej účtovnej knihy. Podľa Beňo, Hladký & Ambra (2019) pojem kryptoaktíva zahŕňa širší okruh aktív a nie len samotné kryptomeny. Krypto aktíva sa považujú za podskupinu digitálnych aktív. Podľa Európskeho úradu pre cenné papiere a trhy – ESMA (2019) sú krypto aktíva typom súkromného aktíva, ktoré závisí predovšetkým od kryptografie a technológie distribuovanej účtovnej knihy, zatiaľ čo Európska poradná skupina pre finančné výkazníctvo – EFRAG (2020) definuje krypto aktíva ako digitálneho nositeľa hodnoty alebo zmluvné práva vytvorené, prenesené a uložené na nejakom type siete technológiou distribuovanej účtovnej knihy a overené pomocou kryptografie. Obe definície majú niektoré spoločné základy: použitie digitálnej technológie, kryptografie a technológie DLT. Podľa domácich autorov (Kubaščíková, et al., 2019; Tumpach, et al., 2020) sú kryptomeny najznámejšou podskupinou krypto aktív. V súčasnosti slovenská účtovná legislatíva nepozná ani pojmy digitálne aktívum, ani krypto aktívum. Podľa štúdie Deloitte (2020) existuje 5 kategórií toho, čo rozpoznávame ako krypto aktíva:

(1) Bezpečnostné tokeny – ide o tokeny so špeciálnymi vlastnosťami, ktoré sú podobné tradičným nástrojom, ako sú akcie, dlhopisy alebo podielové listy v schéme kolektívneho investovania. Príklad: Science Blockchain token.

(2) Kryptomeny (alebo výmenné tokeny) – sú najbežnejším typom digitálnych aktív, sú navrhnuté tak, aby fungovali ako prostriedok výmeny, na zabezpečenie používajú kryptografiu. Príklad: Bitcoin.

(3) Stablecoins – sú digitálne aktíva, ktoré sa pokúšajú stabilizovať svoju volatilitu typickým naviazaním na stabilné aktívum, ako je americký dolár alebo zlato alebo kôš viacerých aktív. Pomaly získavajú pozornosť investorov, ktorí uprednostňujú bezpečnosť pred vysokými výnosmi. Príklad: Gemini dollar (kryptomena s kurzom 1:1 k USD, vydávaná trustom Gemini, spoločnosť regulovaná New York State Department of Financial Services).

(4) Utility tokeny – sú digitálne tokeny, ktoré majú poskytnúť investorom hodnotu tým, že im umožnia prístup k budúcemu produktu alebo službe. Startup môže napríklad vyvinúť digitálny produkt/službu a vydávať investorom utility tokeny. Investori potom môžu použiť tieto tokeny niekedy v budúcnosti, aby získali prístup k produktom/službám emitenta. Príklad: Filecoin (verejná kryptomena a digitálny platobný systém určený ako kooperatívna metóda digitálneho ukladania a získavania údajov na báze blockchainu).

(5) E-money tokeny – sú tokeny, ktoré sú určené na to, aby fungovali ako forma elektronických peňazí, ktoré predstavujú pohľadávku voči vydavateľovi, sú vydávané po prijatí peňažných prostriedkov na účely uskutočňovania platobných transakcií a sú prijímané inou osobou ako emitent. Príklad: Libra (kryptomena vytvorená spoločnosťou Meta).

Účtovné zobrazenie krypto meny v Slovenskej republike

Štúdie Tumpach a kol. (2013), Tumpach a kol. (2014), Tumpach & Baštincová (2014) uvádzajú, že právne predpisy týkajúce sa účtovníctva a finančného výkazníctva v Slovenskej republike sú veľmi podrobne predpísané ako pre vedenie účtovníctva tak aj pre finančné výkazníctvo. Legislatíva však pomerne dlho nereagovala na nový druh aktív, ktoré sa objavili na základe technológie bitcoinov, ktorú v roku 2008 zaviedli jej autori pod identitou Satoshi Nakamoto. Novela právnych predpisov týkajúcich sa zdaňovania a účtovania kryptomien prichádza až v roku 2018. Je dôležité zdôrazniť aj fakt, že slovenská legislatíva do roku 2020 neposkytla žiadnu právnu definíciu kryptomeny, hoci od roku 2018 existovala účtovná a daňová regulácia transakcií s kryptomenami.

Podľa zákona NR SR č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov *aktíva* predstavujú ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov; aktíva tvoria *majetok* a *iné aktíva*. Takto upravené členenie aktív na časť vykazovanú v súvahe a označovanú ako *majetok* a časť aktív, ktorá nespĺňa požiadavky na vykazovanie v súvahe označovanej ako *iné aktíva* môže spôsobovať problémy najmä pri štúdiu zahraničnej literatúry. Podľa Šlosárovej (2016) majetok musí spĺňať nasledujúce kritériá na to, aby sa mohol vykazovať v účtovnej závierke: (a) výsledok minulých udalostí, (b) vysoká pravdepodobnosť budúceho zvýšenia ekonomických úžitkov účtovnej jednotky, (c) možnosť spoľahlivého ocenenia podľa zákon o účtovníctve. Majetok teda predstavuje len tú časť aktív účtovnej jednotky, ktorá sa vykazuje v účtovnej závierke v súvahe, ale celkové aktíva obsahujú aj také aktíva, v SR označované ako „iné aktíva“, o ktorých nemôžeme účtovať na účtoch hlavnej knihy a ktoré sa ani nemôžu vykazovať vo výkaze súvahy, pretože nespĺňajú definíciu majetku.

Podľa slovenskej účtovnej legislatívy:

- sa kryptomeny sa vykazujú ako krátkodobý finančný majetok;
- finančným nástrojom sa rozumie právny vzťah, na základe ktorého jednej strane vzniká finančný majetok a inej strane finančný záväzok alebo kapitálový nástroj;
- dlhodobým nehmotným majetkom sa rozumie majetok, ktorého ocenenie je vyššie ako 2 400 eur a doba použiteľnosti je dlhšia ako jeden rok.

V zmysle aktuálnej právnej úpravy účtovníctva sa kryptomeny označujú ako *virtuálne meny* (čo v tomto príspevku chápeme ako synonymum) považujú za krátkodobý finančný majetok, ktorý sa účtuje v účtovej skupine 25 – *Krátkodobý finančný majetok*, pričom sa odporúča, aby si účtovná jednotka vytvorila a doplnila do účtového rozvrhu samostatný syntetický účet pre kryptomeny. Oceňovanie kryptomeny je špecifickou oblasťou vzhľadom na časté výkyvy ich hodnoty. V Slovenskej republike sa uplatňuje model na základe reálnej hodnoty, ale definícia reálnej hodnoty na ocenenie kryptomeny bola v zákone o účtovníctve vymedzená samostatne. Podstatou takéhoto oceňovacieho modelu je to, že účtovná jednotka si sama zvolí verejný trh, na základe ktorého bude kryptomenu oceňovať, pričom uvedený spôsob oceňovania použije celé účtovné obdobie pre určenie reálnej hodnoty pre transakcie s danou kryptomenou. Špecifikom legislatívnej úpravy je aj to, že o kryptomene sa prvýkrát účtuje až vtedy, kedy došlo k nejakej transakcii s danou kryptomenou – teda kryptomena získaná ťažbou sa neúčtuje, neoceňuje a ani nevykazuje v súvahe. Ďalším špecifikom tohto oceňovacieho modelu je skutočnosť, že ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka sa kryptomeny neoceňujú aktuálnou reálnou hodnotou.

Záver

Digitálne aktíva predstavujú nový druh aktív, ktorých existencia je spojená s digitalizáciou celej spoločnosti, pretože ich existencia je len v digitálnej podobe. Krypto aktíva sú asi najznámejšou podskupinou digitálnych aktív vďaka kryptomene Bitcoin, ktorá odštartovala vznik celého radu nových statkov, ktoré reprezentujú hodnotu. V súčasnosti rozoznávame nasledovné digitálne aktíva: krypto aktíva, predmety z virtuálnych hier, názvy domén, Big data, účty na sociálnych sieťach,

vernostné programy. Uvedený zoznam nie je uzavretý, postupne sa môžu vyskytnúť nové aktíva v digitálnej podobe, ktoré budú schopné byť nositeľom hodnoty, resp. sa s nimi bude obchodovať.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Beňo, M., Hladký, V., & Ambra, T. (2019). Kryptoaktíva a ich možná budúca regulácia. *BIATEC: odborný bankový časopis*, 27(4), 2-6.
2. Deloitte (2020). *A Market Overview of Custody for Digital Assets Digital Custodian Whitepaper*. Retrieved from: <https://www2.deloitte.com/sa/en/pages/finance/solutions/custody-digital-assets.html>
3. EFRAG (2020). Discussion Paper. Accounting for crypto-assets (liabilities): Holder and issuer perspective, July 2020.
4. ESMA (2019). Advice. Initial Coin Offerings and Crypto-Assets. ESMA50-157-1391
5. Kaal, W. A., & Howe, H. (2021). Custody of Digital Assets. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3936876>
6. Kharitonova, J. S. (2021). Digital Assets and Digital Inheritance. *Law & Digital Technologies*, 1(1), 19-26. DOI: 10.18254/S123456780015732-6
7. Kubaščíková, Z., Tumpach, M., Juhászová, Z., & Almanova, G. (2019). Blockchain Technology and Verification of Information from Financial Statements. IFRS: Global Rules & Local Use - Beyond the Numbers: 7th International Scientific Conference, 411-416.
8. Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system*. Retrieved from www.bitcoin.org
9. Šlosárová, A. (2016). Initial measurement et fair value. Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z [16.] mezinárodní vědecké konference: Vranov nad Dyjí, Česko, 13. - 15. září 2016, 182-188
10. Tumpach, M., & Baštinová, A. (2014). Cost and Benefit of Accounting Information in Slovakia: Do We Need to Redefine Relevance?. *European Financial Systems 2014: proceedings of the 11th International Scientific Conference: June 12-13, 2014 Lednice, Czech Republic*, 655-676.
11. Tumpach, M., Juhászová, Z., & Meluchová, J. (2013). Is there any relevance of business-related financial reporting in Slovakia. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 9th international scientific conference: 9th - 10th september 2013, [Ostrava - Mariánské hory, Czech Republic]*, 987-994.
12. Tumpach, M., Manová, E., & Meluchová, J. (2014). Relevantnosť národného podnikového finančného výkazníctva v Slovenskej republike z pohľadu veriteľov ako neprivilegovaných používateľov. *Ekonomický časopis: časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie = journal for economic theory, economic policy, social and economic forecasting*, 62(5), 495-507.
13. Tumpach, M., Surovičová, A., Juhászová, Z., Marci, A., & Kubaščíková, Z. (2020). Prediction of the Bankruptcy of Slovak Companies Using Neural Networks with SMOTE. *Ekonomický časopis: časopis pre ekonomickú teóriu, hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie = journal for economic theory, economic policy, social and economic forecasting*, 68(10), 1021-1039.
14. Yu, M.T. (2019) *Towards a New California Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*, 39 Loy. L.A. Ent. L. Rev. 115 (2019).

Delegovanie povinností na iný subjekt v kontexte hrozby ekonomickej kriminality

Delegation of Obligations to another Entity in the Context of the Threat of Economic Crime

Katarína Sigetová⁸

Abstract

Accounting entities have several obligations that are imposed on them based on the requirements of legal regulations. One of them is the obligation to keep accounting. The aim of the paper is to analyze the obligations of accounting entities in connection with accounting from the point of view of Slovak legislation and the impact on accounting entities in case of non-fulfilment of obligations, which may result to economic crime. In practice, there are often cases when accounting entities delegate their obligations to other entities with which they have a properly agreed contractual relationship. The paper is also focused on what it means for the accounting entity to delegate the obligation to keep accounting to another entity and how the auditor looks at this issue.

Key words

Keeping Accounting, Delegation of Obligations, Economic Crime

JEL classification

M41, M42

Úvod

Jednou z povinností podnikateľských subjektov je vedenie účtovníctva. Daná povinnosť je definovaná v *zákone č. 513/1991 Zb. – Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov* (ďalej „Obchodný zákonník“), konkrétne v § 35, ktorý hovorí o tom, že podnikatelia sú povinní viesť účtovníctvo v rozsahu a spôsobom ustanoveným osobitným zákonom. Osobitným zákonom je myslený *zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov* (ďalej „zákon o účtovníctve“), ktorý nielen podnikateľov v ponímaní Obchodného zákonníka označuje ako účtovné jednotky.

V spojení s účtovníctvom je všeobecne známe, že tvorí základ informácií pre ďalšie ekonomické disciplíny. Účtovníctvo je pre používateľov zdrojom informácií o účtovnej jednotke, pričom hlavnými používateľmi účtovných informácií sú vlastníci, finančníci a iní veritelia (Kubaščíková, Tumpach, Juhászová, 2020). Výsledkom splnenia verného a pravdivého obrazu o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, by mala byť účtovná závierka poskytujúca jej používateľom jasný obraz o situácii v účtovnej jednotke.

Väčšina účtovných jednotiek prenecháva vedenie účtovníctva a deleguje túto povinnosť na iný subjekt – účtovnú jednotku, ktorá má vo svojom predmete podnikania vedenie účtovníctva. V praxi sa najčastejšie vyskytujú účtovné jednotky poskytujúce účtovnícke služby v súvislosti s komplexným vedením účtovníctva, vrátane zostavovania účtovných závierok a daňových priznaní k rôznym druhom daní. Celkové podmienky závisia od dohody medzi účtovnou jednotkou delegujúcou svoju povinnosť vedenia účtovníctva a účtovnou jednotkou poskytujúcou účtovnícke služby. Avšak v konečnom

⁸ Ing. Katarína Sigetová, Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, e-mail: katarina.sigetova@euba.sk.

dôsledku za účtovníctvo ako také, zostavovanie a obsah účtovnej závierky a daňových priznaní zodpovedá voči štátnym a iným orgánom tá účtovná jednotka, ktorej sú povinnosť vedenia účtovníctva a ostatné povinnosti dané Obchodným zákonníkom, zákonom o účtovníctve a inými právnymi predpismi. V prípade neplnenia povinností môže konanie účtovných jednotiek viesť k ekonomickej kriminalite a následne môžu pre účtovné jednotky vznikať rôzne sankcie a tresty.

Problematiku delegovania povinnosti vedenia účtovníctva na inú účtovnú jednotku musí riešiť aj audítor pri výkone audítorskej činnosti. Z pohľadu audítora je danej oblasti venovaný samostatný *Medzinárodný audítorský štandard ISA 402 Úvahy počas auditu týkajúce sa účtovnej jednotky, ktorá používa organizáciu poskytujúcu služby* (ďalej „ISA 402“). Okrem iného sa audítor dostatočne oboznamuje s charakterom a dôležitosťou služieb organizácie poskytujúcej služby klientovi audítora, aby mohol následne identifikovať a posúdiť riziká významných nesprávností a následne vykonať vopred navrhnuté audítorské postupy. Práve prípad využívania účtovnej jednotky poskytujúcej účtovnícku služby klientom audítora je pre audítora určite dôležitý a v súvislosti s overovaním účtovnej závierky veľmi významný.

Cieľom príspevku je analyzovať povinnosti účtovných jednotiek v súvislosti s vedením účtovníctva z pohľadu slovenských právnych predpisov a dopady na účtovné jednotky v prípade neplnenia povinností. Rovnako je príspevok zameraný na to, čo pre účtovnú jednotku znamená delegovanie povinnosti viesť účtovníctvo na iný subjekt a ako sa na túto problematiku pozerá audítor.

Povinnosť viesť účtovníctvo podľa slovenskej právnej úpravy

Povinnosť vedenia účtovníctva pre podnikateľov je daná ustanoveniami Obchodného zákonníka. Okrem § 35 Obchodného zákonníka sú to aj ďalšie paragrafy, ktoré hovoria o sústavách účtovníctva – § 36 zmieňuje sústavu podvojného účtovníctva a § 37 aj sústavu jednoduchého účtovníctva. Sústavy účtovníctva sú upravené aj v zákone o účtovníctve. Z uvedeného vyplýva, že v rámci podnikateľskej činnosti sa v súčasnosti preferujú sústavy jednoduchého a podvojného účtovníctva (Juhászová, Máziková, Pakšiová, Kadlečíková, 2021). Ďalšie paragrafy Obchodného zákonníka okrajovo riešia aj povinnosti týkajúce sa overenia účtovnej závierky audítormi.

Obchodný zákonník sa odvoláva na osobitný predpis, ktorým je zákon o účtovníctve. Predtým, než prejdeme do zákona o účtovníctve, je dôležité uviesť, čo alebo kto sú podľa Obchodného zákonníka podnikatelia.

Podľa § 2 ods. 2 Obchodného zákonníka podnikateľom je:

- osoba zapísaná v obchodnom registri,
- osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia,
- osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov a
- fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.

Ako bolo spomenuté v úvode tohto príspevku, tak zákon o účtovníctve podnikateľov označuje ako účtovné jednotky. Toto označenie vychádza z § 1 ods. 2 zákona o účtovníctve, pričom účtovnými jednotkami podľa § 1 ods. 1 písm. a) toho istého zákona sú:

- právnické osoby, ktoré majú sídlo na území Slovenskej republiky,
- zahraničné právnické osoby, ak na území Slovenskej republiky podnikajú alebo vykonávajú inú činnosť podľa osobitných predpisov,
- zahraničné fyzické osoby a slovenské fyzické osoby, ktoré podnikajú alebo vykonávajú inú samostatnú zárobkovú činnosť, ak preukazujú svoje výdavky vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov na účely zistenia základu dane z príjmov podľa osobitného predpisu okrem zahraničných fyzických osôb a slovenských fyzických osôb, ktoré vedú daňovú evidenciu podľa osobitného predpisu, pričom slovenskou fyzickou osobou sa na účely tohto zákona rozumie fyzická osoba, ktorá má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a

- obchodná spoločnosť a družstvo odo dňa obnovenia zápisu obchodnej spoločnosti a družstva v obchodnom registri z dôvodu nariadenia dodatočnej likvidácie do dňa výmazu obchodnej spoločnosti a družstva z obchodného registra z dôvodu skončenia dodatočnej likvidácie.

Čo i len čiastočná znalosť slovenskej právnej úpravy napovedá o tom, že ponímanie podnikateľov podľa Obchodného zákonníka a ponímanie účtovných jednotiek podľa zákona o účtovníctve sú úzko prepojené. Na jednej strane Obchodný zákonník dáva podnikateľom povinnosť viesť účtovníctvo a na druhej strane zákon o účtovníctve okrem iného upravuje rozsah, spôsob a preukázateľnosť vedenia účtovníctva a účtovnej závierky účtovných jednotiek.

V súvislosti s povinnosťou viesť účtovníctvo nemožno opomenúť ani ďalšie súčasti slovenskej právnej úpravy, ktorými sú opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky. Opatrenia sa líšia v závislosti od toho, akú sústavu účtovníctva daná účtovná jednotka používa, či už sústavu jednoduchého alebo sústavu podvojného účtovníctva. Keďže je s vedením účtovníctva úzko späté aj zostavovanie účtovnej závierky, je dôležité spomenúť aj existenciu samostatných opatrení pre účtovné závierky.

Hrozba ekonomickej kriminality pri neplnení povinnosti viesť účtovníctvo

Všetky povinnosti, ktoré sú ukladané právnymi predpismi, je v každom prípade potrebné až nutne plniť a dodržiavať. Kontrolu plnenia povinnosti viesť účtovníctvo majú na starosti rôzne orgány, ktorým sa účtovné jednotky zodpovedajú. V prípade, ak by povinnosť viesť účtovníctvo nebola splnená, či už úplne alebo čiastočne, môže to viesť k určitým sankciám a trestom. Preto je dôležité viesť účtovníctvo tak, ako to požadujú právne predpisy.

Základnou a nosnou zásadou pre účtovníctvo je to, že účtovná jednotka je povinná účtovať tak, aby účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, a o finančnej situácii účtovnej jednotky, ako sa uvádza v § 7 ods. 1 zákona o účtovníctve. Podľa § 7 ods. 2 zobrazenie v účtovnej závierke je verné, ak obsah položiek účtovnej závierky zodpovedá skutočnosti a je v súlade s ustanovenými účtovnými zásadami a účtovnými metódami a zobrazenie v účtovnej závierke je pravdivé, ak sú pri ňom použité účtovné zásady a účtovné metódy, ktoré vedú k dosiahnutiu verného zobrazenia skutočností v účtovnej závierke. Keby však táto zásada existovala len ako jediná určujúca požiadavka na účtovníctvo a účtovnú závierku, účtovné jednotky by mali veľký priestor na to, ako verný a pravdivý obraz o skutočnostiach možno vykladať. Preto zákon o účtovníctve obsahuje aj ďalšie zásady a predpoklady vytvorené na podporu splnenia už spomenutej základnej zásady. Okrem ustanovení zákona o účtovníctve treba brať do úvahy aj opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky, ktoré v značnej miere ovplyvňujú účtovníctvo aj účtovnú závierku.

Všetko, čo by sa vymykalo požiadavkám právnych predpisov, môže byť považované za podvodné konanie, ktoré vedie k manipulácii v súvislosti s plnením povinnosti viesť účtovníctvo verne a pravdivo a v konečnom dôsledku k ekonomickej kriminalite. Napríklad *Medzinárodný audítorsky štandard ISA 240 Zodpovednosť audítora týkajúca sa podvodu pri audite účtovnej závierky* definuje podvod v rámci ods. 11 písm. a) ako úmyselné konanie jednej alebo viacerých osôb, pri ktorom sa použije lož na získanie neoprávnenej alebo nezákonnej výhody. V slovenských právnych predpisoch sú podvody riešené v zákone č. 300/2005 Z. z. – *Trestný zákon v znení neskorších predpisov* (ďalej „Trestný zákon“) v rámci trestných činov proti majetku. Podľa Trestného zákona existujú rôzne druhy podvodov, ktoré súvisia s porušovaním právnych predpisov a následnými sankciami a trestami (Užíková, Sigetová, 2020). V skupine trestných činov proti hospodárskej disciplíne Trestný zákon pojednáva v § 259 o skresľovaní údajov hospodárskej a obchodnej evidencie, čo zahŕňa aj účtovníctvo. V súlade s § 259 ods. 1 písm. c) sa takéhoto trestného činu dopustí ten, kto uvedie nepravdivé alebo hrubo skresľujúce údaje alebo zatají povinné údaje o závažných skutočnostiach vo výkaze, v hlásení, vo vstupných údajoch vkladaných do počítača alebo v iných podkladoch slúžiacich na kontrolu účtovníctva. Tresty v súvislosti s týmto trestným činom sa stupňujú podľa závažnosti konania.

Samozrejme, trestný čin je tým najzávažnejším a najhoršie trestaným konaním, avšak neplnenie niektorých povinností v menšom rozsahu môže byť klasifikované aj ako bežný priestupok sankcionovaný pokutami alebo iným spôsobom. Či už priestupok alebo trestný čin v žiadnom prípade nehádžu na účtovnú jednotku dobré svetlo a v očiach štátnych orgánov a verejnosti to určite nepôsobí dobre a správne.

Delegovanie povinnosti viesť účtovníctvo na iný subjekt

V súčasnosti je nielen na slovenskom trhu veľké množstvo účtovných jednotiek, ktoré poskytujú účtovnícke služby. Keďže je pre ostatné účtovné jednotky zväčša výhodnejšie využívať účtovnícke služby od druhých účtovných jednotiek ako mať vlastné účtovné oddelenie alebo vlastného zamestnanca – účtovníka, takéto účtovné jednotky nemajú problém získavať klientov. Ani účtovné jednotky poskytujúce účtovnícke služby nemôžu zabúdať na ustanovenia právnych predpisov týkajúcich sa vedenia účtovníctva, pretože ich nedodržiavanie by taktiež mohlo vyústiť do ekonomickej kriminality.

Účtovné jednotky poskytujúce účtovníctve služby zvyčajne vedú komplexné účtovníctvo, vrátane zostavovania účtovných závierok a daňových priznaní. Väčšinou je vedenie účtovníctva hlavným predmetom podnikania takýchto účtovných jednotiek. V rámci štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE sú účtovnícke činnosti súčasťou *sektora M – Odborné, vedecké a technické činnosti*, ktorej súčasťou je *divízia 69 Právne a účtovnícke činnosti* a napokon *skupina 69.2 – trieda 69.20 – podtrieda, resp. kód 69.20.0 s názvom Účtovnícke a audítorské činnosti, vedenie účtovných kníh; daňové poradenstvo* (Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, 2007).

Aj keď nejaká účtovná jednotka využije služby inej účtovnej jednotky poskytujúcej účtovnícke služby, tak sa nezbavuje svojich povinností. Ani delegovanie vedenia účtovníctva a iných činností s ním spojených nezbavuje účtovnú jednotku zodpovednosti. Účtovná jednotka je podľa § 4 ods. 4 zákona o účtovníctve aj naďalej povinná viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku za účtovnú jednotku ako celok, pričom sa sama zodpovedá voči štátnym a iným orgánom v súvislosti so svojimi povinnosťami.

Je však veľmi dôležité mať zmluvne dohodnuté podmienky poskytovaných služieb, kde by mali byť stanovené minimálne:

- zmluvné strany,
- predmet zmluvy,
- čas a miesto plnenia služieb,
- cena poskytovaných služieb,
- práva a povinnosti zmluvných strán,

aby obe strany boli chránené, či už účtovná jednotka poskytujúca účtovnícke služby, alebo účtovná jednotka, ktorá tieto služby využíva.

Veľmi zarážajúcim a v rámci účtovníckej profesie často spomínaným faktom je, že účtovnícke činnosti sú stále súčasťou tzv. voľných živností, o čom svedčí aj zoznam zostavovaný odborom živnostenského podnikania (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2021). Podľa § 25 ods. 1 *zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Živnostenský zákon)* v znení neskorších predpisov sú voľné živnosti tie, ktoré nie sú uvedené v prílohách č. 1 a 2 tohto zákona a ich označenie nezodpovedá obsahu živností uvedených v týchto prílohách. To, že účtovnícke činnosti patria medzi voľné živnosti, znamená, že nie je potrebné žiadne vzdelanie pre ich vykonávanie. Preto by si mali na jednej strane účtovné jednotky poskytujúce účtovnícke služby plne uvedomovať, akú veľkú zodpovednosť na seba preberajú, ale na druhej strane by si mali dávať veľký pozor aj účtovné jednotky, ktoré tieto služby chcú od iných využívať. Určite nie je dobré ani správne, aby sa účtovníckym činnostiam venovali účtovné jednotky bez nejakých znalostí a skúseností, a taktiež nie je dobré ani správne, aby si účtovné jednotky delegujúce svoje povinnosti týkajúce sa účtovníctva dohodli spoluprácu s účtovnou jednotkou, ktorú si vopred

aspoň minimálne neprevertia. Neznalosť právnych predpisov nikoho neospravedlňuje a môže sa veľmi ľahko stať, že chciac alebo nechciac neuvážené konanie bude viesť k ekonomickej kriminalite.

Vedenie účtovníctva od iného subjektu a zohľadnenie zákonov a predpisov z pohľadu audítora

V prípade, že je v účtovnej jednotke vykonávaný audit v súlade so *zákonom č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov*, či už povinne alebo dobrovoľne, tak sa audítor musí zaoberať aj problematikou delegovania povinnosti viesť účtovníctvo na iný subjekt. Táto problematika je pre audítora veľmi významná, o čom svedčí aj existencia samostatného Medzinárodného audítorského štandardu ISA 402. Štandard ISA 402 sa zaoberá postupmi a prístupom audítora v prípade, že klient má niektoré činnosti relevantné pre audit účtovnej závierky zabezpečené dodávateľským spôsobom servisnou organizáciou, resp. organizáciou poskytujúcou služby (Užík, Krišková, 2018).

Servisná organizácia môže poskytovať rôzne druhy služieb, príklady sú uvedené v rámci aplikačného materiálu štandardu ISA 402 v ods. A4, kde môžeme nájsť vedenie účtovných záznamov účtovnej jednotky alebo správu majetku. Audítor sa potrebuje dostatočne oboznámiť s charakterom a významnosťou služieb servisnej organizácie a ak takéto poznatky nemôže získať od svojho klienta, zvolí niektoré z nasledujúcich postupov (Užík, Krišková, 2018):

- vyžiada si správu 1. alebo 2. typu, ak sú k dispozícii,
- skontaktuje sa prostredníctvom klienta so servisnou organizáciou a získa od nej potrebné informácie,
- navštívi servisnú organizáciu a získa potrebné informácie o relevantných kontrolách v servisnej organizácii,
- využije prácu iného audítora, ktorý získa potrebné informácie o relevantných kontrolách v servisnej organizácii.

Správu 1. alebo 2. typu môže audítor získať od iného audítora, čiže od audítora servisnej organizácie. Tieto správy sa líšia najmä svojím rozsahom, pričom sa zameriavajú na vnútorný kontrolný systém servisnej organizácie v súlade s *Medzinárodným audítorským štandardom ISA 315 Identifikácia a posúdenie rizika významných nesprávností poznaním účtovnej jednotky a jej prostredia*. Správa 1. typu obsahuje iba opis vnútorného kontrolného systému servisnej organizácie a správa 2. typu obsahuje okrem opisu aj vyjadrenie k funkčnosti a efektívnosti vnútorného kontrolného systému servisnej organizácie. Pri správe 1. typu je potrebné, aby audítor vykonal ďalšie postupy, ale ak má audítor k dispozícii správu 2. typu, takúto správu môže použiť ako audítorský dôkaz, samozrejme, iba za predpokladu existencie fungujúcich kontrol v servisnej organizácii.

Keď audítor nedokáže získať dostatočné a vyhovujúce audítorské dôkazy o službách poskytovaných servisnou organizáciou relevantných pre audit účtovnej závierky klienta, modifikuje názor v audítorskej správe v súlade s *Medzinárodným audítorským štandardom ISA 705 Modifikácie názoru v správe nezávislého audítora*. Podľa závažnosti audítor vyjadrí modifikovaný názor v podobe podmieneného názoru alebo odmietnutia názoru. V nemodifikovanom názore sa audítor nemôže odvolávať na správu iného audítora, čiže na audítora servisnej organizácie.

Okrem toho audítor zistí od manažmentu klienta, či servisná organizácia oznámila klientovi prípad podvodu, nedodržania zákonov a predpisov alebo neopravené nesprávnosti ovplyvňujúce jeho účtovnú závierku, alebo či sa klient dozvedel o takýchto skutočnostiach iným spôsobom.

V súvislosti s nedodržiavaním zákonov a predpisov je dôležité spomenúť ďalší samostatný štandard, ktorý sa zaoberá problematikou zákonov a predpisov – konkrétne *Medzinárodný audítorský štandard ISA 250 Zohľadnenie zákonov a predpisov pri audite účtovnej závierky* (ďalej „ISA 250“). Obsahom ISA 250 je problematika zodpovednosti audítora pri posúdení zákonov a predpisov pri audite účtovnej závierky (ods. 1), avšak zodpovednosť za súlad so zákonmi a predpismi má aj tak manažment auditovanej účtovnej jednotky, ktorého úlohou je zaistiť, aby účtovná závierka bola zostavená v súlade s príslušnými zákonmi a predpismi a zároveň, aby sa ustanovenia zákonov a predpisov dodržiavali (ods. 3).

V súlade s ISA 250 sa zákony a predpisy zadeľujú do dvoch skupín, a to (Krišková, Užík, 2016):

- zákony a predpisy, ktoré priamo ovplyvňujú sumy a informácie zverejnené v účtovnej závierke – audítor je povinný získať dôkazy o súlade s týmito zákonmi a predpismi,
- zákony a predpisy, ktoré nepriamo ovplyvňujú sumy a informácie zverejnené v účtovnej závierke – audítor vykonáva špecifické audítorské postupy na zistenie nesúladu s týmito zákonmi a predpismi.

Nakoľko sa problematikou zohľadňovania zákonov a predpisov a aj problematikou využívania servisných organizácií zaoberajú samostatné audítorské štandardy, môžeme konštatovať, že audítor v týchto oblastiach zohráva dôležitú úlohu a jeho pohľad (v konečnom dôsledku aj názor vyjadrený v správe audítora) prináša nezávislé vyjadrenie tretej strany.

Záver

Účtovné jednotky majú viaceré povinnosti, ktoré sú im ukladané na základe požiadaviek právnych predpisov. Jednou z nich je aj povinnosť vedenia účtovníctva. Povinnosť viesť účtovníctvo je základnou povinnosťou podnikateľských subjektov, resp. účtovných jednotiek vyplývajúcou z Obchodného zákonníka, pričom účtovníctvo upravujú ďalšie právne predpisy, predovšetkým zákon o účtovníctve a opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky. Cieľom príspevku bolo analyzovať povinnosti v súvislosti s vedením účtovníctva z pohľadu slovenských právnych predpisov a dopady na účtovné jednotky v prípade neplnenia povinností, ktoré môže v konečnom dôsledku viesť k ekonomickej kriminalite.

Neplnenie všetkých povinností daných právnymi predpismi bez rozdielu má za následok rôzne sankcie v podobe pokút, obmedzenia činnosti alebo trestov. Ekonomická kriminalita nie je výnimkou ani v súčasnej dobe, aj keď jej odhaľovanie vo významnej miere za posledné roky pokročilo.

V praxi sa často vyskytujú prípady, kedy účtovné jednotky prenechávajú svoje povinnosti iným subjektom, s ktorými majú riadne dohodnutý zmluvný vzťah. Výnimkou v tomto prípade nie je ani vedenie účtovníctva, ktorému sa venujú mnohé účtovné jednotky poskytujúce účtovnícke služby. Aj keď dôjde k dohodnutiu takéhoto zmluvného vzťahu, ani jedna zo strán nemôže zabúdať na požiadavky ustanovení právnych predpisov, ktoré im ukladajú povinnosti v súvislosti s účtovníctvom. Vo výsledku sa aj tak zodpovedá za svoje povinnosti každá účtovná jednotka samostatne.

Keďže sú účtovné závierky mnohých účtovných jednotiek overované audítormi (povinne alebo dobrovoľne), problematikou využívania služieb od iných subjektov (servisných organizácií) a aj problematikou zohľadňovania zákonov a predpisov sa zaoberajú v značnej miere aj audítori. Obe problematiky riešia samostatné Medzinárodné audítorské štandardy ISA, ktoré sú nosným pilierom pre audítorov v Slovenskej republike. Nakoľko je požadovaná nezávislosť audítora, jeho prácu môžeme považovať za objektívny pohľad tretej strany.

Plnenie povinností pokladáme za dôležitú súčasť existencie účtovných jednotiek, ktoré im zaručí bezproblémový chod ich činnosti bez hrozby sankcionovanej a trestanej ekonomickej kriminality. V každom prípade je dôležité aj to, aby plnenie všetkých povinností bolo kontrolované najmä zodpovednými orgánmi. Bez kontroly by plnenie povinností pre účtovné jednotky nebolo podstatné a určite by sa povinnostiam radšej vyhýbali.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky. (2007). *Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev. 2*. Retrieved July 10, 2022 from https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Podnikatelia/Clo_obchodny_to_var/EORI/StatistickaKlasifikaciaEkonomickychCinnosti.pdf
2. IAASB. (2008). ISA 240 (Revised). *The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements*.
3. IAASB. (2016). ISA 250 (Revised). *Consideration of Laws and Regulations in an Audit of Financial Statements*.
4. IAASB. (2019). ISA 315 (Revised). *Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement*.
5. IAASB. (2008). ISA 402 (Revised and Redrafted). *Audit Considerations Relating to Entities Using Service Organizations*.
6. IAASB. (2015). ISA 705 (Revised). *Modifications to the Opinion in the Independent Auditor's Report*.
7. Juhászová, Z., Máziková, K., Pakšiová, R., Kadlečíková, O. (2021). *Účtovníctvo*. Wolters Kluwer ČR.
8. Krišková, P., Užík, J. (2016). Rukoväť audítorských štandardov. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*, 24(11), 25-27.
9. Kubaščíková, Z., Tumpach, M., Juhászová, Z. (2020). Correlation of Sentiment Used in Annual Reports and Corporate Profitability. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference, Slapy, 8.-10. září 2020*, 90-95.
10. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. (2021). *Zoznam odporúčaných označení voľných živností a ich bližšie vymedzenie*. Retrieved July 11, 2022 from https://www.minv.sk/swift_data/source/verejna_sprava/zivnostenske_podnikanie_ozp2/Zoznam%20odporucanych%20oznaceni%20volnych%20zivnosti.pdf
11. Užík, J., Krišková, P. (2018). Rukoväť audítorských štandardov (ISA) 402. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*, 26(2), 34-35.
12. Užíková, L., Sigetová, K. (2020). Využitie blockchainu ako kontrolného nástroja v daňovej oblasti v podmienkach Slovenskej republiky: Use of Blockchain as a Control Tool in the Field of Taxation in the Conditions of the Slovak Republic. *Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality: zborník vedeckých prác*, 70-80.
13. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
14. Zákon č. 513/1991 Zb. – Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
15. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
16. Zákon č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
17. Zákon č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Elektronizácia účtovníctva ako nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality v kontexte legislatívnych zmien v roku 2022

Electronization of accounting as a tool for eliminating economic crime in the concept of legislative changes in 2022

Renáta Stanley⁹

Abstract

The state responded to the growing share of electronic accounting records with an amendment to the Accounting Act effective from 1 January 2022. Thanks to this amendment, the door to electronic accounting was opened. The definition of an electronic accounting record was clarified, the method of processing and storing electronic accounting records was supplemented. The register of financial statements was expanded to include other legal forms of legal entities in order to unify the way of filing accounting documents and prevent unnecessary errors and the filing of illegal samples of financial statements, thereby reducing economic crime. Aim of this contribution is to clarify a new provisions related to the electronic accounting.

Key words

Register of Financial statements, electronic accounting record, accounting record transformation, demonstrability

JEL classification

M410, M480

Úvod

Vzhľadom na stále väčší podiel využívania elektronického prenosu dát v podnikateľskom i súkromnom sektore (Kubaščíková, 2019), (Domaracká, 2020), bolo a stále je nutné prispôbiť aj účtovnú legislatívu v oblasti elektronizácie (Kňazková - Ondrušová, 209). Dňa 2.11.2021 Národná rada Slovenskej republiky schválila novelu zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o účtovníctve"), a to s účinnosťou od 1.1.2022. Táto novela dopĺňa a špecifikuje podmienky, ktoré sú povinné účtovné jednotky dodržiavať pri spracovávaní, ochrane a uchovávaní účtovných záznamov, či ukladaní dokumentov do Registra účtovných záznamov.

Táto novela zákona o účtovníctve vytvára priestor pre zefektívnenie spracovania a uchovávaní účtovných záznamov v listinnej podobe aj elektronickej podobe. Neprináša síce konkrétne technické riešenia uplatniteľné v účtovníckej praxi, ale vymedzuje zásady obehu dokladov až po ich uchovávanie vrátane preukázateľnosti účtovných záznamov a transformácie z elektronickej podoby do listinnej alebo naopak. Najmä **zrušenie podpisového záznamu** zodpovednej osoby ako povinnej náležitosti účtovných dokladov za predpokladu využitia elektronickej výmeny údajov alebo vnútorného kontrolného systému účtovných záznamov už ďalej nebráni rozvoju moderných trendov v oblasti elektronizácie účtovníctva.

⁹ Ing. Renáta Stanley, PhD. Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, renata.stanley@euba.sk

2. Účtovná dokumentácia v kontexte legislatívnych zmien

Účtovnú dokumentáciu účtovnej jednotky tvorí súhrn všetkých účtovných záznamov. Novela zákona o účtovníctve vzhľadom na stále väčšiu využiteľnosť elektronických dokumentov prináša doplnené a špecifikované podmienky v oblasti elektronizácie účtovných záznamov, ktoré pomáhajú zjednodušeniu účtovných procesov, znižovaniu chybovosti a napomáhajú tak k eliminácii ekonomickej kriminality.

2.1 Podoba účtovného záznamu

Slovo „forma“ sa s účinnosťou od 1.1.2022 v celom texte zákona o účtovníctve zjednocuje na pojem „**podoba**“, ktorý vystihuje dve možnosti vedenia účtovných záznamov, a to listinnú podobu alebo elektronickú podobu.

Za **listinný účtovný záznam** sa považuje účtovný záznam vyhotovený na papieri alebo vytlačený účtovný záznam vyhotovený prostredníctvom softvéru, ktorý je zaslaný a prijatý ako listina (poštou), alebo vyhotovený na interné účely účtovnej jednotky ako listina.

Elektronickým účtovným záznamom sa rozumie účtovný záznam:

1. ktorý je vyhotovený, prijatý alebo sprístupnený v elektronickom formáte, pričom elektronický formát určuje vyhotoviteľ účtovného záznamu sám alebo je určený na základe dohody s prijímateľom účtovného záznamu,
2. vo forme naskenovanej listiny, pričom môže tvoriť prílohu elektronickej pošty,
3. vyhotovený v elektronickom formáte na interné účely účtovnej jednotky (napríklad interné účtovné doklady).

Zaslanie alebo sprístupnenie elektronického účtovného záznamu inej osobe (napr. zaslanie elektronickej faktúry odberateľovi e-mailom) musí byť vopred odsúhlasené, a to buď na základe **písomnej dohody** medzi oboma stranami, alebo **potvrdeným súhlasom prijímateľa**, za ktorý sa dá považovať aj zaplatenie faktúry.

2.2 Transformácia účtovného záznamu

Novela zákona o účtovníctve priniesla zmenu aj v oblasti zmeny podoby účtovného záznamu z listinnej podoby na elektronickú alebo naopak z elektronickej podoby na listinnú, ide o takzvanú **transformáciu účtovného záznamu**. Pri tejto zmene podoby účtovného záznamu je dôležité, aby bola zachovaná neporušenosť obsahu účtovného záznamu a aby bol účtovný záznam preukázateľný.

Podľa § 33 ods. 2 zákona o účtovníctve platí nasledovné: "V súlade so zvoleným spôsobom uchovávanía účtovných záznamov účtovná jednotka môže vykonať transformáciu účtovného záznamu, ktorý ešte nebol predmetom transformácie, pričom je povinná uchovávať účtovný záznam v podobe, ktorá je výsledkom transformácie účtovného záznamu." Z uvedeného vyplýva, že transformácia účtovného záznamu sa môže **vykonať len raz**, a to buď z elektronickej podoby do listinnej (napr. vytlačením) alebo z listinnej podoby do elektronickej (napr. skenovaním). To znamená, že transformácia účtovného záznamu, ktorý už bol predmetom transformácie nie je možná (napríklad v súvislosti s uchovávaním účtovnej dokumentácie účtovná jednotka nemôže uskutočniť zmenu elektronickej podoby na listinnú takého účtovného záznamu, u ktorého už vykonala transformáciu skenovaním a účtovný záznam v pôvodnej listinnej podobe už nemá k dispozícii).

Výnimkou je prípad, ak transformovaný účtovný záznam nespĺňa podmienku čitateľnosti (napr. z dôvodu nesprávneho nastavenia skenera), a teda nie je splnená základná požiadavka účtovného záznamu, ktorou je jeho preukázateľnosť. Neúspešnú transformáciu účtovného záznamu je možné vykonať opakovane. Transformácia vo forme ručného prepísania údajov z listinného dokumentu do textového súboru sa nepovažuje za zákonný spôsob.

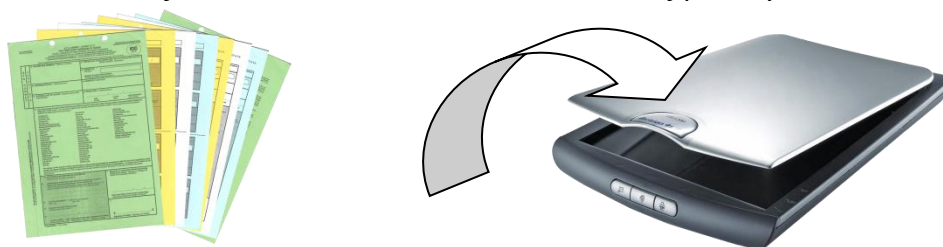
Transformácia účtovného záznamu prebieha dvomi spôsobmi:

1. z listinnej podoby do elektronickej alebo
2. z elektronickej podoby do listinnej podoby.

1. Transformáciu účtovného záznamu **z listinnej podoby do elektronickej** môže účtovná jednotka vykonať zaručenou **konverziou** alebo **skenovaním** do súborového formátu v rastrovej grafickej forme (používané formáty sú napríklad .pdf, .png, .jpg, .tiff). Pri dodržaní požadovaných kritérií pre skenovanie, kde výstupom je sken (obrázok), sa takýto elektronický účtovný záznam bude považovať za *preukázateľný* a nebude sa požadovať predloženie účtovného záznamu v pôvodnej listinnej podobe.

Pre zabezpečenie požiadavky *čitateľnosti* by malo byť rozlíšenie skenera nastavené aspoň na 200 dpi (počet bodov na palec). Transformovaný záznam nesmie byť prekrytý, naskenované by mali byť všetky potrebné náležitosti a strany záznamu vrátane hlavičky aj päty. Ak listinná podoba záznamu má viacero strán, rovnaký počet strán by mal mať aj transformovaný elektronický záznam. Vo všeobecnosti platí, že je nevyhnutné zachovať vizuálnu zhodu s pôvodnou formou účtovného záznamu. (<https://www.podnikajte.sk>, 13.7.2022)

Obr. 3: Transformácia účtovného záznamu z listinnej podoby do elektronickej

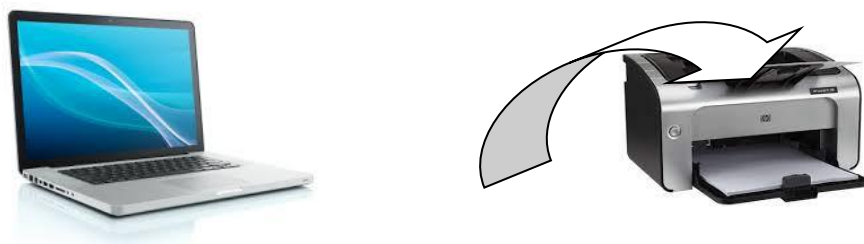

Zdroj: vlastné spracovanie

Predloženie účtovného záznamu v pôvodnej listinnej podobe sa tiež nevyžaduje, ak následné úpravy elektronického formátu zachovávajú rastrovú podobu (napríklad formátu .pdf technikou OCR – Object Character Recognition). Skenovaním je možné transformovať všetky druhy účtovných dokladov, ktoré sa v súčasnosti vyhotovujú väčšinou v listinnej podobe ako napríklad pokladničné bločky, príjmový a výdavkový pokladničný doklad, či v niektorých prípadoch ručne vypísané faktúry. Záznamy v listinnej podobe, ktoré už prešli procesom transformácie na elektronickú podobu, si účtovná jednotka následne uchováva v elektronickej podobe. To jej ale nebráni vyhotoviť si kópiu účtovného záznamu pre svoje interné potreby alebo pre potreby kontrolných orgánov v listinnej podobe. (<https://www.podnikam.sk>, 13.7.2022)

2. Účtovná jednotka môže transformovať **elektronické účtovné záznamy do listinnej podoby** zaručenou konverziou alebo, ak elektronický účtovný záznam neobsahuje kvalifikovaný elektronický podpis alebo kvalifikovanú elektronickú pečať, účtovná jednotka ho môže vytlačiť na papier so zachovaním neporušenosti a čitateľnosti obsahu a v tejto podobe ich môže uchovávať a predložiť v prípade kontroly. (<https://www.podnikam.sk>, 13.7.2022)

Obr. 4: Transformácia účtovného záznamu z elektronickej podoby do listinnej

Zdroj: vlastné spracovanie

2.3 Preukázateľnosť účtovného záznamu

Preukázateľnosť predstavuje jednu zo základných požiadaviek na účtovný záznam. V zmysle § 32 ods. 1 novelizovaného zákona o účtovníctve "sa za preukázateľný účtovný záznam považuje iba účtovný záznam, ktorého obsah priamo dokazuje skutočnosť alebo ktorého obsah dokazuje skutočnosť nepriamo obsahom iných preukázateľných účtovných záznamov". Zároveň je účtovná jednotka povinná spĺňať zákonom vymedzené požiadavky pri zaznamenávaní a spracovaní skutočností od okamihu vyhotovenia účtovného záznamu alebo od okamihu prijatia alebo sprístupnenia účtovného záznamu, až do ukončenia doby archivácie účtovnej dokumentácie. Ide o nasledovné požiadavky (§ 31 zákona o účtovníctve):

1. **vierohodnosť pôvodu** účtovného záznamu je zabezpečená, ak účtovná jednotka, ktorou je:
 - a) vyhotoviteľ, je schopná preukázať, že účtovný záznam naozaj vyhotovila,
 - b) prijímateľ, je schopná preukázať, že prijatý účtovný záznam je od vyhotoviteľa.
2. **neporušenosť obsahu** je zabezpečená, ak zaslaním alebo sprístupnením účtovného záznamu inej osobe alebo transformáciou účtovného záznamu v účtovnej jednotke nenastala zmena obsahu skutočností, ktoré sa účtovným záznamom zaznamenávajú.
3. **čitateľnosť účtovného záznamu** je zabezpečená, ak je obsah účtovného záznamu čitateľný ľudským okom. V praxi to znamená, že môže ísť o účtovný záznam na obrazovke zariadenia, alebo na papieri.

Vierohodnosť pôvodu a neporušiteľnosť obsahu účtovná jednotka zabezpečuje (<https://www.podnikajte.sk>, 13.7.2022):

1. **podpisovým záznamom zodpovednej osoby** - vlastnoručným podpisom alebo kvalifikovaným elektronickým podpisom definovaným nariadením Európskej únie (eIDAS), ktorý zabezpečí, že podpísaný dokument sa nezmení a súčasne dochádza k identifikácii podpísanej osoby. Podpisovým záznamom zodpovednej osoby sa v tomto prípade nemyslí podpis, napr. štatutára na vydanej faktúre zasielanej odberateľovi, ale podpis osoby zodpovednej za účtovný prípad v účtovnej jednotke. Samotná faktúra môže byť odoslaná s naskenovaným podpisom alebo aj bez podpisu, pretože nejde o povinnú náležitosť účtovného dokladu podľa zákona o účtovníctve. Za podpisový záznam sa považuje aj obdobný preukázateľný podpisový záznam, ktorým môže byť napr. osobný prístupový kód do softvéru (meno, heslo, šifrovací kľúč). Dôležité je, aby bolo možné jednoznačne identifikovať osobu, ktorá podpisový záznam vyhotovila. Systém by mal byť nastavený tak, aby nemohlo dôjsť k zneužitiu podpisových záznamov, prístupy k počítaču, resp. softvéru by sa nemali zdieľať medzi viacerými osobami, počítače by mali byť uzamknuté, a pod.;
2. **elektronickou výmenou údajov** (EDI - Electronic Data Interchange) - rozumieme ňou výmenu dát, dokumentov, účtovných záznamov medzi počítačmi vo vnútri účtovnej jednotky alebo aj voči externému prostrediu. Cieľom EDI je dosiahnuť čo najvyššiu mieru automatizácie procesov a predísť ručnému zadávaniu dát. V praxi sa elektronická výmena údajov používa na výmenu objednávok, dodacích listov, potvrdení platieb medzi obchodnými partnermi, na elektronický prenos faktúr

v reálnom čase. Výmena dát prechádza procesom overovania, koordinácie, schvaľovania bez možnosti meniť obsah účtovného záznamu;

3. **vnútorným kontrolným systémom** - je určenie zodpovednosti konkrétnych osôb za kontrolu a spracovanie účtovných záznamov tak, aby boli skutočnosti dostatočne overené. Spôsob vykonania kontroly by mala účtovná jednotka zadefinovať v účtovnom predpise na vedenie účtovníctva a spracovanie účtovných záznamov.

2.4 Uchovávanie a ochrana účtovného záznamu

Účtovná jednotka je povinná zabezpečiť ochranu účtovnej dokumentácie proti strate, odcudzeniu, zničeniu alebo poškodeniu. Účtovná jednotka je tiež povinná zabezpečiť ochranu použitých technických prostriedkov, nosičov informácií a programového vybavenia pred ich zneužitím, poškodením, zničením, neoprávnenými zásahmi do nich, neoprávneným prístupom k nim, stratou alebo odcudzením (§ 35 zákona o účtovníctve).

Vzhľadom k doplneniu ustanovení súvisiacich s elektronickými účtovnými záznamami boli novelou zákona o účtovníctve doplnené informácie na uchovávanie a ochranu účtovného záznamu v záujme dôslednejšieho zabezpečenia účtovných záznamov počas ich uchovávania. Doplnilo sa ustanovenie o uchovávaní elektronických účtovných záznamov, podľa ktorého sa **elektronickým uchovávaním účtovnej dokumentácie** rozumie uloženie účtovnej dokumentácie **na dátovom nosiči**. Účtovná jednotka sa môže rozhodnúť akú formu dátového nosiča si vyberie. Bežne využívané formy sú napríklad optický disk, USB kľúč, pamäťová karta, pevné disky ale aj cloudové úložisko a pod. Povinnosťou účtovnej jednotky je však zabezpečiť v prípade kontroly, aby účtovné záznamy bolo možné sprístupniť z elektronického dátového nosiča do podoby, ktorá je čitateľná ľudským okom.

Účtovné záznamy, ktoré sú nositeľmi informácie týkajúcej sa spôsobu vedenia účtovníctva, ako aj účtovné záznamy, ktorými sa určuje **systém uchovávania účtovnej dokumentácie** sú povinné uchovávať účtovné jednotky **10 rokov**. Je povinnosťou účtovných jednotiek dodržiavať určený spôsob uchovávania účtovnej dokumentácie, ktorý si môžu zvoliť sami, napríklad v internom predpise. Každá účtovná jednotka sa môže individuálne rozhodnúť, ktorý spôsob uchovávania účtovnej dokumentácie preferuje, pričom môže doklady spracovávať i uchovávať aj kombinovane v listinnej i elektronickej podobe (napr. mzdovú evidenciu v listinnej podobe a vedenie účtovníctva v elektronickej podobe). Pre lepší prehľad a orientáciu v účtovníctve ako celku je praktickejšie zjednotiť podobu uchovávania účtovných záznamov.

3. Register účtovných závierok

Register je informačným systémom verejnej správy, ktorého správcom je Ministerstvo financií SR. Register účtovných závierok vznikol s cieľom zlepšenia a zjednodušenia podnikateľského prostredia a zníženia administratívnej náročnosti podnikania. Register sa člení na verejnú časť a neverejnú časť. **Neverejnú časť** Registra účtovných závierok tvoria **od 1.1.2022 len** dokumenty pre (MFSR, 2022):

- a) zahraničné organizačné zložky právnických osôb a
- b) fyzické osoby – podnikatelia, ak sú účtovnou jednotkou.

Verejnú časť registra tvoria dokumenty všetkých ostatných účtovných jednotiek, to znamená, že od 1.1.2022 **sa rozšírila verejná časť** Registra účtovných závierok **o ďalšie právne formy právnických osôb**, čím budú všetky právnické osoby, ktoré majú povinnosť ukladať dokumenty do registra, zaradené do verejnej časti registra. Ide predovšetkým o:

- pozemkové spoločenstvá,
- mimovládne neziskové organizácie ako sú občianske združenia, spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov,
- záujmové združenia právnických osôb a ďalšie.

V záujme rozšírenia funkcionalít registra budú všetky účtovné dokumenty **po 1. 1. 2022** ukladané do registra za účtovné obdobie roka 2021 alebo aj za predchádzajúce účtovné obdobia už iba **v elektronickej podobe**.

Pri ukladaní účtovných dokumentov do registra v elektronickej podobe je možné ukladať účtovné dokumenty:

- ako prílohu vyhotovenú v elektronickej podobe alebo
- vyplniť pre účtovnú jednotku formulár na ukladanie účtovných závierok v štruktúrovanej forme. Po vytvorení formulára sa významne zníži chybovosť účtovných dokumentov a zvýši sa komfort pri ich ukladaní.

Ak bude vytvorený formulár pre štruktúrovanú formu účtovnej závierky alebo iného účtovného dokumentu, nebude možné už ukladať účtovný dokument ani ako prílohu podania. V tomto prípade nebude možné ukladať účtovné závierky ani ako súčasť výročnej správy. Uvedené sa dotkne najmä mimovládnych **neziskových organizácií**, ktoré majú povinnosť podať daňové priznanie a zostaviť účtovnú závierku. Tie mali do konca roka 2021 možnosť ukladať svoje účtovné závierky a ostatné účtovné dokumenty v listinnej podobe. **Od 1.1.2022** však museli ukladať svoju účtovnú závierku už aj za rok 2021 elektronicke. Účtovná závierka sa do Registra účtovných závierok ukladá prostredníctvom elektronickej podateľne Finančného riaditeľstva SR. Finančná správa SR na svojom portáli v rámci elektronických formulárov pripravila už štruktúrovanú formu účtovnej závierky aj pre neziskové účtovné jednotky, takže je ich zákonnou povinnosťou už vyplňať tento formulár pre účtovnú závierku **jedine elektronicke** prostredníctvom elektronickeho formulára. Táto zmena súvisí s tým, že pri ukladaní účtovných závierok v listinnej podobe bola veľká chybovosť pri ich spracovaní ako aj ukladaní nesprávnych vzorov účtovných závierok (Krišková, 2020), (Baloghová, 2020).

Okrem toho sa na základe skúsenosti z praxe umožňuje Ministerstvu financií SR ako správcovi registra, aby účtovný dokument, ktorý bol omylom uložený k inej účtovnej jednotke, bol presunutý k účtovnej jednotke, ktorej sa týka. Takýmto typom chýb sa často dopúšťajú osoby, ktoré sú poverené ukladaním dokumentov za viac účtovných jednotiek (napríklad účtovníci) a zabudnú sa prihlásiť cez správne IČO/DIČ pre konkrétnu účtovnú jednotku. Súčasne sa umožňuje vymazať dokument, ktorý nie je účtovným dokumentom, ktorý sa do registra ukladá povinne. Do registra boli v minulosti omylom uložené dokumenty, ktoré neboli predmetom požiadaviek Finančnej správy SR, napríklad potvrdenie o zaplatení dane z príjmov alebo aj maturitné vysvedčenie.

Záver

Na rastúci podiel elektronických účtovných záznamov reagoval aj štát novelou zákona o účtovníctve s účinnosťou od 1.1.2022. Vďaka tejto novele sa otvorili dvere elektronickeému účtovníctvu. Upresnila sa definícia elektronickeho účtovného záznamu, spôsob spracovávanía a uchovávanía elektronických účtovných záznamov. Hoci je zavedenie elektronizácie účtovníctva možnosťou a nie povinnosťou, vďaka tejto novele už nemusia účtovné jednotky uchovávať fyzické dokumenty, odpadá im starosť aby sa nezničili, nestratili, nevybledli či nepoškodili. Digitalizácia účtovníctva umožňuje rýchlejšie vyhľadávanie dokumentov podľa dodávateľa, sumy, dátumu vystavenia či iných výberových atribútov. Výhodou elektronizácie účtovníctva je aj efektívna kontrola duplícít, vďaka ktorej sa nemôže stať, že účtovná jednotka zaplatí nejakú faktúru alebo mzdu zamestnanca dva krát a pod. Všetky spomínané výhody elektronizácie účtovníctva pomáhajú aj v eliminácii ekonomickej kriminality, je preto na účtovných jednotkách aby sa chopili tejto príležitosti uľahčenia si práce, ušetrenia financií a zároveň spĺňali zákonné požiadavky.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Baloghová, N. (2020) *Ekonomická kriminalita vo virtuálnom svete kryptomien*. In Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality : zborník vedeckých prác. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2020. ISBN 978-80-225-4782-6, s. 4-10 online. VEGA 1/0517/20.
2. Domaracká, D. (2020) *Vplyv údajovej analýzy a blockchain na audit účtovnej závierky*. In Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality : zborník vedeckých prác. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2020. ISBN 978-80-225-4782-6, s. 11-17 online. VEGA 1/0517/20.
3. Kňazková, V. – Ondrušová, L. (2019, maj 17) *Virtual Currency and Its Importance in Today's Digitized Society*. SM 2019 (Abstracts): Strategic Management and Decision 12 Support Systems in Strategic Management : Abstracts from Proceedings of the 24th International Scientific Symposium, 17th May, 2019, s. 512-519
4. Krišková, P. (2020) *Hospodárska kriminalita a možnosti jej eliminácie prostredníctvom štatutárneho auditu*. In Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality : zborník vedeckých prác. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2020. ISBN 978-80-225-4782-6, s. 30-35 online. VEGA 1/0517/20. 13.
5. Kubaščíková, Z. (2019) *Využitie umelej inteligencie a virtuálnych kryptosietí v účtovníctve*. Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi, roč. 27, č. Špeciálne vydanie, s. 29-42. MFSR (2022) *Ukladanie účtovných dokumentov do Registra účtovných závierok* Retrieved July 13, 2022, from https://www.mfsr.sk/files/archiv/59/Metodicky_pokyn_RUZ_2022.pdf
6. Podnikajte (2022, May 31) *Elektronizácia účtovníctva od 1.1.2022 v praxi* Retrieved July 13, 2022, from <https://www.podnikajte.sk/uctovnictvo/elektronizacia-uctovnictva-od-2022-v-praxi>
7. Podnikam (Pajtinková, 2021, November 15) *Aké zmeny nastanú v zákone o účtovníctve od 1 .1. 2022? Kto bude musieť ukladať účtovnú závierku do registra?* Retrieved July 13, 2022, from <https://podnikam.sk/ake-zmeny-nastanu-v-zakone-o-uctovnictve-od-1-1-2022-kto-bude-musiet-ukladat-uctovnu-zavierku-do-registra/>
8. Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Virtuálne meny – analýza slovenskej účtovnej a daňovej legislatívy

Virtual currencies – analysis of Slovak accounting and tax legislation

Ján Užík¹⁰

Abstract

In the case of accounting units, virtual currencies are subject to accounting, in the case of income tax payers, any income related to virtual currencies is subject to income tax. In this post, we deal with accounting and tax legislation related to virtual currencies in the Slovak Republic. We will analyze the legislation related to virtual currencies within the Accounting Act, Accounting Procedures for Entrepreneurs and the Income Tax Act.

Key words

Virtual currencies, Accounting, Income tax

JEL classification

M40

Úvod

Problematika virtuálnych mien (Juhászová – Tumpach, 2020) sa dotkla aj účtovnej a daňovej legislatívy na Slovensku. V tomto príspevku je stručne zhrnuté, ako je v súčasnosti na Slovensku legislatívne upravené účtovanie, oceňovanie, vykazovanie virtuálnych mien (Kubaščiková, 2019) a ako sú vyriešené daňové otázky súvisiace s virtuálnymi menami z pohľadu dane z príjmov (Bagiová – Meluchová – Juhászová, 2018). Zameriava sa najmä na účtovníctvo podnikateľských subjektov (Blahušiaková, 2020), ako najrozšírenejších účtovných jednotiek, u ktorých sa virtuálne meny môžu vyskytnúť.

Zákon o účtovníctve

Slovenský zákon o účtovníctve (Zákon č. 431/2002 Z.z. v z.n.p.) sa virtuálnou menou zaoberá od 1.10.2018 v rámci jeho novely zákonom č. 213/2018 Z.z. (Šlosárová – Blahušiaková, 2018a).

Ocenenie virtuálnej meny ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu je upravené v §24, ods.10. Virtuálna mena sa ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu oceňuje (podľa §27, ods.13) reálnou hodnotou. O virtuálnej mene sa (podľa §4, ods.7) účtuje v eurách. Konkrétne, podľa §25, ods.1 písm. h) sa reálnou hodnotou oceňuje virtuálne mena v prípade jej obstarania kúpou alebo výmenou za inú virtuálnu menu. Ak je virtuálna mena vyťažaná, oceňuje sa reálnou hodnotou ku dňu, ku ktorému bola vymenená za iný majetok alebo služby. Reálnou hodnotou sa oceňuje aj majetok a služby, ktoré boli nadobudnuté výmenou za virtuálnu menu, logicky, z výnimkou peňažných prostriedkov a cenín (ak boli nadobudnuté výmenou za virtuálnu menu), ktoré sa oceňujú menovitou hodnotou. Reálnou hodnotou sa oceňuje aj virtuálna mena nadobudnutá výmenou za inú virtuálnu menu.

V prípade obstarania virtuálnej meny kúpou môže byť za predpokladu jej kúpy za trhovú cenu jej reálna hodnota totožná s cenou, za ktorú bola obstaraná (ak sa cena, za ktorú bola virtuálna mena nakúpená zhoduje s trhovou cenou, ktorú si účtovná jednotka stanovila ako reálnu hodnotu). V opačnom prípade vznikne rozdiel, ktorý sa podľa charakteru zaúčtuje ako výnos alebo náklad. Tento

¹⁰ Ing. Ján Užík, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1, Bratislava, jan.uzik@euba.sk

náklad alebo výnos (ako je uvedené v časti o dani z príjmov) sa nezahrňa do základu dane z príjmov, čiže prípadný náklad sa pripočíta k základu dane z príjmov a prípadný výnos sa odpočíta od základu dane z príjmov.

Uvedenou novelou zákona (§25, ods.5) boli virtuálne meny zaradené medzi majetok, ktorého úbytky sa môžu oceňovať váženým aritmetickým priemerom alebo spôsobom FIFO (prvá cena na ocenenie prírastku virtuálnej meny sa použije ako prvá cena na ocenenie úbytku virtuálnej meny). Teda okrem zásob rovnakého druhu a cenných papierov sa okrem ocenenia úbytku v skutočnej hodnote môže oceniť úbytok aritmetickým priemerom alebo spôsobom FIFO aj v prípade virtuálnej meny.

Podľa §27, ods. 13 sa za reálnu hodnotu, ktorou sa oceňuje virtuálna mena považuje jej trhová cena zistená ku dňu ocenenia, teda ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu. Spôsob zistenia trhovej ceny si určí účtovná jednotka zo zvoleného verejného trhu s virtuálnou menou. Tento zvolený spôsob zistenia reálnej hodnoty virtuálnej meny účtovná jednotka v rámci jedného účtovného obdobia nemení.

Zákon o účtovníctve neuvádza virtuálnu menu medzi majetkom, ktorý sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, oceňuje reálnou hodnotou. Z toho vyplýva, že sa virtuálna mena ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, nepreceňuje. V účtovnej závierke sa virtuálna mena vykáže v hodnote, v akej bola ocenená ku dňu vzniku účtovného prípadu.

Postupy účtovania pre podnikateľov

V nadväznosti na novelu Zákona o účtovníctve, ktorý od 1.10.2018 upravuje oceňovanie virtuálnej meny bolo novelou Postupov účtovania (Šlosárová – Blahušiaková, 2018b) pre podnikateľov (Opatrenia č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov) upravené aj účtovanie virtuálnej meny. Podľa §17, ods. 10, písm. c) sa virtuálna mena považuje za krátkodobý finančný majetok v prípade, ak bola nadobudnutá odplatne (obstaraná kúpou) vrátane obstarania formou výmeny za inú virtuálnu menu alebo ak ide o vyťažенú virtuálnu menu ku dňu jej výmeny za iný majetok alebo služby.

Účtovanie virtuálnej meny je upravené v §46, ods. 6. Virtuálna mena ako súčasť krátkodobého finančného majetku sa účtuje na účte v rámci účtovej skupiny 25 – Krátkodobý finančný majetok. Ako príklad je účtovným jednotkám navrhnuté doplnenie účtu 258 – Virtuálna mena. Na tomto účte sa účtujú prírastky a úbytky virtuálnej meny. Analytické členenie účtu sa odporúča podľa jednotlivých druhov virtuálnych mien a samostatné analytické účty sú odporúčané pre vyťažенú virtuálnu menu účtovanú ku dňu jej výmeny za iný majetok alebo služby.

Náklady súvisiace s virtuálnou menou sa účtujú na účte 568 – Ostatné finančné náklady. Môže ísť o úbytok virtuálnej meny, či oceňovacie rozdiely pri prepočte virtuálnej meny na reálnu hodnotu. Výnosy súvisiace s virtuálnou menou sa účtujú na účte 668 – Ostatné finančné výnosy. Môže ísť napr. o výnos pri zaúčtovaní vyťaženej virtuálnej meny pri jej výmene za iný majetok alebo služby (§80, ods. 8), výnos z predaja virtuálnej meny, či oceňovacie rozdiely pri prepočte virtuálnej meny na reálnu hodnotu.

Virtuálna mena nadobudnutá ťažbou sa podľa §85, ods.2, písm. n) účtuje na podsúvahových účtoch v rámci účtovných skupín 75 až 79.

Pre ilustráciu sú v nasledujúcich schémach uvedené niektoré základné účtovné prípady súvisiace s virtuálnou menou (v príkladoch sú použité skratky: VM – virtuálna mena, RH – reálna hodnota, OC – obstarávací cena).

Tab. 3: Účtovanie vyťaženej virtuálnej meny (VM) a jej realizácie

Účtovný doklad - text	Počet VM	RH VM v €	Suma účtovania v €	Má dať	Dal
IÚD - Vyťaženie VM	10	1 000	10 000	759	-
VBÚ – Predaj VM	1	1 100	1 100	221	668
IÚD - Účtovanie na podsúvahovom účte	1	1 100	1 000	-	759
PFA – Nákup výpočtovej techniky			2 000	042	321
IÚD – Úhrada faktúry	2	1 050	2 100	321	668
IÚD - Rozdiel			100	042	321
IÚD - Účtovanie na podsúvahovom účte	2	1 050	2 000	-	759
PFA – Prijatá faktúra za služby			500	518	321
IÚD – Úhrada faktúry	0,5	900	450	321	668
IÚD - Rozdiel			50	321	518
IÚD - Účtovanie na podsúvahovom účte	0,5	900	500	-	759

Zdroj: vlastné spracovanie

V príklade v tabuľke č. 1 vidíme vyťaženie virtuálnej meny účtované na podsúvahovom účte v reálnej hodnote virtuálnej meny zistenej ku dňu vyťaženia. V ďalších účtovných prípadoch ide o realizáciu virtuálnej meny formou jej predaja, nákupu majetku a nákupu služby. Realizácia virtuálnej meny sa účtuje v reálnej hodnote ako výnos. Rozdiel pri úhrade faktúr (medzi fakturovanou cenou v eurách a reálnou hodnotou použitej virtuálnej meny) je zaúčtovaný ako úprava hodnoty obstaraného majetku a nakúpenej služby. Každý úbytok a prírastok virtuálnej meny ja zaúčtovaný na podsúvahovom účte. V príklade nie je vyťažená virtuálna mena v momente jej realizácie účtovaná na účte 258 – Virtuálna mena, pretože dochádza k jej okamžitému úbytku. Účtovanie na účte 258 – Virtuálna mena v tomto prípade však môže byť takisto správne.

Tab. 2: Účtovanie nákupu a predaja virtuálnej meny (VM)

Účtovný doklad - text	Počet VM	RH VM v €	Suma účtovania v €	Má dať	Dal
VBÚ – Nákup VM	10	1 000	9 000	258	221
IÚD – Rozdiel medzi RH a OC		1 000	1 000	258	668
VBÚ – Predaj VM	3	1 100	3 300	221	668
VBÚ – Poplatok za predaj VM			120	568	221
IÚD – Úbytok predanej VM	3	1 100	3 000	568	258
VBÚ – Nákup VM	8	1 200	10 000	258	221
IÚD – Rozdiel medzi RH a OC		1 200	400	568	258

Zdroj: vlastné spracovanie

V príklade v tabuľke č. 2 vidíme nákup virtuálnej meny v prípade, že cena skutočne zaplatená za virtuálnu menu sa nezhoduje s jej reálnou hodnotou ku dňu obstarania. Rozdiel sa zaúčtuje ako zvýšenie hodnoty virtuálnej meny a ako výnos (tento výnos sa pri výpočte dane z príjmov odpočíta od základu dane z príjmov). V druhom prípade je virtuálna mena nakúpená za vyššiu cenu než je aktuálna reálna hodnota. Rozdiel ja zaúčtovaný ako náklad, ktorý sa pripočíta k základu dane z príjmov.

Tab. 3: Účtovanie inkasa virtuálnej meny (VM) za dodané služby a tovar a predaja virtuálnej meny

Účtovný doklad - text	Počet VM	RH VM v €	Suma účtovania v €	Má dať	Dal
VFA – Vystavená faktúra za služby			5 000	311	602
IÚD – Úhrada faktúry vo VM	5	1 050	5 250	258	311
IÚD - Rozdiel			250	311	668
VFA – Vystavená faktúra za tovar			3 000	311	604
IÚD – Úhrada faktúry vo VM	3	950	2 850	258	311
IÚD - Rozdiel			150	568	311
VBÚ – Predaj VM	8	900	7 200	221	668
IÚD – úbytok predanej VM	8	900	8 100	568	221

Zdroj: vlastné spracovanie

V príklade v tabuľke č. 3 vidíme obstaranie virtuálnej meny formou inkasa za dodané služby a tovar. Rozdiel medzi reálnou hodnotou zinkasovanej virtuálnej meny a sumou na ktorú boli faktúry vystavené je zaúčtovaný podľa charakteru na účte 568 – Ostatné finančné náklady a na účte 668 – Ostatné finančné výnosy. V ďalšej časti príkladu vidíme predaj virtuálnej meny, keď výnos z predaja virtuálnej meny je nižší než náklad zaúčtovaný pri úbytku predanej virtuálnej meny. Rozdiel sa pripočíta k základu dane z príjmov.

Zákon o dani z príjmov

Rovnako ako je upravené účtovanie virtuálnej meny od 1.10. 2018, od rovnakého dátumu sa jej venuje aj zákon o dani z príjmov (Zákon č. 595/2003 Z.z. v z.n.p).

Podľa §2, písm. ai) sa predajom virtuálnej meny rozumie jej výmena za majetok, inú virtuálnu menu, služby alebo odplatný prevod virtuálnej meny.

Príjmy fyzických osôb z predaja virtuálnej meny sú podľa §8, ods. 1, písm. t) zaradené medzi tzv. ostatné príjmy, teda najmä príležitostné príjmy ako je predaj nehnuteľností, hnutelných vecí, cenných papierov, výhry a pod. Podľa odseku 17 rovnakého paragrafu sa príjem z predaja virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou zahrnie do základu dane v tom zdaňovacom období, v ktorom dôjde k realizácii predaja tejto virtuálnej meny. Do základu dane sa zhŕňa príjem z predaja virtuálnej meny pri jej výmene za majetok, inú virtuálnu menu alebo za službu ocenený podľa §17, ods. 43, čiže reálnou hodnotou ku dňu výmeny (podľa zákona o účtovníctve). Ocenenie majetku nadobudnutého výmenou za virtuálnu menu je určené podľa §25b, čiže sa ocení reálnou hodnotou virtuálnej meny ku dňu výmeny (podľa Zákona o účtovníctve).

Podľa §16, ods. 1, písm. e, bod 13 sa za príjem zo zdrojov na území Slovenskej republiky v prípade daňovníka s obmedzenou daňovou povinnosťou považuje aj príjem z predaja virtuálnej meny.

Príjem (výnos) z virtuálnej meny nadobudnutej ťažbou sa do základu dane podľa §17, ods. 3, písm. n) nezahŕňa v zdaňovacom období, v ktorom bola vyťažená, ale v tom zdaňovacom období, v ktorom bol realizovaný jej predaj. Podľa nasledujúceho písmena o) sa do základu dane nezahŕňa rozdiel medzi reálnou hodnotou a vstupnou cenou virtuálnej meny, ako bola nadobudnutá kúpou.

Príjem (výnos) z predaja virtuálnej meny pri jej výmene za majetok, službu alebo inú virtuálnu menu je podľa §17, ods.43 súčasťou základu dane v tom zdaňovacom období, v ktorom došlo k výmene. Vymieňaná virtuálna mena sa ocení reálnou hodnotou podľa Zákona o účtovníctve.

Výdavky (náklady) podľa §19, ods.2, písm. v) je v prípade virtuálnej meny možné uplatniť vo výške úhrnu vstupných cien podľa §25b (čiže obstarávacía cena v prípade virtuálnej meny nadobudnutej kúpou alebo reálna hodnota v prípade virtuálnej meny nadobudnutej výmenou za inú virtuálnu menu) a to v zdaňovacom období, v ktorom došlo k ich predaju. Výdavok (náklad) sa môže uplatniť (odpočítať od základu dane) len do výšky úhrnu príjmov (výnosov) z ich predaja.

Vstupná cena virtuálnej meny a vstupná cena majetku a služby nadobudnutých výmenou za virtuálnu menu je definovaná v §25b. Vstupnou cenou virtuálnej meny nadobudnutej kúpou je obstarávacia cena podľa Zákona o účtovníctve (tu dochádza k určitej nezrovnalosti medzi Zákomom o dani z príjmov a Zákomom o účtovníctve, podľa ktorého sa virtuálna mena nadobudnutá kúpou neoceňuje obstarávacou cenou, ale reálnou hodnotou). Vstupnou cenou virtuálnej meny nadobudnutej výmenou za inú virtuálnu menu je reálna hodnota podľa Zákona o účtovníctve. A napokon vstupnou cenou majetku a služieb nadobudnutých výmenou za virtuálnu menu ku dňu výmeny je reálna hodnota virtuálnej meny.

Záver

Na základe stručnej analýzy slovenskej účtovnej a daňovej legislatívnej úpravy súvisiacej s virtuálnou menou možno konštatovať, že zákon o účtovníctve upravuje ocenenie virtuálnej meny reálnou hodnotou ku dňu vzniku účtovného prípadu, pričom sa za reálnu hodnotu virtuálnej meny považuje trhovú cenu. Reálnou hodnotou sa oceňuje odplatne nadobudnutá virtuálna mena, virtuálna mena nadobudnutá ťažbou ku dňu jej výmeny za iný majetok alebo služby, služby a majetok nadobudnuté výmenou za virtuálnu menu a virtuálna mena nadobudnutá výmenou za inú virtuálnu menu. Úbytky virtuálnej meny sa môžu oceňovať váženým aritmetickým priemerom a spôsobom FIFO.

V postupoch účtovania pre podnikateľov je upravené účtovanie virtuálnej meny v rámci krátkodobého finančného majetku – odporúčaný je účet 258 – Virtuálna mena, účtovanie nákladov a výnosov súvisiacich s virtuálnou menou na účtoch 568 – Ostatné finančné náklady a 668 – Ostatné finančné výnosy. Virtuálna mena nadobudnutá ťažbou sa účtuje na podsúvahovom účte.

Zákon o dani z príjmov definuje príjem z predaja virtuálnej meny. Upravuje zdanenie príjmov (výnosov) z predaja virtuálnej meny, uplatnenie príslušných výdavkov (nákladov) aj v prípade majetku a služieb nadobudnutých výmenou za virtuálnu menu.

Zhrnutím ustanovení účtovných predpisov a Zákona o dani z príjmov možno konštatovať, že ťažba virtuálnej meny sa neúčtuje ako výnos, nezdaňuje sa a vyťažená virtuálna mena sa nevykazuje ako majetok, kým nedôjde k jej realizácii vo forme predaja alebo výmeny za iný majetok (vrátane výmeny za inú virtuálnu menu) alebo službu.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Bagiová, A. - Meluchová, J. - Juhászová, Z. (2018) Komparatívna analýza daňového aspektu obchodovania s kryptomenami v krajinách V4. MMK 2018: *recenzovaný zborník príspevků z mezinárodní Masarykovy konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky, ročník IX., 17. – 21. prosince 2018.*
2. Blahušiaková, M.(2020) Analýza prístupov k účtovnému zobrazeniu virtuálnej meny. *Ekonomika a informatika : vedecký časopis FHI EU v Bratislave a SSHI.*, roč. 18, č. 2, s. 16-28.
3. Juhászová, Z. – Tumpach, M. (2020) Blockchain ako možnosť eliminovania ekonomickej kriminality. *Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality: Zborník vedeckých prác*, 2020, s. 36-41
4. Kubaščíková, Z. (2019) Využitie umelej inteligencie a virtuálnych kryptosietí v účtovníctve. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*, roč. 27, č. Špeciálne vydanie, s. 29-42.
5. Šlosárová, A. – Blahušiaková, M. (2018a) Virtuálna mena v účtovníctve podnikateľa účtujúceho v sústave podvojného účtovníctva. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. roč. 26, č. 11, s. 2-6.

6. Šlosárová, A. – Blahušiaková, M. (2018b) Virtuálna mena v účtovníctve podnikateľa účtujúceho v sústave podvojného účtovníctva. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : v teórii a praxi*. roč. 26, č. 12, s. 2-8.
7. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov
8. Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
9. Opatrenie Ministerstva financií SR zo 16. decembra 2002č.23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších úprav.

Komunikácia štatutárneho audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov v praxi ako efektívny nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality

Communication of the statutory auditor of the consolidated unit with the auditors of the components in practice as an effective tool for the elimination of economic crime

Lenka Užíková¹¹

Abstract

The statutory auditor of the consolidated unit is obliged to communicate with the auditors of the components. Fraud information is also included in this communication. Through the analysis of the International Auditing Standards, we will focus on this communication in practice using the so-called "Group audit instructions". We will point out that even this process of communication between the statutory auditor of the consolidated unit and the auditors of the components can be an effective tool for the elimination of economic crime.

Key words

Statutory Auditor, Consolidated Unit, Components, Fraud

JEL classification

M42

Úvod

Ekonomická kriminalita je v súčasnej dobe veľmi analyzovaný pojem, ktorý má veľa podôb. V tomto príspevku sa budeme zaoberať nástrojmi na elimináciu ekonomickej kriminality z pohľadu štatutárneho audítora konsolidovaného celku. Celý tento proces bude spočívať v tom, ako štatutárny audítor konsolidovaného celku komunikuje s audítormi komponentov, čo zároveň predstavuje jeho povinnosť (Kareš, 2015). Skúmaná bude komunikácia v oblasti podvodov, čiže akým spôsobom získava štatutárny audítor konsolidovaného celku od audítorov komponentov informácie ohľadom rizík a podozrení súvisiacich s podvodom. Práve tento spôsob komunikácie by mohol byť efektívnym nástrojom na elimináciu podvodov.

Cieľom tohto príspevku je na základe analýzy komunikácie zameranej na podvody vo vybraných konsolidovaných skupinách v praxi, poukázať na možnú dôležitosť tohto procesu ako nástroja na elimináciu ekonomickej kriminality.

Povinnosti štatutárneho audítora sú upravené v Medzinárodných audítorských štandardoch (Krišková, Užík, 2020). Štatutárny audítor musí zachovávať profesionálny skepticizmus, ktorý je upravený v § 20 zákona č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štatutárnom audite“). Štatutárny audítor je podľa zákona o štatutárnom audite povinný počas celého výkonu auditu preskúmať skutočnosti, ktoré sú predmetom štatutárneho auditu s ostražitosťou voči okolnostiam, ktoré môžu naznačovať nesprávnosti, či už v dôsledku chyby alebo podvodu. Je povinný kriticky posudzovať všetky dôkazy zistené pri výkone auditu. Štatutárny audítor pri výkone štatutárneho auditu musí pripustiť možnosť významnej nesprávnosti, a to vrátane podvodu alebo chyby v dôsledku takých skutočností alebo správania, ktoré naznačujú existenciu tejto

¹¹ Ing. Lenka Užíková, Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, e-mail: lenka.uzikova@euba.sk

nezrovnalosti. Nemali by brať ohľad na skúsenosti, ktoré majú z minulosti – ak bol napríklad manažment alebo osoby poverené spravovaním v minulosti čestné. Profesionálny skepticizmus by mal štatutárny audítor zachovávať hlavne pri preverovaní odhadov manažmentu – oceňovanie majetku a záväzkov reálnou hodnotou, zníženia hodnoty majetku, rezervy a budúce peňažné toky, ktoré sú relevantné pre schopnosť auditovanej účtovnej jednotky nepretržite pokračovať vo svojej činnosti (Kareš, Krišková, Užík, 2019).

Štatutárny audítor konsolidovaného celku a zodpovednosť audítora týkajúca sa podvodu

Povinnosťou štatutárneho audítora konsolidovaného celku je komunikácia s audítormi komponentov a následná dokumentácia. Tento proces je upravený v medzinárodnom audítorskom štandarde ISA 600 – Špeciálne úvahy – audit finančných výkazov skupiny (vrátane práce audítorov komponentov) (ďalej len „ISA 600“). Na základe tohto štandardu je cieľom audítora rozhodnúť sa, či bude audítorom konsolidovaného celku a ak áno, tak je povinný informovať audítorov komponentov o dôležitých skutočnostiach ohľadom ich práce na finančných informáciách týkajúcich sa komponentov a ich zisteniach a tiež získať vhodné a dostatočné audítorské dôkazy o finančných informáciách komponentov a procese celej konsolidácie, čo umožňuje vyjadriť názor na to, či je účtovná závierka skupiny v súlade s platným rámcom finančného vykazovania. Okrem iného je tento štandard zameraný aj na to, ako má audítor konsolidovaného celku postupovať pri odhaľovaní podvodov, resp. aké previerky a vyhlásenia vyžaduje od audítorov komponentov, čo tiež napomáha k zamedzeniu ekonomickej kriminality (Staríčková, 2019).

Štandard ISA 600 rozlišuje významné a nevýznamné komponenty. V prípade významných komponentov sa štatutárny audítor konsolidovaného celku zúčastňuje na audítrovom posúdení rizík, ktoré sa týkajú komponentu s cieľom identifikovať riziká významných nesprávností v účtovnej závierke skupiny. Táto účasť zahŕňa predovšetkým diskusiu s audítorom daného komponentu alebo manažmentom komponentu o podnikateľských aktivitách komponentu, ktoré sú z pohľadu skupiny významné; diskusiu s audítorom komponentu o náchylnosti tohto komponentu k významným nesprávnostiam finančných informácií a to v dôsledku podvodu alebo chyby a tiež preverenie dokumentácie audítora komponentu k závažným identifikovaným rizikám významných nesprávností účtovnej závierky skupiny. Táto dokumentácia môže byť vo forme memoranda, ktoré odzrkadľuje záver audítora komponentu, ktorý sa týka identifikovaných závažných rizík (Krišková, Užík, 2019).

Samotná zodpovednosť audítora týkajúca sa podvodu je upravená medzinárodným audítorským štandardom ISA 240 – Zodpovednosť audítora týkajúca sa podvodu pri audite finančných výkazov (ďalej len „ISA 240“). Podvodom sa rozumie úmyselné konanie jednej alebo viacerých osôb či už z manažmentu, osôb poverených spravovaním, alebo zamestnancov či iných tretích strán, pričom je použitá lož za cieľom získať neoprávnenú alebo nezákonnú výhodu. Pre štatutárneho audítora sú relevantné dva druhy úmyselných nesprávností: nesprávnosti vyplývajúce z odcudzenia majetku alebo z podvodného účtovného vykazovania (Domaracká, Stanková, 2015).

Cieľom audítora je podľa tohto štandardu identifikovať a tiež posúdiť riziká významných nesprávností spôsobených podvodom, získať dostatočné a vhodné dôkazy na základe auditu, ktoré sa týkajú posudzovaných rizík významných nesprávností spôsobených podvodom a v neposlednom rade vhodne reagovať, ak má podozrenie na podvod alebo podvod zistil počas auditu. Počas celého tohto procesu štatutárny audítor zachováva profesionálny skepticizmus. Štatutárny audítor si vyžiada od manažmentu alebo osôb poverených spravovaním písomné vyhlásenie o tom, že uznávajú svoju zodpovednosť za interné kontroly zabraňujúce podvodom a že poskytnú svoje poznatky o podvode, podozrení na podvod a tiež obvineniach z podvodu, a to v prípade takých, ktoré majú vplyv na účtovnú závierku (Kubaščíková, Stanley, 2013). V prípade, ak štatutárny audítor identifikoval podvod alebo má podozrenie na podvod, je povinný zistiť, či mu nevzniká zodpovednosť oznámiť tento výskyt prípadne podozrenie osobám mimo účtovnej jednotky. V takomto prípade môže nastať situácia, že ani mlčanlivosť nemusí byť prekážkou, pretože povinnosti, ktoré vyplývajú zo zákona môžu mať vyššiu prioritu ako zachovanie mlčanlivosti (Krišková, Kareš, 2017).

Prepojením týchto dvoch štandardov vzniká postup audítora konsolidovaného celku pri odhaľovaní podvodov prostredníctvom komunikácie s audítormi komponentov. Audítori konsolidovaného celku získavajú od audítorov komponentov informácie prostredníctvom tzv. „Inštrukcií pre audit skupiny“. Ide o komplex otázok, ktoré položí audítor každému audítorovi komponentu v rámci konsolidovanej skupiny, na ktoré mu audítori komponentov odpovedajú. To potom predstavuje zároveň aj dokumentáciu o takejto komunikácii. Pomocou takejto komunikácie môže audítor konsolidovaného celku okrem iného identifikovať riziká alebo podozrenia na podvody, prípadne podvody. Prostredníctvom takéhoto systému overovania jednotlivých skutočností môže byť práve tento spôsob procesom na elimináciu ekonomickej kriminality.

Komunikácia štatutárneho audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov v praxi

Medzi povinnosti audítora konsolidovaného celku patrí aj komunikácia s audítormi komponentov. Táto komunikácia je zameraná na rôzne oblasti, pričom my sa budeme venovať oblastiam súvisiacim s podvodmi.

Pri každej skupine existujú obsahovo rôzne dokumentácie o komunikácii audítora s audítormi komponentov, avšak v každom prípade by mala byť venovaná táto komunikácia aj podvodom. Budeme analyzovať päť anonymných konsolidovaných skupín. Pre porovnanie sme vybrali rôzne konsolidované skupiny s rôznymi audítormi konsolidovaných celkov.

Prvá konsolidovaná skupina „Skupina č. 1“ sa zaoberá priamo podvodmi len veľmi stručne. Audítor konsolidovaného celku zisťuje od audítorov komponentov, či bol audítorom komponentu alebo vedením spoločnosti identifikovaný podvod alebo podozrenie na podvod. V prípade ak áno, vyžaduje sa od audítorov komponentu, aby opísali konkrétny prípad a tiež uviedli dopad takého podvodu na účtovnú závierku spoločnosti. Okrem toho sa v tejto skupine vyskytujú tiež otázky ohľadom podnikania spoločnosti v súlade s platnou legislatívou alebo tiež overenia transakcii so spriaznenými osobami, teda používanie „cien obvyklých“. Na prvý pohľad sa môže zdať, že tieto skutočnosti nesúvisia s podvodmi, avšak v prípade, ak by spoločnosť nepodnikala v súlade so zákonom alebo ak by neprebehla previerka, resp. aj prebehla ale zistilo by sa, že spoločnosť nepoužíva pri spriaznených osobách „ceny obvyklé“, existuje riziko podvodu.

V druhej konsolidovanej skupine „Skupina č. 2“ sa komunikáciou audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov ohľadom podvodov zaoberá jedna časť tzv. „Inštrukcií pre audit skupiny“. Táto časť je označená ako „Zodpovednosť audítorov a povinnosti ohľadom podvodu“. Prvým bodom tejto časti je otázka na audítorov komponentov, či aplikovali medzinárodné audítorské štandardy a to konkrétne ISA 240. Je veľmi dôležité, aby postupovali v súlade s týmto štandardom. Súčasťou tejto časti o podvodoch sú informácie o vykonaní jednotlivých krokov. Prvým krokom je vedenie rozhovorov s manažmentom a inými zodpovednými osobami za riadenie ohľadom vykazovania podvodov v účtovnej závierke ako aj podvodov zamestnancov alebo zneužitia aktív. Druhým krokom je získanie prehľadu o už existujúcej kontrole manažmentu a to s cieľom predísť podvodu. Ďalším krokom je, či audítor komponentu pochopil, akým spôsobom je vykonávaný dozor a kontrola nad procesom riadenia zo strany riaditeľa a riadiacich pracovníkov, pričom cieľom má byť identifikácia a následne vyriešenie podvodu. Ďalšími krokmi sú: realizácia audítorských postupov v oblastiach, pri ktorých existujú špecifické podvody vo vzťahu k účtovnej závierke; návrh a realizácia postupov s cieľom reagovať na riziká spojené s uznaním falošných príjmov a kontroly manažérskej provízie a v neposlednom rade realizácia iných postupov uvedených v medzinárodných audítorských štandardoch ISA 240. Posledná informácia v tejto časti je o tom, či boli všetky dôležité zistenia uvedené v memorande.

Ďalšia konsolidovaná skupina „Skupina č. 3“ postupuje takým spôsobom v oblasti podvodov, že audítor konsolidovaného celku komunikuje s audítormi komponentov prostredníctvom dotazníku o podvodoch. Tento dotazník obsahuje všeobecné údaje a tri časti venujúce sa podvodom.

Prvá časť je zameraná na úvahu v oblasti kľúčových stimulov a tlakov na podvody. Patrí sem identifikácia relevantných motivovaných jednotlivcov alebo tiež skupín – môže ísť o výkonných

riaditeľov, manažérov, obchodných zástupcov a pod. a opis jednotlivých stimulov a tlaku na úrovni subjektov.

Druhá časť je venovaná hlavným (kľúčovým) príležitostiam na spáchanie podvodu, pričom sa skladá z týchto častí: uznanie výnosov, účtovné odhady, všeobecné účtovné zápisy, významné neobvyklé transakcie, prechodné/medzipodnikové účty a iné. Vo všeobecnosti sa v tejto časti od audítorov komponentov vyžadujú ku každej z uvedených častí tieto informácie: zdôvodnenie – ako uvažujú audítori komponentov o kľúčových príležitostiach pre výskyt podvodu, čiže kde by mohlo dôjsť k podvodu a zdôvodnenie prečo práve tieto vybrané oblasti predstavujú veľké riziko; popis reakcie manažmentu – vyžaduje sa krátky popis hodnotenia programov boja proti podvodom, resp. kontrolných a iných monitorovacích aktivít; audítorský prístup – uvedenie spôsobu, akým sú riešené riziká podvodu; zistenia – ide o kľúčové výsledky predbežných záverečných audítorských postupov; záver – vyžaduje sa záver o tom, či postupy audítorov komponentov primerane riešili riziko podvodu.

Tretia časť je nazývaná ako záver dotazníku venujúceho sa podvodom. Od audítorov komponentov sa vyžaduje uviesť zistené závery v štyroch oblastiach: podnet na spáchanie podvodu; celková pravdepodobnosť a potenciálny vplyv; primeranosť reakcie manažmentu; výsledky vykonaných audítorských postupov.

Ďalšou konsolidovanou skupinou „Skupina č. 4“ je skupina, u ktorej sa zaoberá dokumentácia o komunikácii audítora s audítormi komponentov len veľmi okrajovo. Prvou časťou tejto dokumentácie je posúdenie rizík spojených so zákazkou. Ide najmä o charakter a bezúhonnosť klienta. V tomto prípade sa audítori komponentov vyjadrujú najmä k týmto oblastiam: bezúhonnosť vlastníkov, manažmentu alebo členov orgánov; v prípade, ak nastala zmena audítora, tak uvedenie dôvodu na zmenu audítora; odmietnutie poskytnutia služieb inými audítormi; tlak dosiahnuť určité finančné výsledky; nezákonné konanie, podvody vedenia prípadne iných osôb; konflikt klienta so zákonodarnými orgánmi; nesúhlas s vedením v oblasti účtovných metód alebo účtovnej závierky. Všetky tieto oblasti sú riziká, ktorých posúdenie môže odhaliť alebo naopak zamietnuť riziko podvodu.

Čo sa týka stratégie auditu, táto časť je zameraná na stanovenie hladiny významnosti a významnosť samotná – čiže akým spôsobom bola významnosť stanovená a v akej výške; a zásadné riziká na úrovni účtovnej závierky ako celku a na úrovni účtov – aké riziká audítori komponentov definovali v jednotlivých položkách.

Ďalšou časťou je posúdenie účtovných procesov a internej kontroly a metódy testovania. Audítori komponentov sa vyjadria k trom oblastiam. Prvou oblasťou sú testy kontrol – či je kontrolné prostredie optimálne nastavené a či fungujú všetky kontrolné mechanizmy (skúsenosti, spoľahlivosť a odbornosť pracovníkov, jednotlivé druhy operácií pri prvotnej evidencii zásob, pohľadávok alebo záväzkov a podobne), tiež uvádzajú kto spracoval účtovníctvo a účtovnú závierku ako aj informácie o komunikácii s touto osobou, resp. spoločnosťou v prípade, ak ide o externú účtovnícku spoločnosť. Druhú oblasť predstavuje preskúmanie významných cyklov a účtov – tu uvádzajú audítori komponentov informácie o tom, akým účtom venovali pozornosť pri audite a uvedú všetky dôležité skutočnosti. Poslednou oblasťou sú substantívne postupy – tu uvádzajú audítori komponentov aké substantívne testy vykonali (napríklad preverenie prírastkov a úbytkov majetku, preverenie ocenenia zásob, preverenie záväzkov prostredníctvom konfirmácií a podobne).

Medzi ostatné informácie dôležité pre komunikáciu audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov patrí napríklad – identifikovanie významných nedostatkov v kontrolnom prostredí, významné odhady a relevantné audítorské postupy, otvorené súdne spory, neštandardné účtovné operácie a iné.

Aj keď v tejto konsolidovanej skupine nie je dotazník zameraný len na podvody, je potrebné uvedomiť si, že všetky tieto informácie, ktoré vyžaduje audítor konsolidovaného celku od audítorov komponentov, môžu súvisieť s podvodmi, resp. môžu naznačovať podozrenie na podvod.

Posledná analyzovaná konsolidovaná skupina „Skupina č. 5“ – tu sa audítor konsolidovaného celku v dokumentácii o komunikácii audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov odvoláva v oblasti podvodov na dotazník, v ktorom vyžaduje od audítorov komponentov vyplniť jednotlivé údaje. Tento dotazník je v tomto prípade vysvetlený v časti nazvanej ako „Vnútorná kontrola a riziká podvodu“. Od audítorov komponentov sa vyžaduje opis vnútornej kontroly na úrovni skupiny

a riziká podvodu. Tiež je tu uvedený súhrn kľúčových zistení skupiny, ktoré sú považované za relevantné pri vykonávaní postupov týkajúcich sa vnútornej kontroly a rizík podvodu. Sú uvedené odlišne externé a interné podvody. Medzi externé podvody môže patriť napríklad: úplatkárstvo a korupcia, nevyfakturované služby, sprenevera. Internými podvodmi môžu byť napríklad: hotovostný prístup, nekonsolidované dcérske spoločnosti, fiktívne zamestnanie, nesprávne uplatňovanie účtovných zásad a podobne.

Od audítorov komponentov sa vyžaduje vyplniť dotazník o internej kontrole a úvahách o podvodoch, ktorý následne odošle primárnemu tímu, vrátane čoho sa vyjadrí k trom náležitostiam: záver o účinnosti vnútornej kontroly na úrovni účtovnej jednotky; súhrn pozorovaní a identifikovaní rizík podvodu; súhrn identifikovaných rizík podvodu a plánovaných reakcií. V prípade zistenia akýchkoľvek problémov, o ktorom si audítor komponentu môže myslieť, že by bol pre skupinu významný, informuje príslušné osoby.

Záver

Predmetom analýzy bola komunikácia piatich konsolidovaných skupín, pričom v každej z týchto skupín bola iná forma komunikácie štatutárneho audítora konsolidovaného celku s audítormi komponentov v oblasti podvodov. Na základe komparácie možno konštatovať, že zatiaľ čo jeden audítor konsolidovanej skupiny sa podvodmi zaoberá len veľmi okrajovo, iný má v tejto oblasti samostatný dotazník zameraný na podvody.

Táto oblasť nie je na Slovensku do detailov nikde rozpracovaná. V žiadnych predpisoch nie je stanovené, ako má audítor postupovať pri komunikácii s audítormi komponentov v takom prípade, ak dcérska účtovná jednotka nepodlieha povinnosti mať overenú účtovnú závierku audítorom a teda tam žiaden audítor neexistuje. Nie je zrejmé, ako má postupovať v prípade odhaľovania podvodov, ak nemá s akým audítorom komunikovať. Je možné tento proces nahradiť tak, že by audit v takejto dcérskej účtovnej jednotke vykonal audítor konsolidovaného celku, ale to by mohlo byť časovo veľmi náročné, najmä ak by išlo o viac takýchto dcérskych účtovných jednotiek v rámci jednej konsolidovanej skupiny. Tiež by audítor konsolidovaného celku nemal až taký podrobný prehľad v danej dcérskej účtovnej jednotke, ako keď má dcérska účtovná jednotka svojho audítora. Ďalšou možnosťou je stanovenie významnosti dcérskej účtovnej jednotky a na základe toho vykonať previerku v tejto účtovnej jednotke, ktorá by mohla nahradiť audit. Tu však nastáva problém, pretože by mohli byť na základe stanovenia nízkej významnosti účtovnej jednotky neidentifikované podozrenia na podvody. Najvhodnejšie by bolo, ak by boli všetky takéto špecifické situácie upravené v medzinárodných predpisoch, aby každý audítor konsolidovaného celku postupoval rovnakým spôsobom.

Vzhľadom k tomu, že každý audítor konsolidovanej skupiny rieši oblasť komunikácie zameranú na podvody svojím spôsobom, by bolo vhodné, keby je celosvetovo predpísaný obsah tzv. dotazníka zameraný na riziká a podvody, ktorý by poskytovali audítori konsolidovaných celkov audítorom komponentov, čím by sa zabezpečila porovnateľná prevencia a odhaľovanie podvodov v rámci konsolidovaných celkov na nadnárodnej úrovni.

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu grantovej agentúry Vedecká grantová agentúra MŠ SR a Slovenskej akadémie vied (VEGA) č. 1/0517/20 (2020-2022) „Virtuálne kryptosiete ako relevantný nástroj na elimináciu ekonomickej kriminality.“

Literatúra

1. Domaracká, D., & Stanková, A. (2015). Audítora zodpovednosť vo vzťahu k podvodom z pohľadu ISA 240 a US GAAS 240: Auditor's responsibility for fraud from ISAs and US GAASs point of view. *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie: VIRT - vzdelávacie zariadenie EUBA, 8. - 10. septembra 2015, 22-24.*

10. IAASB. (2009). ISA 240. The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements.
11. IAASB. (2009). ISA 600. Special Considerations – Audits of Group Financial Statements (Including the Work of Component Auditors).
12. Kareš, L. (2015). *Teória auditu*. Wolters Kluwer.
13. Kareš, L., Krišková, P., Užík, J. (2019). *Audítorstvo 2: prípadové štúdie. Slovenská komora certifikovaných účtovníkov*.
14. Krišková, P., & Kareš, L. (2017). Rukoväť audítorských štandardov. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*, 25(2), 25-27.
15. Krišková, P., & Užík, J. (2020). Metodické aspekty implementácie audítorských štandardov ako súčasti ekonomicko-právneho prostredia Slovenskej republiky. Wolters Kluwer ČR
16. Krišková, P., & Užík, J. (2019). Rukoväť audítorských štandardov. *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*, 27(5), 26-29.
17. Kubaščíková, Z., & Stanley, R. (2013). Consideration of a fraud in an audit of financial statements in terms of auditor's responsibility. *Current challenges of ethics in business, economics and finance in european countries: proceedings of scientific papers*, 40-46.
18. Staríčková, Z. (2019). Ekonomická kriminalita vo firmách na Slovensku a vo svete. *Finančné trhy: vedecký časopis = Scientific Journal*, 16(1), 1-8.
19. Zákon č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite v znení neskorších predpisov.